

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ชุดฝึกอบรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา

ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม

ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนกองทัพบกอุดมภ์ ช่างกล ขส.ทบ.

ชื่อชุดฝึกอบรม

การพัฒนาชุดฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาและป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา
กรณีศึกษานักเรียนอาชีวศึกษาประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม
โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ.

ชื่อภาษาอังกฤษ

DEVELOPMENTAL TRAINING PROGRAM FOR RESOLUTION
AND PREVENTION ON JUVENILE DELINQUENCY PROBLEMS AMONG VOCATIONAL
STUDENTS: A CASE STUDY OF VOCATIONAL STUDENTS (INDUSTRIAL
CURRICULUM) IN ARMY TRANSPORTATION ENGINEERING SCHOOL

ผู้รับผิดชอบ

พันเอก พิชัย ผลพันธุ์

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นความหวังและอนาคตของประเทศชาติตามที่กล่าวมาข้างต้น สังคมจึงให้ความสนใจปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งมีอายุระหว่าง 16 – 20 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และเป็นวัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจซึ่งต้องปรับตัวมาก วัยรุ่นโดยทั่วไปชอบคบหาสมาคมกับเพื่อน และเห็นว่าเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นจะขาดเสียมิได้ ในการทำอะไรทุกอย่างมักต้องอาศัยเพื่อน ปัญหาจึงปรากฏเสมอว่าถ้าหากไปรวมกับกลุ่มเพื่อนไม่ดีก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมได้ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นที่ได้รับ ความสนใจเป็นพิเศษจากสังคมทุกระดับในขณะนี้ คือ การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นปัญหาทางสังคมในระดับชาติ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างก็ตื่นตัวเพื่อร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนได้มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในอดีตการทะเลาะวิวาทมักจะเป็นการทำร้ายด้วยอาวุธ เช่น ไม้ทิ่ม เหล็ก มีด ระเบิดขวด หรือสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถเป็นอาวุธได้ เป็นการทำร้ายและต่อสู้กันในลักษณะของการตะลุมบอน การใช้อาวุธปืนยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก แต่ในปัจจุบันการทะเลาะวิวาทกันมักจะใช้อาวุธปืนเป็นส่วนมาก ทำให้การทะเลาะวิวาทแต่ละครั้งจะมีผู้บาดเจ็บสาหัส หรือเสียชีวิต และสถานที่ของการทะเลาะวิวาทนั้นมักเกิดในที่สาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ป้ายรถประจำทาง หรือบริเวณหน้าโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือประชาชนทั่วไปได้รับบาดเจ็บไปด้วย

จากสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทที่เพิ่มมากขึ้นและการใช้ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบกว้างขวางกว่าการทะเลาะวิวาทของคู่ขัดแย้งของกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาสายช่างเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเฉพาะกับเด็กนักเรียนอาชีวะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ทศวรรษและยังคงเป็นบรรยากาศทั่วไปของสังคมอาชีวศึกษาในกรุงเทพฯ จากจุดเริ่มต้นที่มูลเหตุของความขัดแย้งมีสาเหตุจากการแข่งขันกีฬาการก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายนักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนที่ถือว่าเป็นคู่อริกันเกิดขึ้นอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งมีสาเหตุของความขัดแย้งและไม่มีความขัดแย้งกับผู้ถูกทำร้ายและความเสียหายมักจะมี ความรุนแรงถึงชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ฝ่ายหนึ่งออกมาก่อการก่อเหตุความรุนแรงในลักษณะ“เอาคืน”และจะเป็นการช่วยยู่ให้กระจายวงกว้างออกไปเพราะการตอบโต้หรือแก้แค้นทำให้กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกแนวปฏิบัติและมาตรการในการแก้ปัญหาอยู่บ้าง แต่ในช่วง 3 ทศวรรษมานี้ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกลงโดยพื้นฐานการแก้ไขปัญหานี้ในระดับโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนหรือความพยายามแก้ไขปัญหาร่วมกันในระดับเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนยังคงมีอยู่บ้าง น้อยบ้าง ตามสถานการณ์ของแต่ละสถาบัน

โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ. เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภท วิชาช่างอุตสาหกรรม สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกองทัพบก โดยมีเจ้ากรมการขนส่งทหารบกเป็นผู้รับใบอนุญาต และจากข้อมูลด้านงานปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา พบว่า สถิตินักเรียนนักศึกษาของโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ช่างกล ขส.ทบ.ที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทและเกิดความสูญเสียโดยมีอัตราความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ. ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานกิจการของโรงเรียนให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ

คำสั่ง ประกาศ และนโยบายของทางราชการ การอบรมสั่งสอนเผยแพร่ความรู้ ปลุกฝัง วัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ไทย การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ครูและนักเรียน ได้พิจารณา เห็นว่า การที่นักเรียนนักศึกษาโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ. ซึ่งเป็นความหวัง ของพ่อแม่ ของสังคมและเป็นอนาคตของประเทศชาติ มีพฤติกรรมการก่อเหตุทะเลาะวิวาท และใช้ความรุนแรงนั้นเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องและยั่งยืน กอปรกับขณะนี้ การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาในความปกครองได้มีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราความสูญเสียเพิ่มขึ้นอย่างน่าวิตก เกิดเป็นผลกระทบในเชิงลบต่อการบริหารจัดการของ คณะผู้บริหารของโรงเรียนโดยตรง จากสาเหตุดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษา การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อการแก้ปัญหาและป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา กรณีศึกษา นักเรียนอาชีวศึกษา ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ. เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดฝึกอบรมที่มุ่งเน้นวิธีการแก้ไขปัญหและป้องกันการก่อเหตุ ทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะนำไปเป็น ข้อมูลสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการในการแก้ไขปัญหและ ป้องกันการเกิดการทะเลาะวิวาทของนักเรียนในสถาบันหรือระหว่างสถาบัน รวมทั้งเป็น ส่วนหนึ่งของข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายทางด้านการอาชีวศึกษา และการจัดกิจกรรมของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อพัฒนาให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถคิดวิเคราะห์สภาพของสังคมและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงโทษของการไม่มีสติที่จะยับยั้ง ควบคุม ความรู้สึกของตนเองเมื่อถูกข่มขู่
3. เพื่อพัฒนาให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นเยาวชนที่ดีมีคุณภาพ ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

โครงสร้างชุดฝึกอบรม

โครงสร้างชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ (Module) และองค์ประกอบหลัก รวมทั้งสิ้น 60 ชั่วโมง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1: การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (24 ชั่วโมง)

องค์ประกอบหลักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

- 1.1 การฝึกวิชาทหาร (8 ชั่วโมง)
- 1.2 การปลูกฝังความรักชาติและความกล้าหาญ (3 ชั่วโมง)
- 1.3 การทำงานเป็นทีม (3 ชั่วโมง)
- 1.4 การทดสอบกำลังใจ (4 ชั่วโมง)
- 1.5 กิจกรรมนันทนาการ (3 ชั่วโมง)
- 1.6 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยนำศาสนามาเป็นเครื่องชี้นำ (3 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2: การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดคุณลักษณะทางอารมณ์ที่เหมาะสม (16 ชั่วโมง)

องค์ประกอบหลักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

- 2.1 การสำรวจตนเองและคุณลักษณะทางอารมณ์ (2 ชั่วโมง)
- 2.2 การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง (2 ชั่วโมง)
- 2.3 กระบวนการคิดและวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์ (2 ชั่วโมง)
- 2.4 กิจกรรมนันทนาการ (2 ชั่วโมง)
- 2.5 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยสันติวิธี (2 ชั่วโมง)
- 2.6 กลยุทธ์ที่ทำให้เกิดความไว้วางใจผู้อื่น (2 ชั่วโมง)
- 2.7 กิจกรรมทัศนศึกษา (4 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3: การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม (12 ชั่วโมง)

องค์ประกอบหลักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

- 3.1 ปัญหาสังคมภายในปัจจุบัน (2 ชั่วโมง)
- 3.2 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเยาวชนไทย (2 ชั่วโมง)
- 3.3 แนวทางปฏิบัติของศูนย์สวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและสตรี
กองบัญชาการตำรวจนครบาล (2 ชั่วโมง)
- 3.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการคุมประพฤติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (2 ชั่วโมง)
- 3.5 กิจกรรมทัศนศึกษา (4 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4: ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง

และโรงเรียน

(8 ชั่วโมง)

องค์ประกอบหลักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

- 4.1 อบรมให้ความรู้ผู้ปกครอง เรื่อง จิตวิทยาวัยรุ่น (1.5 ชั่วโมง)
- 4.2 อบรมให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาการทะเลาะวิวาท (1.5 ชั่วโมง)
- 4.3 อบรมครูที่ปรึกษา (3 ชั่วโมง)
- 4.4 จัดทำโครงการสาธารณประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง
นักเรียน และบุคลากรของโรงเรียน (2 ชั่วโมง)

รวมจำนวนชั่วโมงในการเข้าค่ายฝึกอบรม

60 ชั่วโมง

การฝึกอบรม: เป็นการจัดกิจกรรมเข้าค่ายในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ถึง หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สำหรับโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนและโครงการจัดตั้งและดำเนินการศูนย์ให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพจิต ผู้วิจัยได้จัดให้เป็นกิจกรรมเสริมหลังจากสิ้นสุดการอบรมเป็นเวลา 2 เดือน

วิธีดำเนินการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ใช้หลักการที่จะให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและจากความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันจนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยนำเทคนิคต่าง ๆ มาบูรณาการให้วิทยากรนำไปใช้ตามความต้องการ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การบรรยาย
2. การสอนทักษะชีวิต

การบรรยาย

เป็นการนำเสนอความรู้โดยครูผู้สอนหรือวิทยากร ซึ่งเป็นวิธีสอนที่นิยมใช้มากที่สุด แต่ในบางครั้ง อาจจะไม่ได้ออกผลดีที่สุด การใช้วิธีการบรรยาย เป็นรูปแบบการนำเสนอโดยวิทยากร เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด โดยมี สื่อในการสอนหลายประเภท เช่น เอกสารประกอบการบรรยาย เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ วีดิทัศน์ ฯลฯ

หลักการสอนทักษะชีวิต

การสอนทักษะชีวิตเพื่อแก้ปัญหานักเรียนวัยรุ่นนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ (Child Centered Learning) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการฝึกอบรมเพื่อการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” (Participatory Learning) ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น “การสอนความรู้” “การสอนเจตคติ” และ “การสอนทักษะ” ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเอง หากกระทำอย่างกว้างขวางในทุกวิชาจะช่วยสร้างทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ คือ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งทำให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และเมื่อนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้สอนเจตคติและทักษะก็จะมีผลต่อการสร้างทักษะ

ในการสอนทักษะชีวิตนักเรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” (Participatory Learning) ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้คือ

1. ประสบการณ์ (Experience)
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง (Reflect and Discussion)
3. เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding Conceptualization)
4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment/ Application)

การฝึกทักษะชีวิต เป็นกระบวนการที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และหล่อหลอมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ กระบวนการฝึกทักษะจึงต้องใช้วิธีการที่ทำให้แต่ละคนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมฝึก และการพัฒนาเป็นพฤติกรรมและนิสัยเฉพาะตัวบุคคล การฝึกจึงต้องพยายามเข้าถึงบุคคลให้มากที่สุด ให้แต่ละคนมีโอกาสคิด มีโอกาสพูด มีโอกาสฝึกแสดง จนเกิดเป็นความชำนาญของตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ กลวิธีต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการฝึกทักษะชีวิตมีดังต่อไปนี้

1. การเล่าเรื่องรอบวง (Roundrobin) เป็นเทคนิคที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มเล่าประสบการณ์ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษา สิ่งที่ตนประทับใจให้เพื่อน ๆ ให้กลุ่มย่อยฟังทีละคน โดยเกิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนใช้เวลาเล่าเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน ในบางครั้งอาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ทำตั้งแต่หลังเลิกเรียนเมื่อวานนี้จนถึงเวลามาโรงเรียนวันนี้ หรือเป็นเรื่องราวที่ตนเองตั้งใจจะทำหลังจากเลิกเรียนในวันนี้ การเล่าเรื่องรอบวงจะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของผู้เรียน

2. เพื่อนเรียน (Partner) ผู้เรียนจับคู่เพื่อช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ และทำความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญ ในบางครั้งคู่นี้อาจไปขอคำแนะนำ คำอธิบายจากคู่อื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดีกว่า และเช่นเดียวกันเมื่อผู้เรียนคู่นั้นเกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดแล้วก็จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนคู่อื่น ๆ ต่อไป

3. คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) เป็นเทคนิคที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยละ 4 หรือ 6 คน สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันทำงาน เมื่อได้รับโจทย์ปัญหาหรือแบบฝึกหัดจากผู้สอน ผู้เรียนคนหนึ่งจะ

เป็นคนทำโจทย์และอีกคนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีการแก้โจทย์ปัญหา โจทย์ หลังจากทำโจทย์ข้อที่ 1 เสร็จ ผู้เรียนคู่หนึ่งจะสลับหน้าที่กันคือ ให้คนที่ทำโจทย์ข้อที่ผ่านมามีหน้าที่เป็นเสนอแนะ และให้คนที่เคยทำหน้าที่เสนอแนะไปทำหน้าที่แก้โจทย์ปัญหา เมื่อทำโจทย์ครบทุก 2 ข้อ แต่ละคู่จะนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนและตรวจสอบกับคำตอบของผู้อื่น

4. ร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) ร่วมกันคิดเป็นกิจกรรมที่เริ่มต้นด้วยผู้สอนถามคำถาม แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ หลังจากนั้นผู้สอนจึงเรียกให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถาม วิธีการนี้เหมาะสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ มีการกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน ประกอบด้วย ผู้ที่เรียนเก่งหนึ่งคน ผู้ที่เรียนปานกลางสองคน ผู้เรียนอ่อนหนึ่งคน แต่ละคนมีหมายเลขประจำตัว

ขั้นตอนที่ 2 ถามคำถาม/ มอบหมายงานให้ทำ

ขั้นตอนที่ 3 ให้ผู้เรียนอภิปรายในกลุ่มย่อยจนมั่นใจว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนเข้าใจ

คำตอบ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้สอนถามคำถามโดยเรียกหมายเลขประจำตัวผู้เรียน นักเรียนหมายเลขที่ผู้สอนเรียกจะเป็นผู้ยกมือตอบคำถาม

5. ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาในบทเรียนหรือเอกสารที่กำหนดให้ สมาชิกแต่ละคนจะถูกกำหนดให้ศึกษาเนื้อหาคนละตอน แตกต่างกันไป คนเรียนเร็วและอ่านเร็วอาจจัดให้ศึกษาเนื้อหามากกว่าคนเรียนช้าอ่านช้า นักเรียนที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันจากทุก ๆ กลุ่ม จะร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากทุกคนศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจและร่วมกันคิดหาวิธีอธิบายให้เพื่อนผู้เรียนในกลุ่มฟัง

ผู้เรียนแต่ละคนจะกลับมาที่กลุ่มประจำของตน สมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหน้าต้น ๆ หรือโจทย์ข้อแรกจะเป็นคนเล่าเรื่องที่ตนศึกษาให้เพื่อนคนอื่น ๆ ในกลุ่มฟัง ทำเช่นเดียวกันนี้ โดยการเรียงลำดับไปจนถึงหน้าสุดท้ายหรือโจทย์ข้อสุดท้าย จึงขอให้สมาชิกในกลุ่มคนใดคนหนึ่งสรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนด้วยกัน ผู้สอนควรทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนในช่วงสุดท้ายของการเรียน

6. มุมสนทนา (Corners) เป็นเทคนิคที่ช่วยสร้างความสามัคคี ขั้นตอนการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยการจัดให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มย่อยเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน ผู้เรียนในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มจะช่วยกันคิดหาคำตอบสำหรับโจทย์ปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สอนยกขึ้นมา หลังจากนั้นจะเปิดโอกาสให้สมาชิกในมุมใดมุมหนึ่งอธิบายเรื่องราวที่ตนได้ศึกษาให้เพื่อนในมุมอื่นฟัง

7. การร่วมมือกันแข่งขัน (Team Games Tournament หรือ TGT) เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือกันแข่งขันกระทำโดยการแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้มีความรู้ เพศ และความสามารถ คละกัน กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขันซึ่งจะมีสมาชิกกลุ่มจำนวนเท่ากัน ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เมื่อเริ่มเรียนทุกกลุ่มจะศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายให้แตกฉาน หลังจากนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จะช่วยกันตั้งคำถามโดยไม่จำเป็นต้องเขียนคำตอบแล้วนำไปมอบให้ผู้ประสานงานของกลุ่มที่ 3 ในขณะที่เดียวกันสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่ 1 หรือกลุ่มที่ 2 ก็ จะตัวข้อคำถามให้สมาชิกในกลุ่มของตน เมื่อครบกำหนดเวลาผู้ประสานงานกลุ่ม 3 จะเรียกผู้แทน จากกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สลับกันออกมาจับฉลากคำถามที่กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เขียนขึ้นมา และ ตอบคำถามโดยให้กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มเฉลย ถ้าตอบถูกจะได้คะแนนข้อละ 1 คะแนนและมีการรวม คะแนนเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่คะแนนสูงกว่าจะได้รับคำชมเชย ส่วนกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำกว่า จะได้รับการให้กำลังใจ หลังจากนั้นสรุปผลการทำกิจกรรม สิ่งที่ได้เรียนรู้และข้อเสนอแนะ ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ

8. คู่คิด (Think-Pair Share) เป็นเทคนิคที่เริ่มต้นจากการที่ผู้สอนตั้งโจทย์คำถามให้ผู้เรียนในชั้นตอบ แต่ก่อนที่ผู้เรียนจะตอบผู้สอน ผู้เรียนจะต้องคิดหาคำตอบของตนเองก่อน หลังจากนั้นให้นำคำตอบของตนไปอภิปรายกับเพื่อนอีกคนหนึ่งที่นั่งติดกับตน เมื่อมั่นใจว่า คำตอบของตนถูกต้องหรือดีที่สุดแล้ว จึงนำคำตอบนั้นมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

9. กลุ่มร่วมมือ (Co-op Group) แบ่งผู้เรียนในห้องเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกัน ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยสมาชิกแต่ละคนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ หลังจากทีสมาชิกแต่ละ คนทำงานที่ตนได้รับมอบหมายสำเร็จ สมาชิกในกลุ่มจะนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม อาจมี การอ่านทบทวนและปรับแต่งภาษา เพื่อให้ผลงานที่กลุ่มร่วมกันทำราบรื่นและต่อเนื่อง นำผลงาน ของกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน ความสำเร็จของกลุ่มคือ ความสำเร็จของสมาชิกทุกคน ข้อดีของกลุ่ม ร่วมมือ คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมช่วยในการแก้ปัญหาของกลุ่มที่มีความหลากหลาย ผู้ที่เรียนช้าจะ ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ผู้ที่เรียนเก่งจะได้ช่วยเหลือเพื่อนทำให้ตนเองเข้าใจมากขึ้น ซึ่งเป็น วิธีที่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม (นันทวัน ยันตะฉิลก, กนิษฐา ตัณฑพันธ์, นุชนา รด จำขันธ์, วินิดา ชวนางกูร, ศรีอักษร กล้าพา และบุญยะฤทธิ์ มาบกลาง, 2547, หน้า 15-18)

เทคนิควิธีการฝึกทักษะชีวิตทั้ง 9 รูปแบบที่กล่าวมาแล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ประสพชัย เครือวงศ์แก้ว และ คณะ ซึ่งได้เสนอเทคนิคการฝึกอื่น ๆ ดังนี้

1. การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) เทคนิคการฝึกอบรมนี้ มีชื่อการประชุมกลุ่ม ย่อยเป็นเทคนิค การฝึกอบรมที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยการแบ่งสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่มย่อยตามความเหมาะสม ผู้ฝึกอบรม

จะมอบเรื่องที่จะต้องศึกษาร่วมกันให้การศึกษาและอภิปรายของกลุ่มได้รับการช่วยเหลือจากวิทยากร (Course Director) กลุ่มจะต้องรวบรวมข้อมูลและศึกษารายละเอียดทุกด้านของปัญหา หลังจากศึกษาปัญหาแล้วจะต้องเตรียมทำรายงานในเรื่องที่ได้ศึกษานั้นเพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

2. การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นเทคนิคการฝึกอบรมที่จะนำความคิดจากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ได้มากที่สุด โดยกระตุ้นให้สมาชิกเกิดความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี หลักการสำคัญอยู่ที่การให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับหัวข้อที่จะอภิปรายทุกคน โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นเหล่านั้นจะถูกต้องหรือไม่ ความคิดทุกอย่างจะได้รับจากกลุ่มทั้งสิ้น เมื่อระดมความคิดไว้เป็นจำนวนมากแล้ว จึงค่อยนำความคิดเหล่านั้นมาอภิปรายเลือกเฟ้นหาความคิดเห็นที่กลุ่มเห็นว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุดที่จะนำไปใช้ การระดมสมองเป็นเทคนิคการฝึกอบรมที่จะต้องให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายจึงเหมาะกับกลุ่มเล็ก และควรเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ มีความรู้และมีความคิดสร้างสรรค์พอสมควรจึงจะเกิดประโยชน์

3. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) การศึกษาเฉพาะกรณีเป็นเทคนิคการฝึกอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาเรื่องราว ซึ่งได้รวบรวมขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงแล้ว พิจารณาตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายใต้สภาพการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เทคนิคการฝึกอบรมนี้เหมาะที่จะใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ เพราะสมาชิกจะต้องร่วมกันศึกษารายละเอียด เริ่มจากการอ่านเรื่องที่เป็นกรณีที่จะศึกษา วิเคราะห์ถึงปัญหา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตัดสินใจ สรุปผลตามที่ได้รับมอบหมายจากกรณีศึกษานั้น เรื่องที่นำมาศึกษาต้องมีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมองเห็นจุดสำคัญของปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา ส่วนท้ายของเรื่องจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ใด ต้องการแค่ไหน ควรแจกเรื่องให้กับสมาชิกทุกคนล่วงหน้า เพื่อให้สมาชิกมีเวลาศึกษาวิเคราะห์เรื่องนั้นร่วมกัน ภายใต้คำแนะนำช่วยเหลือของวิทยากร หรือที่ปรึกษา

4. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงของผู้เข้ารับการอบรมบางคนที่สวมบทบาทในสถานการณ์สมมติขึ้นต่อหน้าคนอื่นในกลุ่ม การพูดจาได้ตอบเป็นกันเอง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดว่า บทบาทที่ตนรับมาเป็นอย่างไร ก็แสดงออกอย่างนั้น หลังจากนั้นสมาชิกของกลุ่มจะอภิปรายว่า การแสดงที่ปรากฏออกมานั้นจะมีผลต่อสถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังพิจารณากันอยู่อย่างไร

5. การแสดงละครสั้น (Skit) การแสดงละครสั้นมักใช้ผู้แสดงละครประมาณ 2-5 คน โดยชักซ้อมและแสดงบทบาทตามบทที่ได้กำหนดไว้ แสดงให้เห็นปัญหาหรือสถานการณ์อย่างใด

อย่างหนึ่งเพื่อช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความสนใจ ช่วยให้ผู้มองเห็นปัญหาและกระตุ้นให้มีการอภิปราย ละครสั้นคล้ายคลึงกับการแสดงบทบาทสมมติ ผิดกันที่ละครสั้นมีการชักชวนกันล่วงหน้า ละครสั้นอาจเป็นการแสดงให้เห็นปัญหา หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจใช้เพื่อแนะนำหัวข้อสำหรับการอภิปราย เพื่อชี้ให้เห็นจุดสำคัญของสถานการณ์หลังจากที่ได้บรรยายหรือฉายภาพยนตร์ให้ชมแล้ว และเพื่อให้เห็นผลของสถานการณ์นั้นที่จะมีต่อกลุ่มสมาชิก สามารถใช้กับช่วงใดของโครงการก็ได้ แต่ควรใช้ก่อนช่วงเวลาของการอภิปรายกลุ่ม การแสดงละครสั้นอาจมีหลายชุดก็ได้ เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ปัญหาหรือชี้ให้เห็นสภาพก่อนหรือหลังการแก้ปัญหา ละครสั้นช่วยให้ผู้เข้ารับฝึกอบรมเกิดความสนใจกระตุ้นให้มีการอภิปราย และต้องการการมีส่วนร่วมจากคนจำนวนไม่มาก

6. วิธีประสบเหตุการณ์ (Incident Method) เป็นการเสนอเรื่องหรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจริงให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันพิจารณาข้อเท็จจริงหรือหาทางแก้ไขปัญหาคือเป็นเทคนิคการฝึกอบรมที่คล้ายกับการศึกษาเฉพาะกรณี ต่างกันตรงที่ว่า วิธีประสบเหตุการณ์ไม่ต้องจัดทำเรื่องที่เสนอเป็นเอกสารให้อ่านล่วงหน้า นิยมใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติ หรือวิทยากรเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ให้ฟัง และให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามหาข้อเท็จจริงแล้วจึงอภิปราย

7. การซ้อมบท (Simulation) เป็นการสมมติว่าตนเองตกอยู่ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และให้พิจารณาว่าจะแก้ไขปัญหายังไร จะแสดงออกอย่างเหมาะสมเพียงใด

สื่อการสอน

ในการเลือกใช้สื่อการสอนนั้น ผู้วิจัย ได้ยึดหลักในการพิจารณาดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความเหมาะสมกับสภาพการสอน
2. มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในแต่ละรายวิชา
3. สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีกิจกรรมระหว่างการศึกษา
4. มีความหลากหลาย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ร่วมกัน

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพิจารณาในการเลือกใช้สื่อ ผู้วิจัย จึงพิจารณาแบ่งสื่อการเรียนการสอน ออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งได้แก่ คู่มือของวิทยากร ซึ่งประกอบด้วย ชุดฝึกอบรมที่มีองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ ได้แก่ ชื่อกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผล เอกสารที่เป็นเนื้อหาความรู้ตลอดจนใบงาน ใบกิจกรรม และแบบทดสอบต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับ เนื้อหาวิชาในองค์ประกอบหลักของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2. สื่อที่เป็นโสตทัศนูปกรณ์ และอุปกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น กระดานดำ แผ่นภาพ แผ่นใส สไลด์ วีดิทัศน์ ตลอดจนอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรม เฉพาะในองค์ประกอบหลักของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

การวัดและการประเมินผล

ผู้วิจัย ได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลชุดฝึกอบรมจากเครื่องมือดังต่อไปนี้ คือ

1. แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนก่อนและหลังการฝึกอบรม และมีการติดตามผล ความคงทนของชุดฝึกอบรมหลังจากฝึกอบรมแล้ว 2 เดือน

2. แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. แบบประเมินความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อชุดฝึกอบรม

ในระหว่างทำการฝึกอบรมนั้น ผู้วิจัย ได้กำหนดให้ใช้หลักการประเมินตามสภาพจริงที่ ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง โดยใช้การสังเกตจากวิทยากร การสอบถามความเข้าใจ การมีส่วนร่วมของผู้เข้า รับการฝึกอบรม และพิจารณาจากแบบประเมินในแต่ละองค์ประกอบหลักของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ตลอดจนการให้ทำแบบทดสอบท้ายบท

คู่มือวิทยากร

ชุดฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาและป้องกันการทะเลาะวิวาท

ของนักเรียนอาชีวศึกษา

กรณีศึกษา: นักเรียนอาชีวศึกษา ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม

โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ

กำหนดการจัดกิจกรรม

วันที่หนึ่ง

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
07.00-08.00	รายงานตัว, ลงทะเบียน	
08.00-11.00	ออกเดินทางไปที่สถานที่ฝึกอบรม	
11.00-12.00	จัดระเบียบในที่พัก	
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.50	การสำรวจตนเองและวุฒิภาวะทางอารมณ์	2.1
14.00-14.50	การสำรวจตนเองและวุฒิภาวะทางอารมณ์	2.1
15.00-15.50	การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง	2.2
16.00-17.00	การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง	2.2
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น, ทำภารกิจส่วนตัว	
18.00-19.00	การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	1.6
19.00-20.00	การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	1.6
20.00-21.00	การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	1.6
21.00-21.30	สรุปกิจกรรม, สวดมนต์	
21.30	นอน	

วันที่สอง

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
05.30-06.00	ตื่นนอน, ออกกำลังกาย	
06.00-07.00	จัดระเบียบที่พัก, ทำภารกิจส่วนตัว	
07.00-08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.00-08.10	เคารพธงชาติ, ชี้แจงการปฏิบัติ	
08.10-09.00	กระบวนการคิดและวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์	2.3
09.10-10.00	กระบวนการคิดและวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์	2.3
10.10-11.00	การแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยวิธีสันติ	2.5
11.10-12.00	การแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยวิธีสันติ	2.5
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.50	กลยุทธ์ที่ทำให้เกิดความไว้วางใจผู้อื่น	2.6
14.00-14.50	กลยุทธ์ที่ทำให้เกิดความไว้วางใจผู้อื่น	2.6

วันที่สอง

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
15.00-15.50	กระบวนการมุ่งเน้นให้เกิดความผ่อนคลาย	2.4
16.00-17.00	กระบวนการมุ่งเน้นให้เกิดความผ่อนคลาย	2.4
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น	
18.00-19.00	การทำงานเป็นทีม	1.3
19.00-20.00	การทำงานเป็นทีม	1.3
20.00-21.00	การทำงานเป็นทีม	1.3
21.00-21.30	สรุปกิจกรรม, สวดมนต์	
21.30	นอน	

วันที่สาม

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
05.30-06.00	ตื่นนอน, ออกกำลังกาย	
06.00-07.00	จัดระเบียบที่พัก, ทำภารกิจส่วนตัว	
07.00-08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.00-08.10	เคารพธงชาติ, จี้แจงการปฏิบัติ	
08.10-09.00	ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน	3.1
09.10-10.00	ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน	3.1
10.10-11.00	บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของเยาวชนไทย	3.2
11.10-12.00	บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของเยาวชนไทย	3.2
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.50	หน้าที่และแนวทางปฏิบัติของศูนย์สวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและสตรี	3.3
14.00-14.50	หน้าที่และแนวทางปฏิบัติของศูนย์สวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและสตรี	3.3
15.00-15.50	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคุณสมบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.4
16.00-17.00	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคุณสมบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.4
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น	

วันที่สาม

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
18.00-19.00	ปลูกฝังความรักชาติและความกล้าหาญ	1.2
19.00-20.00	ปลูกฝังความรักชาติและความกล้าหาญ	1.2
20.00-21.00	ปลูกฝังความรักชาติและความกล้าหาญ	1.2
21.00-21.30	สรุปกิจกรรม, สวดมนต์	
21.30	นอน	

วันที่สี่

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
05.30-06.00	ตื่นนอน, ทำภารกิจส่วนตัว	
06.00-07.00	การฝึกวิชาทหาร	1.1
07.00-08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.00-08.10	เคารพธงชาติ, ชี้แจงการปฏิบัติ	
08.10-09.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
09.10-10.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
10.10-11.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
11.10-12.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00	การทดสอบกำลังใจ	1.4
14.00-15.00	การทดสอบกำลังใจ	1.4
15.00-16.00	การทดสอบกำลังใจ	1.4
16.00-17.00	การทดสอบกำลังใจ	1.4
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น	
18.00-19.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
19.00-20.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
20.00-21.00	การฝึกวิชาทหาร (ต่อ)	1.1
21.00-21.30	สรุปกิจกรรม, สวดมนต์	
21.30	นอน	

วันที่ห้า

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
05.30-06.00	ตื่นนอน, ออกกำลังกาย	
06.00-07.00	ทำภารกิจส่วนตัว, เก็บสัมภาระ	
07.00-08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.00-08.10	เคารพธงชาติ, ชี้แจงการปฏิบัติ	
08.10-09.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	2.7
09.00-10.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	2.7
10.00-11.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	2.7
11.00-12.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	2.7
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	3.5
14.00-15.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	3.5
15.00-16.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	3.5
16.00-17.00	กิจกรรมทัศนศึกษา	3.5
17.00-18.00	รับประทานอาหารเย็น	
18.00-19.00	กิจกรรมนันทนาการ	1.5
19.00-20.00	กิจกรรมนันทนาการ	1.5
20.00-21.00	กิจกรรมนันทนาการ	1.5
21.00-21.30	สรุปกิจกรรม, สวดมนต์	
21.30	นอน	

วันที่หก (ผู้เข้ารับการอบรม)

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
05.30-06.00	ตื่นนอน, ออกกำลังกาย	
06.00-07.00	ทำภารกิจส่วนตัว, เก็บสัมภาระ	
07.00-08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.00-09.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์	
09.00-10.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์	
10.00-11.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์	

วันที่หก (ผู้เข้ารับการอบรม)

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
11.00-12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	4.4
13.00-14.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับผู้ปกครองและ อ.ที่ปรึกษา	4.4
14.00-15.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับผู้ปกครองและ อ.ที่ปรึกษา	
15.00	เดินทางกลับ	

วันที่หก (อาจารย์ที่ปรึกษา)

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
07.00-08.00	รายงานตัว, ลงทะเบียน	
08.00-09.00	อบรมที่ปรึกษา	4.3
09.00-10.00	อบรมที่ปรึกษา	4.3
10.00-11.00	อบรมที่ปรึกษา	4.3
11.00-12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับผู้ปกครองและนักเรียน	4.4
14.00-15.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับผู้ปกครองและนักเรียน	4.4
15.00	เดินทางกลับ	

วันที่หก (ผู้ปกครอง)

เวลา	การปฏิบัติ	องค์ประกอบหลัก
07.00-08.00	รายงานตัว, ลงทะเบียน	
08.00-09.30	อบรมเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่น	4.1 (1.5 ชั่วโมง)
09.30-11.00	ปัญหาที่พบบ่อยๆ ในเด็กวัยรุ่น	4.2 (1.5 ชั่วโมง)
11.00-12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับนักเรียนและ อ.ที่ปรึกษา	4.4
14.00-15.00	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับนักเรียนและ อ.ที่ปรึกษา	4.4
15.00	เดินทางกลับ	

หน่วยการเรียนรู้ (Module) ที่ 1

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

คำอธิบาย หน่วยการเรียนรู้ (24 ชั่วโมง)

เป็นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยนำหลักการฝึกเบื้องต้นทางทหารมาใช้ ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพ ความมีวินัย ความเป็นสุภาพบุรุษ รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อส่วนรวมและมีลักษณะความเป็นผู้นำ และ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จักการสงบสติอารมณ์ มีสมาธิ มีคุณธรรม ตามคำสอนของ พระพุทธศาสนาและนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

1.1 วิชาทหาร

1.1.1 ชื่อกลยุทธ์ วินัยคุณธรรม

1.1.2 จุดประสงค์

- 1.1.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคุณลักษณะผู้นำ อยู่ในระเบียบวินัย
- 1.1.2.2 เพื่อปลูกฝังจิตใจของผู้เข้ารับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม
- 1.1.2.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความเป็นสุภาพบุรุษ และรู้จักกฎเกณฑ์ของสังคม
- 1.1.2.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.3 เนื้อหา

- 1.1.3.1 คู่มือการฝึกบุคคลพลทหารมือเปล่า
- 1.1.3.2 คู่มือการฝึกแถวชิด
- 1.1.3.3 คุณลักษณะผู้นำ 14 ประการ
- 1.1.3.4 จริยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเอง

1.1.4 กิจกรรม

- 1.1.4.1 วิทยากรแนะนำลักษณะท่าทางตามแบบฝึก การใช้คำสั่ง และทบทวนอย่างต่อเนื่องในห้วงเวลาก่อนและหลังการทำกิจกรรมต่าง ๆ
- 1.1.4.2 วิทยากรบรรยายประกอบการใช้สื่อและใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 1.1.4.3 วิทยากรจัดให้มีการอภิปรายผลร่วมกันและสรุปให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบ หลังจบกิจกรรม

1.1.5 สื่อ

1.1.5.1 แผนภาพเครื่องช่วยฝึก

1.1.5.2 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

1.1.5.3 เครื่องขยายเสียง

1.1.5.4 เครื่องฉายวีดิทัศน์พร้อมจอ

1.1.5.5 เอกสารประกอบการบรรยาย

1.1.5.6 สื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.6 การวัดและประเมินผล

1.1.6.1 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยผู้เข้ารับการอบรม

1.1.6.2 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยวิทยากร

1.1.6.3 ใช้การสังเกตจากวิทยากร

แบบประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
(วิทยากร เป็นผู้กรอก)

1. ให้วิทยากรแต่ละท่านกรอกความเห็นหลังการสังเกตพฤติกรรมทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
2. ความมีระเบียบ วินัย และความอดทน					
3. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย					
4. มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม					
5. มีความสามัคคี					
6. การปรับตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
7. ลักษณะผู้นำ					
8. กล้าแสดงความคิดเห็นและการกล้าแสดงออก					
9. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาตามจุดประสงค์					
10. เชื่อฟังและให้ความร่วมมือกับวิทยากร					

2. ข้อเสนอแนะของวิทยากร

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

.....

2.3 .....

.....

.....

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

(ผู้เข้ารับการอบรม เป็นผู้กรอก)

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละท่านกรอกความเห็นทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา					
2. ความเหมาะสมของเวลา					
3. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจหลักการในเนื้อหา					
4. ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะในการปฏิบัติตนให้มีระเบียบวินัยและมีคุณลักษณะผู้นำ					
5. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น					
6. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาหลักการต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
7. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของวิทยากร					
8. ความเหมาะสมในการใช้สื่อ และอุปกรณ์					
9. ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้					
10. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนี้					

2. ข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรม

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

.....

2.3 .....

.....

.....

เอกสารประกอบการบรรยาย ตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

บุคลิกท่ามือเปล่า

1. ท่าตรง

1.1 คำบอก “ แแถว - ตรง ”

1.2 การปฏิบัติท่าตรง มีจังหวะเดียว

1.2.1 ลักษณะของท่าตรงมีลักษณะดังนี้คือ จะต้องยืนให้ส้นเท้าทั้งสองชิดและอยู่ในแนวเดียวกัน ปลายเท้าทั้งสองแบะออกไปทางข้าง ข้างละเท่า ๆ กัน จนปลายเท้าห่างกันประมาณ 1 คืบ หรือให้ความยาวของเท้าเฉียงเป็นมุมประมาณ 45 องศาเข้าเหยียดตรงและบีบเข้าหากัน แขนทั้งสองอยู่ข้างลำตัวในลักษณะงอข้อศอกไว้ จนเกิดเป็นช่องว่างห่างจากลำตัวประมาณ 1 ฝ่ามือ และพลิกข้อศอกไปทางข้างหน้าเล็กน้อยจนไหล่ทั้งสองข้างตั้ง และเสมอกัน นิ้วมือทั้งห้าเหยียดตรงเรียงชิดติดกัน และให้เอานิ้วกลางแตะไว้ที่ตรงกึ่งกลางขาท่อนบนประมาณแนวตะเข็บกางเกง เปิดฝ่ามือออกไปทางด้านนิ้วก้อยเล็กน้อย ลำคอตั้งตรงไม่ยื่นคาง สายตามองตรงไปทางข้างหน้าในแนวระดับ วางน้ำหนักตัวให้อยู่บนเท้าทั้งสองข้างเท่า ๆ กันและนิ่ง

1.2.2 เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ แแถว ” จะต้องจัดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ยืนอยู่ในลักษณะของท่าตรงตามที่ได้กล่าวแล้ว ยกเว้นเข้าขวาหย่อนเล็กน้อย พร้อมกับสูดลมหายใจเข้าปอดให้เต็มที่ และยกอกให้ผึ่งผาย

1.2.3 เมื่อได้ยินคำว่า “ ตรง ” ให้กระดูกเข้าขวาเข้ามาอย่างรวดเร็วและแข็งแรงจนถึงในลักษณะที่ให้บีบเข้าทั้งสองเข้าหากันแล้วนิ่ง

1.2.4 ท่าตรง ถือเป็นท่าพื้นฐานของทุกท่าก่อนจะปฏิบัติท่าใดก็ตาม จะต้องเริ่มต้นจากท่าตรงเสมอ

2. ท่าพัก

2.1 ท่าพักแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 ท่าพักในแถว ประกอบด้วย ท่าพักตามปกติ ท่าพักตามระเบียบ ท่าพักตามสบาย

2.1.2 ท่าพักนอกแถว ประกอบด้วย ท่าพักแถวและท่าเลิกแถว

2.2 ท่าพักตามปกติ

2.2.1 คำบอก “ พัก ” (คำบอกรวดเร็ว)

2.2.2 การปฏิบัติ ทำนี้มีจังหวะเดียวแต่ให้ปฏิบัติไปตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.2.1 ในขั้นแรกเมื่อได้ยินคำบอกว่า “ พัก ” ให้หย่อนเข้าขวาลงเล็กน้อย โดยพยายามไม่ให้ส่วนอื่น ๆ ของร่างกายมีการไหวติงไปด้วยอย่างกะทันหัน

2.2.2.2 สำหรับในขั้นต่อไปนั้นท่านอนุญาตให้เคลื่อนไหวกว้าง ๆ ของร่างกายและเปลี่ยนเข้าพักได้ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น

2.2.2.3 ท่านห้ามขยับเขยื้อนหรือเปลี่ยนที่ยืนของท่านทั้งสองข้างและห้ามพูดคุยกันโดยเด็ดขาด

2.2.2.4 เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ แลว ” ให้ยึดตัวขึ้นพร้อมกับสุดลมหายใจเข้าปอดจนเต็มที และจัดทุกส่วนของร่างกายให้อยู่ในลักษณะของท่านตรง เว้นเข้าขวายังหย่อนอยู่ ถ้าได้ยินคำบอกขณะที่หย่อนเท้าซ้าย ก็ให้เปลี่ยนมาหย่อนเท้าขวา

2.2.2.5 เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ ตรง ” ให้กระดุกเข้าขวากลับไปอยู่ในลักษณะของท่านตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

2.3 ท่าพักตามระเบียบ

2.3.1 คำบอก “ ตามระเบียบ, พัก ” (คำบอกเป็นคำ ๆ)

2.3.2 การปฏิบัติ ท่านมีจังหวะเดียว แต่ให้ปฏิบัติตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

2.3.2.1 เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ ตามระเบียบ, พัก ” ให้แยกเท้าซ้ายออกไปทางด้านซ้ายประมาณ 30 ซม. อย่างแข็งแรงและผึ่งผาย โดยให้เท้าทั้งสองข้างอยู่ในระดับหัวไหล่ในขณะเดียวกันให้นิ้วมือทั้งสองข้างไปจับกันไว้ทางด้านหลังในลักษณะหันหลังมือทั้งสองข้างเข้าหาลำตัว ใช้มือซ้ายจับมือขวาโดยให้มือขวาอยู่ทางด้านนอก วางนิ้วหัวแม่มือขวาให้ทับและจับนิ้วหัวแม่มือซ้ายไว้ นิ้วมือทั้งสอง (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) ของมือขวาเหยียดตึงและเรียงชิดติดกัน โดยให้เฉียงลงไปทางเบื้องล่างทางซ้าย วางหลังมือแต่ละไว้แนวกึ่งกลางด้านหลัง ลำตัวประมาณได้แนวเข็มขัดและเบาะข้อศอกทั้งสองข้างไปข้างหน้าเล็กน้อยแต่พอสบาย ลักษณะของการยืนจะต้องให้ขาทั้งสองตั้ง น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าทั้งสองข้างเท่า ๆ กัน ยกอกให้สง่าผ่าเผย จัดไหล่ทั้งสองข้างให้เสมอกัน ถ้าคอดังตรง สายตามองตรงไปข้างหน้าในแนวระดับและนิ่ง

2.3.2.2 เมื่อได้ยินคำบอกต่อไปว่า “ แลว ” ให้สุดลมหายใจเข้าปอดจนเต็มที

2.3.2.3 เมื่อได้ยินคำบอกต่อไปว่า “ ตรง ” ให้ชักเท้าซ้ายกลับมาชิดกับเท้าขวาในลักษณะที่ให้ส้นเท้าทั้งสองชิดและอยู่ในแนวเดียวกัน ปลายเท้าทั้งสองเบาะออกไปทางด้านข้างข้างละเท่า ๆ กัน ห่างกันประมาณ 1 คืบ พร้อมกันนั้นให้ลดมือทั้งสองข้างลงมาอยู่ในลักษณะของท่านตรงอย่างแข็งแรงแล้วนิ่ง

3. ท่าหันอยู่กับที่

ท่าหันอยู่กับที่แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ ท่าขวาหัน ท่าซ้ายหัน ท่ากลับหลังหัน ท่ากึ่งขวาหัน และท่ากึ่งซ้ายหัน

3.1 ทำขาหั่น

3.1.1 คำบอก “ขา - หั่น” (คำบอกแบ่ง)

3.1.2 การปฏิบัติ ทำนี้แบ่งออกเป็นสองจังหวะดังต่อไปนี้คือ

3.1.2.1 จังหวะหนึ่ง เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ขา - หั่น” ให้เปิดปลายเท้าขวาให้สูงขึ้นจากพื้นเล็กน้อยโดยพยายามกดสันเท้าให้ตึงอยู่กับที่ แล้วหมุนตัวไปทางขวาจนได้ 90 องศา ด้วยการใช้นิ้วเท้าเป็นจุดหมุน ในขณะเดียวกันนั้น ให้ใช้ปลายเท้าซ้ายกดแน่นไว้กับพื้นเพื่อช่วยให้มีการทรงตัวดีในระหว่างการหมุนตัว แล้วเปิดสันเท้าซ้ายหมุนตามไปด้วย โดยพยายามกดปลายเท้าไว้ ณ ที่เดิมในลักษณะให้ขาเหยียดตึง ในขณะที่หมุนตัวไปนั้นจะต้องพยายามรักษาทรงของลำตัวและการวางมือทั้งสองให้อยู่ในลักษณะของท่าตรงตลอดเวลาด้วย เมื่อหมุนตัวไปได้ที่แล้ว จะต้องอยู่ในท่ายืนที่วางน้ำหนักตัวทั้งหมดไว้บนเท้าขวา ขาซ้ายเหยียดตึงไปทางด้านหลังซ้าย สันเท้าเปิดและบิดออกไปทางด้านนอกของลำตัว

3.1.2.2 จังหวะสอง ชักเท้าซ้ายมาชิดกับเท้าขวา เพื่อยืนในลักษณะของท่าตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

3.1.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกปิดจังหวะให้ใช้คำบอกเช่นเดียวกับจังหวะเปิด เพื่อให้ปฏิบัติจังหวะหนึ่งโดยใช้คำบอก “ขา - หั่น” เมื่อจะให้ปฏิบัติต่อไปในจังหวะสองให้ใช้คำบอก “ต่อไป”

3.2 ทำซ้ายหั่น

3.2.1 คำบอก “ซ้าย - หั่น”

3.2.2 การปฏิบัติ ทำนี้แบ่งออกเป็นสองจังหวะดังต่อไปนี้

3.2.2.1 จังหวะหนึ่ง เมื่อได้ยินคำบอกว่า “ซ้าย - หั่น” ให้เปิดปลายเท้าซ้ายให้สูงขึ้นจากพื้นเล็กน้อยโดยพยายามกดสันเท้าให้ตึงอยู่กับที่ แล้วหมุนตัวไปทางซ้ายจนได้ 90 องศา ด้วยการใช้นิ้วเท้าเป็นจุดหมุน ในขณะเดียวกันนั้น ให้ใช้ปลายเท้าขวากดแน่นไว้กับพื้นเพื่อช่วยให้มีการทรงตัวดีในระหว่างการหมุนตัว แล้วเปิดสันเท้าขวาหมุนตามไปด้วย โดยพยายามกดปลายเท้าไว้ ณ ที่เดิมในลักษณะให้ขาเหยียดตึง ในขณะที่หมุนตัวไปนั้นจะต้องพยายามรักษาทรงของลำตัวและการวางมือทั้งสองให้อยู่ในลักษณะของท่าตรงตลอดเวลาด้วย เมื่อหมุนตัวไปได้ที่แล้ว จะต้องอยู่ในท่ายืนที่วางน้ำหนักตัวทั้งหมดไว้บนเท้าซ้าย ขาขวาเหยียดตึงไปทางด้านหลังขวา สันเท้าเปิดและบิดออกไปทางด้านนอกของลำตัว

3.2.2.2 จังหวะสอง ชักเท้าขวามาชิดกับเท้าซ้าย เพื่อยืนในลักษณะของท่าตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

3.2.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกปิดจังหวะให้ใช้คำบอกเช่นเดียวกับจังหวะเปิด เพื่อให้ปฏิบัติจังหวะหนึ่งโดยใช้คำบอก “ซ้าย - หัน” เมื่อจะให้ปฏิบัติต่อไปในจังหวะสองให้ใช้คำบอก “ต่อไป”

3.3 ท่ากลับหลังหัน

3.3.1 คำบอก “กลับหลังหัน - หัน” (คำบอกแบ่ง)

3.3.2 การปฏิบัติ ท่านี้แบ่งออกเป็นสองจังหวะดังต่อไปนี้

3.3.2.1 จังหวะหนึ่ง เมื่อได้ยินคำบอกว่า “กลับหลัง - หัน” ให้เปิดปลายเท้าขวาให้สูงขึ้นจากพื้นเล็กน้อยและพยายามกดส้นเท้าให้ตึงอยู่กับที่แล้วหมุนตัวไปทางขวาจนได้ 180 องศา (กลับหน้าเป็นหลัง) ด้วยการใช้ส้นเท้าขวาเป็นจุดหมุนในขณะเดียวกันนั้นให้ใช้ปลายเท้าซ้ายกดแน่นไว้กับพื้น เพื่อให้มีการทรงตัวดีในระหว่างหมุนตัวแล้วเปิดส้นเท้าซ้ายพร้อมกับเหวี่ยงเท้าซ้ายไปทางซ้าย และนำปลายเท้าไปแตะพื้นไว้ทางด้านหลังในทิศ ทางเฉียง ไปทางหลังทางซ้ายของลำตัว ส้นเท้าเปิด เข่าเหยียดตึงในขณะที่หมุนตัวไปนั้นจะต้องพยายามรักษาทรุดทรงและวางมือทั้งสองให้อยู่ในลักษณะของท่าตรงตลอดเวลาด้วยเมื่อหมุนตัวไปได้ที่แล้ว จะอยู่ในท่ายืนที่วางน้ำหนักตัวทั้งหมดไว้บนเท้าขวา ขาซ้ายเหยียดตึงไปทางด้านหลัง ส้นเท้าเปิดและบิดออกไปทางด้านนอกของลำตัว

3.3.2.2 จังหวะสอง ชักเท้าซ้ายมาชิดกับเท้าขวา เพื่อยืนในลักษณะของท่าตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

3.3.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกปิดจังหวะให้ใช้คำบอกเช่นเดียวกับจังหวะเปิด เพื่อให้ปฏิบัติจังหวะหนึ่งโดยใช้คำบอก “กลับหลัง - หัน” เมื่อจะให้ปฏิบัติต่อไปในจังหวะสองให้ใช้คำบอก “ต่อไป”

3.4 ท่ากึ่งขวาหัน

3.4.1 คำบอก “กึ่งขวา - หัน” (คำบอกแบ่ง)

3.4.2 การปฏิบัติ ท่านี้แบ่งออกเป็นจังหวะ ในการปฏิบัติคงมีขั้นตอนเหมือนกับการท่าท่าขวาหัน จะแตกต่างกันให้หันไปเพียง 45 องศา เท่านั้น

3.4.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกปิดจังหวะให้ใช้คำบอกเช่นเดียวกับเปิดจังหวะเพื่อให้ปฏิบัติจังหวะหนึ่ง โดยใช้คำบอก “กึ่งขวา - หัน” เมื่อจะให้ปฏิบัติต่อไปในจังหวะสองให้ใช้คำบอก “ต่อไป”

4. ท่าเดิน

ท่าเดินแบ่งออกเป็น 3 ท่า คือ ท่าเดินสวนสนาม ท่าเดินตามปกติ และท่าเดินตามสบาย

4.1 ทำเดินสวนสนาม

4.1.1 คำบอก “สวนสนาม, หน้า – เดิน” (คำบอกผสม)

4.1.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “สวนสนาม, หน้า – เดิน” ให้เริ่มออกเดิน

โดยเตะเท้าซ้ายออกไปข้างหน้าในลักษณะขาเหยียดตึงปลายเท้าจุ่มลงจนรู้สึกวาล์งเท้าตึงฝ่าเท้าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ พร้อมกับยกมือขวาซึ่งนิ้วทั้งห้าเรียงชิดกันและเหยียดตึงผ่านขึ้นมาจากด้านหน้า แล้วไปหยุดลงตรงประมาณแนวหัวเข็มขัด และให้ห่างจากหัวเข็มขัดประมาณหนึ่งฝ่ามือ ในลักษณะที่บิดฝ่ามือเฉียงลงไปทางข้างหน้า และยกศอกสูงขึ้นเล็กน้อยแต่ไม่ให้ศอกกาง ในขณะเดียวกันนั้นก็ให้สลับแขน และมือซ้ายซึ่งนิ้วทั้งห้าเรียงชิดกันและเหยียดตรงเฉียงลงไปทางด้านหลังทางซ้ายจนรู้สึกวาล์งแขนเหยียดตึง หันหลังมือออกทางด้านนอกลำตัวโดยไม่ให้ฝ่ามือลักษณะตามธรรมชาติ น้ำหนักตัวทั้งหมดอยู่บนเท้าขวาลำตัวยึดตรง ยกหน้าอกสายตามองไปยังข้างหน้าในแนวระดับเมื่อจะสับเท้าก้าวไปข้างหน้าให้เท้าซ้ายเข้าไปข้างหน้าให้ได้ระยะก้าวประมาณ 80 ซม. (นับจากสันเท้าถึงสันเท้า) แล้วจึงตบฝ่าเท้าลงไปกับพื้นให้เต็มฝ่าเท้าอย่างแข็งแรงโดยไม่ให้เข่างอ ในลำดับต่อไปให้เปลี่ยนน้ำหนักตัวทั้งหมดไปวางอยู่บนเท้าซ้าย แล้วเตะเท้าขวาออกไปข้างหน้าในลักษณะเดียวกันกับการเตะเท้าซ้ายออกไปในครั้งแรก และในขณะเดียวกันนั้นก็ให้สลับแขนและมือขวาเฉียงลงไปทางด้านหลังทางขวาจนรู้สึกวาล์งแขนเหยียดตึง หันหลังมือออกทางด้านนอกลำตัวโดยไม่ให้ฝ่ามือลักษณะตามธรรมชาติ พร้อมกับยกมือซ้ายผ่านขึ้นมาจากด้านหน้าแล้วไปหยุดลงตรงประมาณแนวหัวเข็มขัด และให้ห่างจากหัวเข็มขัดประมาณหนึ่งฝ่ามือในลักษณะที่บิดฝ่ามือเฉียงลงไปทางข้างหน้า และยกศอกสูงขึ้นเล็กน้อยแต่ไม่ให้ศอกกาง ลำตัวยึดตรง ยกหน้าอก สายตามองตรงไปยังข้างหน้าในแนวระดับ ในลำดับต่อไปให้ก้าวสลับเท้ากันเดินต่อไปเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป โดยพยายามรักษาจังหวะความเร็วในการเดินให้คงที่ไว้ในอัตราความเร็วนาทีละประมาณ 96 – 100 ก้าว เมื่อเดินเป็นแถวการก้าวและตบเท้าแต่ละก้าว ตลอดจนการแกว่งแขนจะต้องกระทำให้พร้อมกันทั้งแถว และรักษาลักษณะท่าทางในทุกอิริยาบถของการเดินให้สวยงาม ผึ่งผายและแข็งแรงอยู่เสมอด้วยการตบเท้าหนักตลอดเวลา

4.1.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

4.1.3.1 ในการฝึกนั้น ถ้าผู้ฝึกประสงค์จะให้ฝึกปฏิบัติทีละขั้นตอน เพื่อผลในการตรวจการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ให้เป็นไปได้อย่างถูกต้องแล้ว ผู้ฝึกย่อมสามารถจะกระทำได้ โดยให้ใช้คำบอกเช่นเดียวกับเปิดจังหวะ กล่าวคือ เมื่อจะเริ่มดำเนินการฝึกทำเดินสวนสนามให้ใช้คำบอก “ต่อไปจะฝึกเดินสวนสนามแบบปิดจังหวะ” “สวนสนาม, หน้า – เดิน” เมื่อได้ยินคำบอกดังกล่าวนี้ให้ทำท่าเตะเท้าซ้ายไปข้างหน้าก่อนแล้วค้างไว้ และรอนจนกว่าจะได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติ

ต่อไป ก็ให้ใช้คำบอก “ต่อไป” เมื่อได้ยินคำบอก “ต่อไป” จึงทำท่าเตะเท้าขวาต่อไปข้างหน้าแล้ว ค้างไว้ กระทำสลับกันไปเช่นนี้เรื่อย ๆ

4.2.3.2 ก่อนที่จะเริ่มให้ฝึกทำเดินสวนสนาม ผู้ฝึกจะต้องอธิบายและ แสดงตัวอย่างของท่าเดินสวนสนามให้ดู และนำเอาท่าหยุดจากการเดินมาสอนควบคู่กันไปด้วย เสมอ

4.2 ท่าเดินตามปกติ

4.2.1 คำบอก “หน้า – เดิน” (คำบอกแบ่ง)

4.2.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “หน้า – เดิน” ให้เริ่มออกเดินโดยก้าวเท้าซ้าย ออกไปข้างหน้าในลักษณะขาเหยียดตึง ฝ่าเท้าขนานกับพื้นและสูงจากพื้นประมาณ 1 ฝ่ามือ ปลายเท้าชี้ไปในทิศทางตรงหน้า ในขณะเดียวกันมือทั้งสองข้างกำแบบหลวม ๆ โดยนิ้วหัวแม่มือจรดกับ ข้อที่สองของนิ้วชี้ นิ้วทั้งสี่ (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) เรียงชิดกันแกว่งแขนขวาไปด้านหน้าและแขนซ้าย มาทางด้านหลัง ในลักษณะงอข้อศอกเล็กน้อยและหันหลังมือออกไปทางด้านนอกลำตัวแต่พองาม โดยไม่ฝืนธรรมชาติให้น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าขวาแล้วจึงสับเท้าซ้ายไปข้างหน้า 1 ก้าวระยะประมาณ 60 เซนติเมตร วางส้นเท้าซ้ายลงจรดพื้นก่อนปลายเท้า เปลี่ยนน้ำหนักตัวมาอยู่บนเท้าซ้าย แขนแกว่งด้านข้างลำตัวให้เลยลำตัวไปด้านหน้าและด้านหลัง ประมาณ 1 ฝ่ามือ โดยสัมพันธ์กับขาที่ก้าว ลำตัวยืดตรง ยกอกผึ่งผาย สายตามองตรงไปข้างหน้าในแนวระดับ สำหรับในก้าวต่อไปให้ปฏิบัติ ในลักษณะเช่นเดียวกัน โดยก้าวสลับเท้าเดินอย่างต่อเนื่องและพยายามรักษาจังหวะความเร็วในการเดินให้คงที่ ในอัตรานาทีละประมาณ 116 ก้าว

เมื่อเดินเป็นแถวการก้าวเท้าออกเดินแต่ละก้าว ตลอดจนการแกว่งแขนจะต้องกระทำให้ พร้อมกันทั้งแถวและรักษาลักษณะท่าทางในทุกอิริยาบถของการเดินให้องอาจผึ่งผายอยู่เสมอ

4.2.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก เมื่อประสงค์จะให้ฝึกปฏิบัติทีละขั้นตอนให้ใช้คำบอก เช่นเดียวกับเปิดจังหวะ ด้วยคำบอก “ต่อไปจะฝึกเดินตามปกติแบบปิดจังหวะ” “หน้า – เดิน” เมื่อได้ยินคำบอกดังกล่าวนี้ให้ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าและแกว่งแขนค้างไว้แล้วรอนจนกว่าจะได้รับคำสั่ง ให้ปฏิบัติต่อไป ก็ให้ใช้คำบอก “ต่อไป” จึงก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมกับแกว่งแขนค้างไว้ กระทำสลับกันไปจนกว่าจะสั่งหยุด

5. ท่าหยุดจากการเดิน

5.1 คำบอก “แถว – หยุด” (คำบอกแบ่ง)

5.2 การปฏิบัติ ทำนี้แบ่งออกเป็นสองจังหวะดังต่อไปนี้

5.2.1 จังหวะหนึ่ง เมื่อได้ยินคำบอก “แถว – หยุด” พอสิ้นคำบอก “หยุด” ไม่ว่าจะเป็น ในขณะที่กำลังเดินใดตกถึงพื้นก็ตาม ให้ก้าวเท้าอีกข้างหนึ่งไปข้างหน้าอีกครั้งก้าว ประมาณ

30 – 40 เซนติเมตร แล้วหยุดเดิน พร้อมกันนั้นให้น้ำมันน้ำหนักตัวไปอยู่ที่เท้าหน้า (เท้าที่ก้าวออกไปข้างหน้าอีกครั้งก้าวนั้น) มือและแขนทั้งสองยังคงแกว่งอยู่ในลักษณะสลับกับเท้า ขาทั้งสองตั้งส้นเท้าหลังเปิดและบิดออกไปทางด้านนอกของลำตัวเล็กน้อย

5.2.2 จังหวะสอง ชักเท้าหลังมาชิดกับเท้าหน้า พร้อมกับสับัดมือและแขนทั้งสองข้างลง ไปอยู่ในลักษณะของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้วนิ่ง

5.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

5.3.1 ในการใช้คำบอก ผู้ฝึกจะใช้คำบอก “ แลว – หยุด ” เมื่อเท้าข้างใดข้างหนึ่งของผู้รับการฝึกในแถวตกถึงพื้นก็ได้โดยยึดถือหลักดังนี้ เมื่อใช้คำบอก “ แลว ” ในขณะที่เท้าข้างใดตกถึงพื้นก็ให้ใช้คำบอก “ หยุด ” ในขณะที่เท้าข้างนั้นตกถึงพื้นอีกครั้งในก้าวต่อไป ตัวอย่างเช่น ใช้คำบอก “ แลว ” ในขณะที่เท้าข้างขวาตกถึงพื้นจะต้องใช้คำบอก “ หยุด ” ในขณะที่เท้าข้างขวาตกถึงพื้นในครั้งถัดไป เป็นต้น

5.3.2 โดยธรรมดาแล้ว แต่ละคนย่อมจะมีความถนัดในการใช้เท้า ทำท่าหยุดต่างกัน บางคนอาจถนัดนำเท้าขวามาชิดเพื่อหยุด หรือบางคนอาจถนัดนำเท้าซ้ายมาชิดเมื่อหยุดก็ได้ ในรายที่ไม่ถนัดยอมแสดงออกให้เห็นด้วยการทำท่าหยุดที่ไม่แข็งแรงหรือไม่ทะมัดทะแมง เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการฝึกให้เกิดความเคยชิน และถนัดใช้เท้าหยุดอย่างแข็งแรงได้ทั้งสองเท้า ผู้ฝึกควรจะได้พยายามฝึก ให้ทำท่าหยุดอย่างแข็งแรงได้ทั้งสองเท้า โดยพยายามฝึกให้ทำท่าหยุดด้วยการทำท่าบอกเมื่อทั้งเท้าขวาและเท้าซ้ายตกถึงพื้นควบคู่กันไปอยู่เสมอ

5.3.3 ในการฝึก หากผู้ฝึกประสงค์จะฝึกให้ทำท่าหยุดในท่าปิดจังหวะ ผู้ฝึกจะต้องแจ้งให้ทราบก่อนล่วงหน้าว่า “ต่อไปจะทำการฝึกท่าหยุดปิดจังหวะ” ส่วนการใช้คำบอก “ แลว – หยุด ” คงใช้ตามหลักการเดิมที่กล่าวแล้ว แต่ในการปฏิบัตินั้น เมื่อได้ยินคำบอก “ หยุด ” ก็ให้ทำท่าหยุดจังหวะหนึ่งแล้วค้างไว้ เมื่อผู้ฝึกจะให้ทำท่าหยุดจังหวะสองก็ให้ใช้คำบอก “ ต่อไป ” ให้ทำท่าหยุดจังหวะสอง

5.3.4 ในการฝึกท่าหยุดจากการเดินนี้ ผู้ฝึกควรจะฝึกท่าหยุดจากการเดินสวนสนามก่อน เพราะว่าท่าเดินสวนสนามเป็นท่าที่มีจังหวะการเดินช้ากว่าท่าเดินตามปกติการทำท่าหยุดจะสามารถทำได้เป็นจังหวะและเรียนรู้ได้ง่ายกว่า นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ฝึกมีโอกาสตรวจและปรับปรุงแก้ไขลักษณะท่าทางของผู้รับการฝึกได้ละเอียดขึ้นด้วย

6. ท้าวิ่ง

6.1 คำบอก “ วิ่ง, หน้า – วิ่ง ” (คำบอกผสม)

6.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ วิ่ง , หน้า – วิ่ง ” ให้ผู้รับการฝึกยกมือทั้งสองข้างขึ้นไว้เสมอราวนม กำมือหลวม ๆ และให้มือห่างจากหน้าอกประมาณหนึ่งฝ่ามือ หันด้านฝ่ามือเข้าหา

ลำตัวพร้อมกับก้าวเท้าซ้ายเริ่มวิ่งไปก่อนด้วยการย่อเข่าลงเล็กน้อย แล้วใช้เท้าขวาถีบตัวให้ลำตัวพุ่งออกไปข้างหน้าประมาณให้ได้ความยาวของก้าว 70 เซนติเมตร ในขณะที่เท้าซ้ายจะตกถึงพื้นให้พยายามใช้ปลายเท้าลงแตะพื้นก่อน เมื่อเท้าซ้ายตกถึงพื้นให้ย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย แล้วใช้เท้าซ้ายถีบตัวเพื่อคิดตัวให้พุ่งออกไปข้างหน้า พร้อมกับก้าวเท้าขวาออกวิ่งต่อไปในลักษณะเช่นเดียวกับการก้าวเท้าซ้ายเริ่มออกวิ่งในครั้งแรก และก้าวเท้าสลับกันวิ่งต่อไป ในขณะที่ก้าวเท้าวิ่งออกไปแต่ละก้าวนั้นให้แกว่งแขน (ซึ่งงอและกำมือหลวม ๆ) ไปตามจังหวะของเท้าที่ก้าววิ่งออกไป เช่นเดียวกับการแกว่งแขนของท่าเดินและให้พยายามรักษาจังหวะความเร็ว ของก้าวในการวิ่งไว้ในอัตรานาที่ละประมาณ 160 ก้าว ในขณะที่วิ่งนั้น ให้พยายามรักษาทรวงทรงของร่างกายให้องอาจผึ่งผายด้วยการยกอก ศีรษะตั้งตรง สายตามองตรงไปข้างหน้าและให้ขาหลังงอเล็กน้อยโดยเป็นไปโดยธรรมชาติ

6.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกทำวิ่งนั้น มีความจำเป็นที่ผู้ฝึกจะต้องสอนให้ผู้รับการฝึกเรียนรู้ทั้งท่าวิ่งและท่าหยุดจากการวิ่งเสียก่อนแล้วจึงเริ่มฝึกทำวิ่งได้

7. ท่าหยุดจากการวิ่ง

7.1 คำบอก “ แลว - หยุด ” เป็นคำบอกแบ่ง

7.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ แลว - หยุด ” พอสิ้นคำบอก “ หยุด ” ไม่ว่าจะเป็นเท้าข้างใดตกถึงพื้นก็ตามให้ก้าวเท้าวิ่งต่อไปอีก 3 ก้าว ด้วยอาการยังตัวลดความเร็วลงตามลำดับ เมื่อก้าวเท้าวิ่งต่อไปครบ 3 ก้าว แล้วให้ยังตัวหยุดวิ่งไว้ ในขณะนั้นไม่ว่าจะเป็นเท้าข้างใดตกถึงพื้นอยู่ก็ตามให้ก้าวเท้าอีกข้างหนึ่ง เดินไปข้างหน้าประมาณครึ่งก้าว ด้วยการค้มเท้าลงไปกับพื้นอย่างแข็งแรงแล้ว โน้มหน้าหนักตัวไปวางอยู่บนเท้าข้างที่วางอยู่ข้างหน้านั้น ส่วนมือทั้งสองยังคงกำหลวม ๆ อยู่เสมอราวนม ในลำดับต่อไปให้ชักเท้าข้างที่วางอยู่ข้างหลังมาชิดกับเท้าข้าง ที่วางอยู่ข้างหน้าในลักษณะของท่าตรง พร้อมกับสับมือทั้งสองข้างลงมาอยู่ในท่าตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

7.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

การใช้คำบอกของผู้ฝึก ให้ใช้คำบอก “ แลว - หยุด ” เมื่อเท้าข้างใดข้างหนึ่งของผู้รับการฝึกในแถวตกถึงพื้นก็ได้ โดยยึดถือหลักดังนี้ เมื่อใช้คำบอก “ แลว ” ในขณะที่เท้าข้างใดตกถึงพื้นก็ให้คำบอก “ หยุด ” ในขณะที่เท้าข้างนั้นตกถึงพื้นในครั้งถัดไป ในการฝึก หากผู้ฝึกประสงค์จะให้ผู้รับการฝึกปฏิบัติปิดจังหวะก็สามารถกระทำได้ โดยให้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

ให้ชี้แจงให้ทราบก่อนว่า “ ต่อไปจะฝึกท่าหยุดจากการวิ่งแบบปิดจังหวะ ” คงใช้คำบอก “ แลว - หยุด ” ตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อให้ปฏิบัติในจังหวะหนึ่ง และให้ใช้คำบอก “ ต่อไป ” เมื่อจะให้ปฏิบัติในจังหวะต่อ ๆ ไป

การปฏิบัติในจังหวะหนึ่งเมื่อได้ยินคำบอก “ แลว - หยุด ” พอสิ้นคำบอก “ หยุด ” ไม่ว่าจะเป็นในขณะที่กำลังโคตถึงพื้นก็ตามให้ก้าวเท้าอีกข้างหนึ่งวิ่งไปข้างหน้าอีกหนึ่งก้าวแล้วค้างไว้

การปฏิบัติในจังหวะสอง เมื่อได้ยินคำบอก “ ต่อไป ” ให้ก้าวเท้าวิ่งต่อไปอีกหนึ่งก้าวแล้วค้างไว้

การปฏิบัติในจังหวะสาม เมื่อได้ยินคำบอก “ ต่อไป ” ให้ก้าวเท้าวิ่งต่อไปอีกก้าวหนึ่งแล้วค้างไว้

การปฏิบัติในจังหวะสี่ เมื่อได้ยินคำบอก “ ต่อไป ” ให้ก้าวเท้าที่ไม่ได้ใช้นอนอยู่กับพื้นเดินต่อไปข้างหน้าอีกครั้งก้าว ด้วยการตบฝ่าเท้าลงกับพื้นอย่างแข็งแรงน้ำหนักตัววางอยู่บนเท้าทั้งสองข้าง มือทั้งสองยังคงกำหลวม ๆ อยู่เสมอ รวมนมแล้วค้างไว้

การปฏิบัติในจังหวะที่ห้า เมื่อได้ยินคำบอก “ ต่อไป ” ให้เปลี่ยนน้ำหนักตัวไปวางอยู่บนเท้าที่วางอยู่ข้างหน้า แล้วชักเท้าที่วางอยู่ข้างหลังมาชิดเท้าที่วางอยู่ข้างหน้ากับระดับมือทั้งสองข้างลงมาอยู่ในท่าตรงอย่างรวดเร็วและแข็งแรง

ที่มา: คู่มือนักศึกษาวิชาทหาร, 2548, หน้า 5 – 64

เอกสารประกอบการบรรยาย ตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

การฝึกแถวซิด

1. แลวหน้ากระดาน

แถวหน้ากระดาน คือ รูปขบวนที่มีลักษณะสัดส่วนความกว้างด้านหน้ามากกว่าความลึกในการจัดแถวนั้น อาจจัดเป็นแถวหน้ากระดานแถวเดียวหรือแถวหน้ากระดานตั้งแต่สองแถวขึ้นไปก็ได้ตามต้องการ ส่วนระยะเคียงระหว่างตัวบุคคลที่อยู่ในแถวนั้น กำหนดไว้เป็นสองระยะ คือ ระยะเคียงหนึ่งช่วงแขน (เหยียดแขนซ้ายออกไปทางข้าง) เราเรียกรูปแถวนี้ว่า แถวหน้ากระดานเปิดระยะ และระยะเคียงหนึ่งช่วงข้อศอก (ยกมือซ้ายเท้าสะเอว) ซึ่งเราเรียกรูปแถวนี้ว่า แถวหน้ากระดานปิดระยะ

1.1 แถวหน้ากระดานแถวเดียว

1.1.1 แถวหน้ากระดานแถวเดียวปิดระยะ

1.1.2 คำบอก “ หน้ากระดานแถวเดียว, ปิดระยะ, มหำข้าพเจ้า ”

1.1.3 การปฏิบัติ เมื่อได้รับคำบอก “ หน้ากระดานแถวเดียว, ปิดระยะ, มหำข้าพเจ้า ” ให้วิ่งมาเข้าแถวตามลำดับไหล่ข้างหน้าผู้เรียกแถวโดยเร็ว คนสูงที่สุดของแถวเป็นคนหลัก (คนหัวแถว) ต้องยืนข้างหน้าและห่างจากผู้เรียกแถวประมาณ ๖ ก้าว โดยยืนให้ตรงหน้าและให้

แนวไหล่นานกับแนวไหล่น้ำของผู้เรียกแถว ต่อจากนั้นให้คนอื่น ๆ เข้าแถวเรียงตามลำดับไหล่น้ำต่อไป ทางซ้ายของคนหลัก ทุกคนยกมือซ้ายขึ้นทำสะเอว (ยกเว้นคนท้ายแถวสุดไม่ต้องยก) โดยให้ฝ่ามือ วางทาบอยู่บนสะเอวซ้ายประมาณแนวเข็มขัดนี้ทั้งห้าเรียงชิดติดกันและให้ปลายนิ้วชี้ลงทางเบื้องล่าง นิ้วกลางอยู่ประมาณแนวตะเข็บกางเกง สอกกางออกเสมอแนวลำตัว การจัดแถว ให้คนที่อยู่ ถัดลงไปทางซ้ายจากหัวแถวนำแขนขวาของตนไปแตะจกกับปลายสอกซ้ายของคนที่อยู่ถัดไปทางหัวแถว (คนทางขวาของตน) การจัดแถวจะต้องดูแนวปลายเท้าให้เสมอกันกับคนทางขวา ของตนก่อน จากนั้น จึงให้ทุกคนสะบัดหน้าไปทางหัวแถวยกเว้นเฉพาะคนหัวแถว นับจากบนลงล่างได้ยินคำบอก “ นิ่ง ” ให้ทุกคนลดมือซ้ายที่เท้าสะเอวลง พร้อมกับสะบัดหน้ากลับไปอยู่ในลักษณะ ของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้วนึ่ง ยกเว้นคนท้ายแถวสุดคงปฏิบัติเฉพาะการสะบัดหน้ากลับไป มาอยู่ในท่าตรง แล้วนึ่งเท่านั้น

1.1.4 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

ในการเรียกแถวนี้ผู้เรียกแถวจะต้องยืนอยู่ในลักษณะของท่าตรง หันหน้าไป ในทิศทางที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกมาตั้งแถวแล้วจึงใช้คำบอก “ หน้ากระดาน แถวเดียว, ปีกระยะ มาหาข้าพเจ้า ” เมื่อเรียกแถวแล้วให้ผู้เรียกตรวจการจัดแถวด้วยการใช้สายตาและคำพูดประกอบเมื่อ ผู้เรียกแถวเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วให้ผู้เรียกแถวใช้คำบอกต่อไปว่า “ นิ่ง ” หลังจากผู้เรียกแถวได้ สั่ง “ นิ่ง ” ไปแล้ว ถ้าเห็นว่าแถวยังไม่เรียบร้อย ผู้เรียกแถวประสงค์จะให้ทหารในแถวจัดแถว ใหม่ ให้ผู้เรียกแถวใช้คำบอกเพื่อสั่งจัดแถวใหม่ว่า “ จัดแถว ” เมื่อได้ยินคำบอก “ จัดแถว ” ให้ ทำท่าจัดแถวใหม่ยกข้อศอกซ้ายขึ้นและสะบัดหน้าไปทางขวาเมื่อเห็นว่าเรียบร้อยแล้วให้ผู้เรียกแถว ใช้คำบอกต่อไปว่า “ นิ่ง ” การสั่งจัดแถวใหม่อันเนื่องมาจากแถวไม่เรียบร้อยนั้นจะต้องกระทำ หลังจากที่ได้ใช้คำบอก “ นิ่ง ” ไปแล้วทุกครั้งในกรณีที่ผู้เรียกแถวเห็นว่าคนหลักจัดระยะต่อ ระหว่างผู้เรียกแถวกับแนวแถวไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น มากหรือน้อยกว่า 6 ก้าว ผู้เรียกแถว จะต้องใช้วิธีเรียกแถวใหม่เท่านั้นและจะต้องสั่ง “ นิ่ง ” เสียก่อนจึงจะเรียกแถวใหม่

2. แถวหน้ากระดานแถวเดียวปีกระยะ

2.1 คำบอก “ หน้ากระดานแถวเดียวปีกระยะ , มาหาข้าพเจ้า ”

2.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ หน้ากระดานแถวเดียวปีกระยะ, มาหาข้าพเจ้า ” ให้ รีบวิ่งมาเข้าแถวตามลำดับไหล่น้ำข้างหน้าผู้เรียกแถวโดยเร็ว คนสูงที่สุดของแถวเป็นคนหลัก (คนหัวแถว) ต้องยืนอยู่ข้างหน้าผู้เรียกแถวและห่างจากผู้เรียกแถวประมาณ 6 ก้าว โดยยืนให้ตรงหน้าและ ให้แนวไหล่นานกับแนวไหล่น้ำของผู้เรียกแถว ต่อจากนั้นให้คนอื่น ๆ เข้าแถวเรียงตามลำดับไหล่น้ำต่อไปทางซ้ายของคนหลัก ทุกคนยกแขนซ้ายเหยียดออกไปทางข้างในระดับสูงหัวไหล่ (ยกเว้นคนท้ายแถวสุดไม่ต้องยกแขนซ้ายขึ้น) คว่ำฝ่ามือนี้ทั้งห้าเหยียดตึงและเรียงชิดติดกัน

การจัดแถวให้คนที่อยู่ถัดไปทางซ้ายจากคนหลักหัวแถวนำไหล่ขวาของตน ไปแตะจดไว้กับปลาย นิ้วมือซ้ายของคนที่อยู่ถัดไปทางหัวแถว (คนทางขวา) ให้ทุกคนสลับหน้าไปทางหัวแถว ยกเว้น เฉพาะคนหลัก (หัวแถว) ให้มองตรงไปข้างหน้า การจัดแถวจะต้องดูแนวปลายเท้าให้เสมอกันกับ คนทางขวาของตน ก่อนแล้วมองให้เห็นหน้าอกคนที่สามประมาณแนวกระดูกเมื่อยที่สองนับจาก บนลงล่าง

เมื่อทหารได้ยินคำบอก “นิ่ง” ให้ทุกคนลดแขนซ้ายที่เหยียดออกไปทางข้างลงมาอยู่ ข้างลำตัว พร้อมกับสลับหน้ากลับมาอยู่ในลักษณะของท่าตรงแล้วนิ่งเท่านั้น

2.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก คงถือหลักเกณฑ์การปฏิบัติและการใช้คำบอกเช่นเดียวกับการฝึกแถวหน้ากระดานแถวเดี่ยวปีกระยะตามรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

3. แถวหน้ากระดานตั้งแต่สองแถวขึ้นไป ก็คือแถวหน้ากระดานแถวเดี่ยวหลาย ๆ แถวที่เข้าแถว ซ้อนหลังกันลงไปทางลึกมีจำนวนแถวตั้งแต่สองแถวขึ้นไป เช่น มีสองแถว สามแถว สี่แถว เป็นต้น เมื่อจะเรียกแถวจะต้องตั้งแถวตามจำนวนแถวที่ต้องการ เช่น แถวหน้ากระดานสองแถว แถวหน้ากระดานสามแถว หรือแถวหน้ากระดานสี่แถว เป็นต้น

แถวหน้ากระดานตั้งแต่สองแถวขึ้นไป และไม่ว่าจะเป็นกี่แถวก็ตามคงกำหนดระยะ เคียงออกเป็น 2 ระยะ เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น แถวหน้ากระดานสองแถวปีกระยะ และแถวหน้า กระดานสองแถวปีกระยะ

4. การแยกคู่ขาด เมื่อเข้าแถวหน้ากระดานตั้งแต่สองขึ้นไปเมื่อจัดแถวแล้วมีผู้ขาดจำนวนไม่ลงตัว กล่าวคือแถวหน้ากับแถวหลังมีจำนวนไม่เท่ากัน ไม่สามารถจัดแถวให้เต็มเท่า ๆ กันได้ในตอนท้าย ของแถว ในการเข้าแถวให้ถือเอาแถวหน้าเป็นแถวหลัก โดยจะต้องเข้าแถวให้เต็มไม่มีจำนวนขาด ส่วนจำนวนที่ขาดไปที่ขาดไปนั้นให้แยกคู่ขาดไว้ในทางตอนท้ายของแถวหลัง ๆ โดยยึดถือเป็น หลักว่าให้จัดแถวหน้าและดับสุดท้ายของแถวให้เต็มไว้ก่อน แล้วให้แยกคู่ขาดไว้ที่แถวหลังหรือ แถวที่อยู่ตรงกลาง ๆ ถ้าหากสามารถกระทำได้ให้พยายามปิดแถวหลังให้เต็มด้วย

5. การนับ การนับแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การนับตามปกติ การนับตามจำนวนที่กำหนด และการนับทั้งแถว

5.1 การนับตามปกติ คือ การนับจำนวนเรียงตามลำดับหมายเลขตั้งแต่คนหัวแถวไป จนถึงคนสุดท้าย

5.1.1 คำบอก “นับ”

5.1.2 การปฏิบัติ เมื่อในแถวได้ยินคำบอก “นับ” ให้คนที่อยู่หัวแถว (ถ้าเป็น แถวหน้ากระดานหลายแถว) เริ่มนับ “หนึ่ง” ด้วยการออกเสียงดัง ๆ เสียงสั้นห้วน ๆ พร้อมกับ สลับหน้าไปทางคนถัดไปซึ่งอยู่ทางซ้าย เมื่อสิ้นเสียงนับแล้วให้สลับหน้ากลับมาอยู่ในลักษณะ

ของท่าตรงตามเดิมทันที คนอื่น ๆ ที่อยู่ถัดไปนับต่อจากคนที่หนึ่งเรียงตามลำดับหมายเลขกันไปจนกว่าจะถึงคนท้ายแถว เช่น “สอง” “สาม” “สี่” “ห้า” “หก” “เจ็ด” เป็นต้น โดยใช้วิธีสับัดหน้าไปนับแล้วสับัดหน้ากลับ เช่นเดียวกับคนหัวแถว เว้นคนสุดท้ายของแถวเมื่อนับให้สับัดหน้าไปยังผู้ที่อยู่ทางขวามือของตนและเมื่อสิ้นเสียงนับแล้วให้สับัดหน้ากลับมายู่ในลักษณะของท่าตรงตามเดิมทันที

ในกรณีที่นับแถวหน้ากระดานตั้งแต่สองแถวขึ้นไป ซึ่งมีการแยกคู่ขาดไว้ในทางตอนท้ายแถวอาจจะขาดที่แถวกลางหรือแถวหลังสุดแล้วเป็นผู้ขานจำนวนที่ขาดขึ้นดัง ๆ โดยไม่ต้องสับัดหน้า เช่น ขานว่า “ขาดหนึ่ง” “ขาดสอง” “ขาดสาม” เป็นต้น ถ้าไม่มีแยกคู่ขาดก็ไม่ต้องขาน

5.2 การนับตามจำนวนที่กำหนด คือการนับตามลำดับหมายเลขไปจนครบตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวกำหนดและเมื่อนับจนครบตามกำหนดแล้ว ให้ขึ้นต้นนับหนึ่งใหม่เช่นผู้เรียกแถวกำหนดให้นับสอง จะต้องนับ “หนึ่ง – สอง” “หนึ่ง – สอง” เป็นต้น

5.2.1 คำบอก “นับสอง” หรือ “นับสาม” ฯลฯ .....นับ

5.2.2 การปฏิบัติ เมื่อทหารในแถวได้ยินคำบอกให้นับตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวบอก โดยให้เริ่มนับจากคนหัวแถวก่อนในลักษณะเช่นเดียวกับการนับตามปกติที่กล่าวไว้ในข้างต้น โดยนับเรียงตามลำดับหมายเลขให้ครบตามที่ผู้เรียกแถวบอกเมื่อนับครบตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวบอกแล้ว คนต่อไปจะต้องเริ่มนับ “หนึ่ง” ใหม่ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียกแถวบอกให้ “นับสอง” จากหัวแถวจะต้องนับ “หนึ่ง – สอง” “หนึ่ง – สอง” “หนึ่ง – สอง” ไปจนกว่าจะถึงคนท้ายแถว เป็นต้น สำหรับการนับตามจำนวนที่กำหนดนี้ถ้าเป็นแถวหน้ากระดานตั้งแต่สองแถวขึ้นไปที่มีการแยกคู่ขาดไว้ในทางตอนท้ายแถว การนับในกรณีนี้ไม่ต้องขานคู่ขาด

การจัดแถว, การเปิดระยะ และการปิดระยะ

การจัดแถว เมื่อผู้ฝึกเรียกแถว ตรวจแถว แล้วสั่งแถวนิ่งแล้ว แต่เห็นว่าแถวยังไม่เรียบร้อย ผู้ฝึกจะสั่งจัดแถวใหม่อีกก็ได้ โดยใช้คำบอกและมีการปฏิบัติดังนี้

คำบอก “จัดแถว”

การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “จัดแถว” ให้ทุกคนทำการจัดแถวใหม่ ณ ที่เดิม โดยให้ทุกคนสับัดหน้าไปทางหัวแถวพร้อมกับยกมือซ้ายเท้าสะเอว (เมื่อเข้าแถวปิดระยะอยู่) แล้วทำการจัดแถวใหม่ด้วยวิธีการเช่นเดียวกับการปฏิบัติในครั้งแรกและเมื่อผู้ฝึกเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วก็ให้สั่ง “นิ่ง” เมื่อได้ยินคำบอก “นิ่ง” ให้ลดมือที่เท้าสะเอว หรือแขนซ้ายที่เหยียดออกไปทางข้างแล้วแต่กรณีลง และสับัดหน้ากลับมายู่ในลักษณะของท่าตรงตามเดิมแล้วนิ่ง

คำแนะนำสำหรับผู้ฝึกในการสั่งจัดแถวใหม่แต่ละครั้งนั้น หลังจากที่ผู้ฝึกบอก “ นิ่ง ” แล้ว แต่เห็นว่าแถวยังไม่เรียบร้อยควรจะจัดแถวใหม่ การสั่งจัดแถวใหม่ในกรณีเช่นนี้อาจจะสั่งให้แถว “ พัก ” ก่อนหรือไม่ก็ได้ แต่กรณีที่ได้มีการสั่ง “ พัก ” ไปก่อนแล้ว ถ้าจะสั่ง “ จัดแถว ” ใหม่ จะต้องสั่ง “ แถวตรง ” ก่อนเสมอ

การเปิดระยะ เมื่อผู้ฝึกประสงค์จะให้แถวผู้เข้ารับการฝึกไม่ว่าจะเป็นแถวหน้ากระดานก็แถวก็ตาม ซึ่งแต่เดิมเข้าแถวปิดระยะอยู่ ให้ขยายแถวออกไปหรือเปลี่ยนเป็นแถวปิดระยะ ณ ที่เดิมนั้น ให้ผู้ฝึกใช้คำบอกและมีการปฏิบัติดังต่อไปนี้

เมื่อประสงค์จะให้ขยายแถวตั้งแต่ท้ายแถวออกไปทางหัวแถวโดยตลอดใช้คำบอก “ ท้ายแถว เป็นหลัก, เปิดระยะ, จัดแถว ”

เมื่อประสงค์จะให้ขยายแถวตั้งแต่คนใดคนหนึ่งที่อยู่ตรงกลางแถวออกไปทั้งทางหัวแถวและทางท้ายแถวโดยตลอดให้ผู้ฝึกเคลื่อนที่ไปยังอยู่ตรงหน้าของผู้คนั้นในระยะห่างประมาณ 6 ก้าว แล้วใช้มือขวาชี้ไปยังผู้คนั้นและใช้คำบอก “ คนนี้เป็นหลัก, เปิดระยะ, จัดแถว ”

การปฏิบัติ

การเปิดระยะจากหัวแถว เมื่อทหารได้ยินคำบอก “ หัวแถว เป็นหลัก, เปิดระยะ, จัดแถว ” ให้ทหารทุกคนในแถวขยายแถวจากคนหัวแถวซึ่งเป็นหลักออกไปทางท้ายแถวโดยเร็ว ด้วยการเหยียดแขนซ้ายออกไปทางข้างเสมอแนวไหล่ (ยกเว้นคนท้ายแถวสุดไม่ต้องเหยียดแขน) และสับัดหน้าไปทางขวา เพื่อทำการจัดแถวในลักษณะการเช่นเดียวกันกับการจัดแถวเปิดระยะตามที่กล่าวแล้ว เมื่อเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วให้สั่ง “ นิ่ง ” เมื่อได้ยินคำบอก “ นิ่ง ” ให้ทหารลดแขนที่เหยียดไปทางซ้ายลงพร้อมกับสับัดหน้ากลับไปอยู่ในลักษณะของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้ว

การเปิดระยะจากท้ายแถว เมื่อทหารได้ยินคำบอก “ ท้ายแถวเป็นหลัก, เปิดระยะ, จัดแถว ” ให้ทหารทุกคนขยายแถวจากคนท้ายแถวซึ่งเป็นหลักออกไปทางหัวแถวโดยเร็วด้วยการให้คนท้ายแถวยืนอยู่ในท่าตรง ณ ที่เดิม และตั้งแต่คนที่อยู่ติดกับคนท้ายแถวขึ้นไปจนถึงคนหัวแถวให้เหยียดแขนซ้ายออกไปทางข้างเสมอแนวไหล่ และสับัดหน้าไปทางซ้าย เพื่อทำการจัดแถวเช่นเดียวกับการจัดแถวเปิดระยะตามที่ได้กล่าวมาแล้ว (จะมีผิดกันก็ตรงที่สับัดหน้าไปทางซ้ายเท่านั้นเพราะคนหลักอยู่ทางซ้าย) และเมื่อเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วให้สั่ง “ นิ่ง ” เมื่อได้ยินคำบอก “ นิ่ง ” ให้ทหารลดแขนซ้ายที่เหยียดออกไปทางซ้ายลงพร้อมกับสับัดหน้ากลับมาอยู่ในลักษณะของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้ว

การเปิดระยะจากกลางแถว เมื่อทหารได้ยินคำบอก “ คนนี้เป็นหลัก, เปิดระยะ, จัดแถว ” ให้ทหารทุกคนขยายแถวจากคนที่ผู้ฝึกชี้ให้เป็นคนหลักออกไปทั้งทางหัวแถวและเส้นทางท้ายแถวโดยเร็วด้วยการเหยียดแขนซ้ายออกไปทางข้างเสมอแนวไหล่ (ยกเว้นคนท้ายแถวไม่ต้องเหยียด

แขน) คนที่ถูกกำหนดให้เป็นคนหลักก็เหยียดแขนซ้ายด้วยคนที่อยู่ทางขวาของคนหลักสะบัดหน้าไปทางซ้าย และคนที่อยู่ทางซ้ายของคนหลักสะบัดหน้าไปทางขวา ส่วนคนหลักให้มองตรงหน้า ทั้งผู้ที่สะบัดหน้าไปทางซ้ายและสะบัดหน้าไปทางขวาก็จัดแถวในลักษณะเช่นเดียวกับการจัดแถวปีละระยะตามที่กล่าวแล้ว (ฝึกกันตรงที่มีทั้งการสะบัดหน้าไปทางซ้ายและทางขวาเท่านั้น) เมื่อเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วให้สั่ง “นิ่ง” เมื่อได้ยินคำบอก “นิ่ง” ให้ทหารลดแขนที่เหยียดออกไปซ้ายลง พร้อมกับสะบัดหน้ากลับมาอยู่ในลักษณะของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้วนิ่ง

การปีละระยะ เมื่อผู้ฝึกประสงค์จะให้แถวทหารไม่ว่าจะเป็นแถวหน้ากระดานก็แถวก็ตาม ซึ่งแต่เดิมเข้าแถวปีละระยะอยู่ ให้ปีละระยะเข้ามาหรือเปลี่ยนเป็นแถวปีละระยะ ณ ที่เดิมให้ผู้ฝึกใช้คำบอกและมีการปฏิบัติดังนี้

คำบอก เมื่อประสงค์จะให้ปีละระยะจากท้ายแถวขึ้นมาทางหัวแถวโดยตลอดให้ใช้คำบอก “ หัวแถวเป็นหลัก, ปีละระยะ, จัดแถว ”

เมื่อประสงค์จะให้ปีละระยะจากทางหัวแถวลงไปที่ท้ายแถวโดยตลอดให้ใช้คำบอก “ ท้ายแถวเป็นหลัก, ปีละระยะ, จัดแถว ”

การพักและการเลิกแถว

การพัก แบ่งการพักออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การพักในแถวและการพักนอกแถว

การพักในแถว คือการพักซึ่งทหารจะต้องทำท่าพักอย่างถูกต้องตามระเบียบและจะออกไปภายนอกแถวไม่ได้ การพักในแถวกระทำได้เป็น 3 ท่า คือ ท่าพักตามปกติ, ท่าพักตามระเบียบ, และท่าพักตามสบาย คำบอก “พัก” “ตามระเบียบ, พัก” “ตามสบาย, พัก”

การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอกให้ทุกคนทำท่าพักตามคำบอก เช่นเดียวกับท่าพักทั้ง 3 ท่า คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก เมื่อผู้ฝึกสั่งแถว “พัก” หรือ “ตามระเบียบ, พัก” ไปแล้ว ก่อนที่จะสั่งแถวปฏิบัติอย่างใดต่อไป ผู้ฝึกจะต้องสั่ง “แถว – ตรง” ก่อนเสมอ

การพักนอกแถว คือ การพัก ซึ่งแต่ละคนจะต้องแยกย้ายกันออกไปจากแถว ไปหาที่พักร่อนได้ตามสะดวก คำบอก “พักแถว”

การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “พักแถว” ให้ทุกคนที่อยู่ในแถวต่างคนต่างแยกออกไปจากแถวในที่ที่และอย่างฉับไวท่าพักแถวนี้แต่ละคนสามารถที่จะหาที่นั่งได้ตามสะดวก แต่ต้องอยู่ภายในบริเวณที่ใกล้เคียงนั้นและต้องไม่ทำเสียงดังอีกที

เมื่อได้ยินคำบอก “แถว” ให้ทุกคนรีบวิ่งกลับมาเข้าแถวที่เดิมโดยเร็ว ในรูปแถวเดิม และเมื่อจัดแถวเรียบร้อยแล้ว ให้อยู่ในท่าตรงจนกว่าจะได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก หลังจากที่ถูกฝึกได้ตั้ง “พักแถว” ไปแล้วเมื่อประสงค์จะให้แถวทหารกลับมาเข้าแถวตามรูปแถวเดิมใหม่ ให้ผู้ฝึกใช้คำบอก “แถว” เมื่อได้ยินคำบอก “แถว” ทหารทุกคนจะต้องรีบกลับเข้าแถวที่เดิมและในรูปแถวเดิมและเมื่อจัดแถวเป็นรูปแถวเรียบร้อยแล้วทหารทุกคนจะต้องอยู่ในท่าตรงเอง ฉะนั้นผู้ฝึกจะตั้ง “แถว – ตรง” อีกไม่ได้ แต่ถ้าผู้ฝึกเห็นว่าแถวยังไม่เรียบร้อย จะต้องใช้คำบอก “จัดแถว” และ “นิ่ง” ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าประสงค์จะให้ทหารกลับมาเข้าแถวโดยไม่ใช้รูปแถวเดิม ผู้ฝึกจะต้องใช้วิธีเรียกแถวใหม่ ตัวอย่างเช่น รูปแถวเดิมคือ แถวหน้ากระดานสองแถวปีกระยะ แต่ผู้ฝึกประสงค์จะให้ทหารกลับมาเข้าแถวใหม่ในรูปแถวหน้ากระดานสองแถวปีกระยะ ผู้ฝึกจะต้องเรียกแถวใหม่โดยใช้คำบอก “หน้ากระดานสองแถว, ปีกระยะ, มหาข้าพเจ้า” เป็นต้น

การเลิกแถว การเลิกแถวคือ การแยกกระจายกันออกไปจากแถวแล้วไม่ต้องกลับมาเข้าแถวอีก คำบอก “เลิกแถว”

การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอกว่า “เลิกแถว” ให้ทุกคนที่อยู่ในแถวแยกกระจายกันออกไปจากแถวโดยเร็ว

คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก ก่อนที่ผู้ฝึกหรือผู้ควบคุมแถวจะบอกคำ “เลิกแถว” จะต้องสังเกตให้ชัดว่าทหารในแถวไม่ได้อยู่ในท่าพักตามระเบียบ ท่าพักตามปกติหรือพักตามสบาย แต่ถ้าทหารในแถวอยู่ในท่าพักดังกล่าวแล้วให้ผู้ฝึกตั้ง “แถว – ตรง” เสียก่อนแล้วจึงให้คำบอก “เลิกแถว”

2. แถวตอน

แถวตอน คือ รูปแถวที่มีความลึก (จากหน้าไปหลัง) มากกว่าความกว้าง (จากขวาไปซ้าย) แถวตอนแบ่งออกได้เป็น ๒ รูปแถว คือ แถวตอนเรียงหนึ่ง และแถวตอนตั้งแต่สองแถวขึ้นไป

2.1 แถวตอนเรียงหนึ่ง

2.1.1 คำบอก “ตอนเรียงหนึ่ง, มหาข้าพเจ้า”

2.1.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ตอนเรียงหนึ่ง, มหาข้าพเจ้า” ให้รีบวิ่งเข้าไปหาผู้เรียกแถวโดยเร็ว คนสูงที่สุดของแถวเป็นคนหลักต้องยืนอยู่ข้างหน้าและห่างจากผู้เรียกแถวประมาณ 6 ก้าว โดยยืนให้ตรงหน้าและให้แนวไหล่ขนานกับแนวไหล่ของผู้เรียกแถว ต่อจากนั้นให้คนอื่น ๆ เข้าแถวเรียงตามลำดับไหล่ซ้อนกันลงไปทางข้างหลังคนหลัก (ทางลึก) จากคนสูงลงไปหาคนต่ำจนถึงท้ายแถวและตรงคอกับคนข้างหน้าเว้นระยะต่อระหว่างบุคคลประมาณ 1 เมตร โดยให้คนที่อยู่ข้างหลังโน้มตัวแล้วยกแขนซ้ายเหยียดตรงไปข้างหน้าแขนสูงเสมอนิ้วชี้ นิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกันและคว่ำฝ่ามือลง ให้ปลายนิ้วแตะหลังคนข้างหน้า เมื่อได้ระยะต่อประมาณ 1 เมตรแล้ว ให้ลดแขนลงมายู่ข้างลำตัว การจัดแถวให้คนที่อยู่ถัดลงไปข้างหลังเป็นผู้จัดแถว โดยยืนให้

ตรงคอและให้แนวไหล่ขนานกับแนวไหล่ของคนที่ยืนอยู่ข้างหน้า แล้วใช้สายตาเล็งผ่านไปยังคนที่สองข้างหน้า โดยไม่ให้มองเห็นคนที่สามซึ่งอยู่ต่อจากคนที่อยู่ข้างหน้าของตนเองและคนที่อยู่ทางหัวแถวทั้งหมด

เมื่อได้ยินคำบอก “นิ่ง” ให้ทุกคนอยู่ในลักษณะของท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้วนิ่ง

2.1.3 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

ในการเรียกแถวนั้น ผู้เรียกแถวจะต้องยืนอยู่ในลักษณะของท่าตรงหันหน้าไปในทิศทางที่ต้องการจะให้ทหารมาตั้งแถว แล้วจึงใช้คำบอก “ตอนเรียงหนึ่ง, มหาข้าพเจ้า”

เมื่อเรียกแถวแล้ว ให้ผู้เรียกแถวตรวจการจัดแถวด้วยการใช้สายตาและคำพูดประกอบเมื่อผู้เรียกแถวเห็นว่าแถวเรียบร้อยแล้วจึงใช้คำบอก “นิ่ง” หลังจากผู้เรียกแถวได้สั่ง “นิ่ง” ไปแล้ว ถ้าเห็นว่าแถวยังไม่เรียบร้อยและประสงค์จะให้ทหารในแถวจัดแถวใหม่ก็ให้ผู้เรียกแถวใช้คำบอกเพื่อการจัดแถวใหม่ว่า “จัดแถว” เมื่อได้ยินคำว่า “จัดแถว” ให้ปฏิบัติทำจัดแถวใหม่และเมื่อเห็นว่าเรียบร้อยแล้วให้ผู้เรียกแถวใช้คำบอกต่อไปว่า “นิ่ง”

ในกรณีที่ผู้เรียกแถวเห็นว่าคนหลักของแถวจัดระยะต่อระหว่างผู้เรียกแถวไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น มากกว่าหรือน้อยกว่า 6 ก้าวเกินไป ผู้เรียกแถวจะต้องสั่งแถวโดยใช้คำบอก “นิ่ง” เสียก่อนแล้วจึงใช้วิธีเรียกแถวใหม่เท่านั้น

แถวตอนตั้งแต่เรียงสองขึ้นไป

คำบอก “ ตอนเรียง.....มหาข้าพเจ้า ”

การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ตอนเรียง.....มหาข้าพเจ้า” ให้รีบวิ่งไปเข้าแถวตอนเรียงหนึ่งเคียงข้างกันไปจนครบตามจำนวนแถวที่ผู้เรียกแถวสั่ง เช่น ผู้เรียกแถวสั่ง “ตอนเรียงสาม, มหาข้าพเจ้า” ก็ให้ไปเข้าแถวตอนเรียงหนึ่งเคียงกันสามแถว เป็นต้น โดยให้ยึดถือเอาแถวที่อยู่ทางขวาสุดเป็นแถวหลัก เพราะฉะนั้นจึงถือว่าคนหัวแถวของแถวทางขวาสุดเป็นคนหลักของรูปแถว ตามปกติคนที่มีความสูงที่สุดจะต้องทำหน้าที่เป็นคนหลักของรูปแถวและจะต้องรีบวิ่งไปยืนอยู่ข้างหน้าและอยู่ห่างจากผู้เรียกแถวประมาณ 6 ก้าว โดยให้ยืนตรงหน้าและให้แนวไหล่ขนานกับแนวไหล่ของผู้เรียกแถว พร้อมกับยกมือซ้ายขึ้นเท้าสะเอวไว้ สายตามองตรงไปข้างหน้า คนที่มีความสูงรองลงไป ให้ทำหน้าที่เป็นคนหลักของแถวที่สอง สาม สี่ ฯลฯ ไปตามลำดับจนครบจำนวนแถวที่ต้องจัด คนหัวแถวพวกนี้จะไปยืนเข้าแถวต่อไปทางซ้ายคนหลักของรูปแถว ส่วนของรูปแถวที่ยืนเคียงข้างกันอยู่นั้นจะมีกี่คนก็ตามเราเรียกว่า ดับ การจัดแถวหน้าดับคงจัดเช่นเดียวกันกับการจัดแถวหน้ากระดาน แถวเดี่ยวปีกระยะคือการสะบัดหน้าไปทางขวาและยกมือซ้ายขึ้นเท้าสะเอวไว้ ยกเว้นแถวทางปีกซ้ายสุดไม่ต้องยกมือซ้ายขึ้นเท้าสะเอว (ในกรณีจัดแถวตอนเรียงสอง - แถวทางปีกซ้ายก็ไม่ต้องยกมือซ้ายเท้าสะเอวเช่นเดียวกัน)

เมื่อคนที่เป็นหลักในคันทับหน้าสุดเข้าแถวในจุดที่ยืนเสร็จแล้วให้คนอื่น ๆ รีบวิ่งไปเข้าแถวเรียงซ้อนหลังจากคนหลักของแต่ละแถวลงไปทางลัดตามลำดับไต่จากสูงไปต่ำจนถึงท้ายแถว แต่ละแถวควรมีลักษณะการเข้าและการจัดแถวเช่นเดียวกันการเข้าแถวและการจัดแถวตอนเรียงหนึ่ง กล่าวคือให้ยกแขนซ้ายเหยียดออกไปข้างหน้า และโน้มตัวท่อนบนเล็กน้อยให้ปลายนิ้วมือแตะหลังคนข้างหน้า เพื่อจัดระยะต่อโดยประมาณแล้วเอามือลง จากนั้นเฉพาะคนที่อยู่แถวทางขวาให้ยกมือซ้ายแตะเอวข้างไว้ (เว้นคนที่อยู่ในแถวทางปีกซ้ายสุดไม่ต้องยกมือขึ้นแตะเอว) และในแต่ละคันทับจะต้องจัดแถวให้เสมอกันและสลับหน้าไปทางขวา (เว้นคนที่อยู่ทางขวาสุดให้มองตรงหน้า) หลักสำคัญในการจัดแถวตอนคือต้องยืนให้ตรงคอคนหน้าเป็นสำคัญ

เมื่อได้ยินคำบอก “ นิ่ง ” ให้ทุกคนที่ยกมือซ้ายแตะเอว และสลับหน้าไปทางขวายกมือที่แตะเอวลง สลับหน้ากลับ หรือทั้งลดมือซ้ายลง และสลับหน้ากลับแล้วแต่กรณี ไปอยู่ในลักษณะท่าตรงอย่างแข็งแรงแล้วนิ่ง

2.2 คำแนะนำสำหรับผู้ฝึก

คงยึดถือหลักเกณฑ์ในการใช้คำบอกและการปฏิบัติเช่นเดียวกับการฝึกแถวตอนเรียงหนึ่งทุกประการ การจัดแถวตอนตั้งแต่เรียงสองขึ้นไป ผู้ฝึกควรเน้นให้ผู้รับการฝึกเข้าใจด้วยว่าคนหลักของรูปแถวคือคนที่อยู่หัวแถวของแถวทางขวาสุด ส่วนคนที่อยู่หัวแถวทางซ้ายต่อ ๆ ไปนั้น ไม่ถือว่าเป็นคนหลักของรูปแถว แต่เป็นคนหลักของแต่ละแถวนั้น ๆ เท่านั้น การขึ้นเป็นหลักของแต่ละแถวนั้น จะต้องถือเอาระยะเคียงจากคนหลักของรูปแถว แล้วจัดแนวหน้ากระดาน (หน้าคันทับ) ให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วยืนนิ่งเป็นหลักไว้

การจัดแถวของคันทับหลัง ๆ นั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องยึดเป็นหลัก คือ

- ก) จัดระยะต่อให้ได้ประมาณ 1 เมตร
  - ข) ยืนให้ตรงคอคนหน้า
  - ค) ทุกคันทับจะต้องจัดแนวหน้าคันทับให้เสมอกัน (ปลายเท้าเสมอกัน)
- แล้วจัดแถวด้วยการสลับหน้าไปทางขวา (เว้นคนที่อยู่ขวาสุด) และยกมือซ้ายขึ้นแตะเอว (เว้นคนที่อยู่ทางซ้ายสุด)

สำหรับระยะเคียงระหว่างบุคคลที่อยู่ในแต่ละคันทับนั้นไม่จำเป็นจะต้องคำนึงว่าแขนขวาของคนทางซ้ายจะต้องไปแตะกับปลายข้อศอกของคนที่อยู่ทางขวาหรือไม่เพราะถือเอาการขึ้นตรงคอคนหน้าเป็นสำคัญ

2.3 การแยกแถว เมื่อทหารเข้าแถวตอนตั้งแต่ตอนเรียงสองขึ้นไป เมื่อจัดแล้วมีการขาดจำนวนไม่ครบทุกคันทับ กล่าวคือแถวตอนแต่ละแถวมีจำนวนทหารไม่เท่ากัน ไม่สามารถจัดให้เต็มคันทับได้ทุกคันทับตลอดท้ายแถว ในการเข้าแถวให้ถือเอาแถวทางขวาเป็นแถวหลัก โดยจะต้องเข้า

ให้เต็มไม่มีจำนวนขาด ส่วนจำนวนที่ขาดไปนั้นให้แยกคู่ขาดไว้ที่ท้ายแถวของแถวที่อยู่ทางซ้ายสุด หรือแถวที่อยู่ตรงกลาง ถ้าสามารถกระทำได้ให้พยายามปิดแถวทางปีกซ้ายสุด หรือแถวที่อยู่ตรงกลาง ถ้าสามารถกระทำได้ให้พยายามปิดแถวทางปีกซ้ายสุดและดับสุดท้ายของแถวไว้ให้เต็มด้วย

2.4 การนับ การนับแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ การนับตามปกติ การนับตามจำนวนที่กำหนด การนับจำนวนทั้งแถว

2.4.1 การนับตามปกติ

2.4.1.1 คำบอก “นับ”

2.4.1.2 การปฏิบัติ เมื่อทหารในแถวได้ยินคำบอก “นับ” ให้คนที่อยู่หัวแถว (ถ้าเป็นแถวตอนเรียงหนึ่ง) หรือคนที่อยู่หัวแถวของแถวทางขวาสุด (แถวตอนเรียงสองขึ้นไป) เริ่มนับ “หนึ่ง” ด้วยการออกเสียงดังชัดเจน เสียงหัวนสนั่น ๆ พร้อมกับสะบัดหน้าไปทางขวา เมื่อสิ้นเสียงนับแล้วให้สะบัดหน้ากลับมายุ่งในลักษณะทำตรงตามเดิมทันที คนอื่น ๆ ที่อยู่ถัดจากคนหัวแถวต่อไปทางหลัง นับต่อจากคนหัวแถวเรียงตามลำดับหมายเลขไปจนกว่าจะถึงคนท้ายแถว เช่น “สอง” “สาม” “สี่” “ห้า” “หก” “เจ็ด” เป็นต้น โดยวิธีสะบัดหน้าไปนับแล้วสะบัดหน้ากลับเช่นเดียวกับคนหัวแถว เว้นคนสุดท้ายของแถวไม่ต้องสะบัดหน้า

ในกรณีที่เป็นแถวตอนเรียงสองขึ้นไป ซึ่งมีการแยกคู่ขาดไว้ในทางตอนท้ายแถว เมื่อคนสุดท้ายแถวทางขวาสุดนับสิ้นเสียงลงแล้ว ให้คนที่อยู่สุดท้ายของแถวทางปีกซ้ายสุดเป็นผู้นำจำนวนที่ขาดขึ้นดัง ๆ โดยไม่สะบัดหน้า เช่นขานว่า “ขาดหนึ่ง” “ขาดสอง” “ขาดสาม” เป็นต้นถ้าไม่มีแยกคู่ขาดก็ไม่ต้องขาน

2.4.2 การนับตามจำนวนที่กำหนด

2.4.2.1 คำบอก ผู้ควบคุมแถวต้องการให้นับตามจำนวนที่ต้องการเท่าใดก็จะสั่งให้นับเท่านั้น เช่น “นับสอง, นับ” หรือ “นับสาม, นับ” “นับห้า, นับ” เป็นต้น

2.4.2.2 การปฏิบัติ เมื่อทหารได้ยินคำบอก ให้นับตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวบอก โดยให้เริ่มนับจากคนหัวแถวก่อนในลักษณะการเช่นเดียวกับการนับตามปกติที่กล่าวในข้อ 2.4.1 ข้างต้นโดยนับเรียงลำดับหมายเลขไปตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวบอกเมื่อนับครบตามจำนวนที่ผู้เรียกแถวบอกแล้วคนต่อไปจะต้องเริ่มนับ “หนึ่ง” ใหม่ ตัวอย่างเช่นผู้เรียกแถวบอกให้นับสองว่า “นับสอง, นับ” ทหารจากหัวแถวจะต้องนับ “หนึ่ง-สอง” “หนึ่ง-สอง” “หนึ่งสอง” ไปจนกว่าจะถึงคนท้ายแถว เป็นต้น

2.4.3 การนับทั้งแถว

2.4.3.1 คำบอก “นับตลอด, นับ”

2.4.3.2 การปฏิบัติ เมื่อได้ยินคำบอก “ นับตลอด, นับ ” ให้คนหลักของรูปแถวเริ่มนับ “ หนึ่ง ” ในลักษณะเช่นเดียวกับการนับตามปกติของแถวหน้ากระดานคนต่อ ๆ ไปของหน้าดับทางซ้ายคงนับเรียงตามลำดับหมายเลขกันไปโดยตลอด ด้วยการนับพร้อมกับสะบัดหน้าไปทางซ้าย เมื่อคนซ้ายสุดของดับหน้านับแล้ว ให้คนทางซ้ายสุดของดับที่สองเป็นผู้เริ่มต้นนับต่อโดยนับตามลำดับหมายเลขต่อจากคนซ้ายสุดของดับที่หนึ่งและนับต่อไปทางขวา (สะบัดหน้าไปทางขวา) จนกว่าจะถึงคนขวาสุดของดับที่สอง เมื่อคนขวาสุดของดับที่สองนับแล้ว ให้คนขวาสุดของดับที่สามเป็นผู้เริ่มนับต่อตามลำดับหมายเลขจากคนขวาสุดของดับที่สาม ในลักษณะเช่นเดียวกับคนขวาสุดของดับที่หนึ่งโดยการนับและสะบัดหน้าไปทางซ้าย กระทำในลักษณะเช่นนี้สลับกันไปจนกว่าจะหมดจำนวนคนของทุกดับที่มีอยู่ในแถว ถ้ามีการแยกกลุ่มขาดไว้ก็ให้นับข้ามกลุ่มขาดไป คนนับคนสุดท้ายไม่ต้องสะบัดหน้า

2.4.3.3 กำหนดสำหรับผู้ฝึก ในการฝึกนั้นผู้ฝึกควรเน้นให้ผู้รับการฝึกทราบด้วยว่าในกรณีที่เป็นการนับของแถวตอนตั้งแต่เรียงสองขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการนับตามปกติหรือการนับตามจำนวนที่กำหนดก็ตาม ให้ยึดถือเป็นหลักว่าเมื่อได้ยินคำบอกให้นับ ให้ทหารเฉพาะที่อยู่ในแถวทางปีกขวาสุดเท่านั้นเป็นผู้นับ ส่วนในแถวอื่น ๆ ไม่ต้องนับนอกจากการขานกลุ่มขาด (เมื่อมีแยกกลุ่มขาดไว้) โดยให้คนสุดท้ายของแถวทางปีกซ้ายสุด เป็นผู้ขานผู้ขาด (เฉพาะการนับปกติ)

ที่มา: คู่มือนักศึกษาวิชาทหาร, 2548, หน้า 141 – 172

เอกสารประกอบการบรรยาย ตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

คุณลักษณะผู้นำ 14 ประการ

1. ลักษณะท่าทางหรือการวางตัว (Bearing) คือ การสร้างความประทับใจในเรื่องท่าทาง การวางตัว และความประพฤติ ให้อยู่ในระดับสูงสุด เป็นที่นิยมของผู้ที่อยู่ตลอดเวลา มีความสุภาพนุ่มนวล หลีกเลี่ยงการพูดด้วยถ้อยคำหยาบคาย หรือเหยียดหยามผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีความสง่างาม เผย ควบคุมตนเองได้ทั้งในการปฏิบัติตนและอารมณ์ แต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบแบบแผน

2. ความกล้าหาญ (Courage) คือ การบังคับจิตใจตนเองให้อยู่ในความสงบ ไม่เกรงกลัวว่าจะเกิดอะไรขึ้น ไม่สะทกสะท้านหรืออ่อนไหว กล้าทำ กล้าพูด กล้ายอมรับผิดหรือคำติเตียน เมื่อมีความผิดพลาด หรือบกพร่อง ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกที่ควร ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ใช่ที่สบาย อารมณ์ผู้อื่นก็ตาม

3. **ความเด็ดขาด (Decisiveness)** คือ ความสามารถในการตกลงใจโดยฉับพลัน และประกาศข้อตกลงใจอย่างเอาจริง และชัดแจ้ง โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมทั้งประสบการณ์ของตนเองและบุคคลอื่นอย่างมีเหตุผลและมีความมั่นใจในลักษณะที่รวดเร็ว ไม่พูดอ้อมค้อม ถูกต้อง และทันเวลา

4. **ความไว้วางใจ (Dependability)** คือ การได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่หรืองานที่มอบหมายได้ถูกต้องไม่ผิดพลาดด้วยความ คล่องแคล่ว ว่องไว เฉลียวฉลาด กระทำการอย่างเต็มความสามารถและพิถีพิถัน เป็นคนตรงต่อเวลา ไม่กล่าวคำแก้ตัว มีความตั้งใจและจริงใจ

5. **ความอดทน (Endurance)** คือ พลังทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งวัดได้จากขีดความสามารถในการทนต่อความเจ็บปวด ความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า ความยากลำบาก ความเคร่งเครียด งานหนัก รวมถึงความอดกลั้นต่อสถานการณ์ที่บีบคั้น

6. **ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)** คือ การแสดงออกซึ่งความสนใจอย่างจริงจัง และมีความจดจ่อต่อการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง หมายถึง การทำงานด้วยความร่าเริงและคิดแต่แง่ดีเสมอ

7. **ความริเริ่ม (Initiative)** คือ การเป็นผู้ริเริ่มใช้ความคิดในการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ และเริ่มหาหนทางปฏิบัติถึงแม้จะไม่มีคำสั่งให้ปฏิบัติ หรือการแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานใหม่ ๆ ที่ดี มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และการกระทำทันทีโดยไม่รีรอหรือชักช้า

8. **ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)** คือ ความเที่ยงตรงแห่งอุปนิสัยและยึดมั่นอยู่ในหลักแห่งศีลธรรมอันดีงาม เป็นคุณสมบัติของการรักความจริง มีสัจจะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตอย่างแท้จริง

9. **ความพินิจพิเคราะห์ (Judgment)** คือ คุณสมบัติในการใคร่ครวญ โดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยา เพื่อให้ได้มูลความจริงและหนทางที่น่าจะเป็นไปได้ นำมาใช้ในการตกลงใจได้ถูกต้อง

10. **ความยุติธรรม (Justice)** คือ การไม่ลำเอียงเข้าข้างใคร มีความเที่ยงตรง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความเสมอต้นเสมอปลายในการบังคับบัญชา หมายรวมถึง การให้รางวัลและการลงโทษแก่ผู้ที่กระทำผิดด้วย

11. **ความรู้ (Knowledge)** คือ ข่าวดสารที่บุคคลหามาได้รวมทั้งความรู้ในวิชาชีพของตน และความเข้าใจในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา

12. **ความจงรักภักดี (Loyalty)** คือ คุณสมบัติของบุคคลที่มีจิตใจเชื่อมั่น และยึดมั่นต่อประเทศชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ต่อกองทัพ ต่อหน่วย ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

13. ความรู้จักกาลเทศะ (Tact) คือ ความสามารถในการปฏิบัติตนกับบุคคลอื่น โดยไม่เกิดความขุ่นข้องหมองใจ ไม่ก่อให้เกิดศัตรูหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในทัศนะของบุคคลทั่วไป กาลเทศะ หมายถึง ความสามารถที่จะพูด หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ถูกต้อง เหมาะสมแก่กาลเวลาและสถานที่ ความสุภาพอ่อนโยนถือเป็นส่วนหนึ่งของกาลเทศะด้วย

14. ความไม่เห็นแก่ตัว (Selflessness) คือ การไม่ฉวยโอกาสตักตวงความสุข ความสะดวกสบาย ความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเอง โดยทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือเสียผลประโยชน์ หมายถึงการร่วมเป็นร่วมตายกับเพื่อนร่วมงาน การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้ขาดแคลน ยกย่องผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานดีเด่น หรือให้ความช่วยเหลือตามสมควร กิจกรรม

วิทยากรให้ ผู้เข้ารับการอบรม ระดมความคิด โดยพิจารณาจากสถานการณ์และสภาพสังคมในปัจจุบันแล้วให้ช่วยกันคิดตัวแบบของผู้นำที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อยึดถือเป็นต้นแบบในการนำไปปฏิบัติต่อไป

ที่มา: ส่วนวิชาทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2549

เอกสารประกอบการบรรยาย ตามองค์ประกอบ 1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

จริยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเอง

สัปปริสธรรม

สัปปริสธรรม คือ ธรรมะของคนดี ธรรมของสัปปุรุษ (คนดี) มี 7 ประการ

1. 智มัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความรู้ใหญ่จะทำให้แก้ปัญหาได้ ตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาทุกอย่างต้องรู้เหตุก่อน จึงจะหาทางแก้ไขได้ ดังนั้น ความเป็นผู้รู้จักเหตุจึงสำคัญมาก เพราะเป็นกรรมที่ดีที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและจะเป็นผลดีต่อไป

2. อตถัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักผล ธรรมข้อนี้สอดคล้องกับข้อแรก คือ ความรู้จักเหตุผล เป็นเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว คาดการณ์ได้ว่า เหตุนั้นจะทำให้เกิดผลอย่างไร เช่น เห็นคนขยันทำงาน ก็รู้ล่วงหน้าว่าต่อไปผู้นั้นจะมี เห็นคนชอบเอาเปรียบผู้อื่นก็รู้ว่าเพื่อน ๆ จะไม่ชอบคนผู้นี้ เห็นคนหมั่นฝึกคนตรีกี่รู้ว่าต่อไป เขาจะเป็นนักคนตรี ซึ่งอาจจะมิใช่อะไรดีดังก็ได้

3. อัตตัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตนเอง ความเข้าใจตนเอง คนดีควรจะพิจารณาตนให้เข้าใจ เพราะตนเป็นจุดกำเนิดของทุกข์ สุข ความเสื่อม ความเจริญ การสำรวจตนว่าจะช่วยให้รู้จักตน ช่วยลดปัญหาหลงได้มาก การรู้จักตนเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

เพราะทุกคนต้องการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข รับผิดชอบต่อใจ การที่รู้จักคนได้นั้นทุกคนจะต้อง หัด “มองคน” และ “เรียนรู้อัน” จึงจะรู้จักตนเองได้ การรู้จักตนเองนั้น ต้องรู้ถึงชาติตระกูล ฐานะ ตำแหน่ง ไม่ละเลยหน้าที่ และ มีความรับผิดชอบให้สมควรกัน ปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับสภาพของ ตน เมื่อรู้จักคนแล้ว จิตก็สงบระงับทำแต่สิ่งที่ดีงามสมสภาพของตนเอง พร้อมทั้งไม่ให้ทุกข์แก่ ผู้อื่นหรือแก่สังคมด้วย

4. มัตตัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายความว่า ความรู้จักกำหนด ะเนได้เหมาะสม มีประโยชน์แก่คนทุกคนและในที่ทุกสถาน ทุกคนควรใช้ความรู้จักประมาณใน กรณีต่าง ๆ เช่น ความรู้จักประมาณในทรัพย์ ความรู้จักประมาณในกิจการ ความรู้จักประมาณใน บุคคล ความรู้จักประมาณในการรักษาตัว ความรู้จักประมาณในธรรมะ ความรู้จักประมาณใน เหตุการณ์ และ ความรู้จักประมาณในการปฏิบัติตัวอย่างกลาง ๆ ซึ่งการรู้จักประมาณนั้น มีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ดังสุภาษิตว่า “มัตตัญญูตา สทา สาธุ” ความรู้จักประมาณยังประโยชน์ให้ สำเร็จทุกเมื่อ เราควรฝึกหัดตนเองให้เกิดทักษะในการรู้จักประมาณไว้เสมอ ธรรมะข้อนี้ตั้งแต่เด็ก ถึงผู้ใหญ่ นักวิชาการ และนักบริหารทั้งปวง ถ้าขาดรู้จักประมาณ งานก็ไม่สำเร็จเรียบร้อย

5. กาลัญญูตา หมายถึง ความรู้จักกาล หมายถึง รู้จักค่าของเวลา รู้จักใช้เวลา กาลเวลา เป็นสิ่งที่ต้องเคลื่อนผ่านไปตามธรรมดาโลก เช่นเดียวกันอายุของมนุษย์และสัตว์ที่ต้องเพิ่มขึ้น ต่างก็ต้องจากสังขารไปในที่สุด ในขณะที่กาลเวลาเคลื่อนที่ไป ชีวิตและการทำงานของคนที่ต้อง เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ทุกคนจึงควรรู้จักค่าของเวลา ต้องเตือนตนเองเสมอว่า วันคืนล่วงไป ๆ เวลาที่มีชีวิตเหลือน้อยทุกที บัดนี้เราทำอะไรอยู่ ผู้ที่รู้จักค่าของเวลานั้น มีหลักที่ควรคำนึงอยู่ 4 ประการ คือ

1. งานบางอย่างต้องทำให้ทันเวลา ถ้าไม่ทันจะเสียประโยชน์ไป เช่น การสอบ
  2. งานทุกอย่างต้องทำให้ถูกเวลา รู้จักจังหวะและโอกาส ต้องกำหนดไว้ว่างานใด จะต้องทำเวลาอะไร จึงจะได้ผล เช่น ปลูกต้นไม้
  3. งานบางอย่างต้องทำตามเวลา คือ ทำตามเวลาที่กำหนดไว้ เช่น วันวิสาขบูชา
  4. งานทุกอย่างต้องทำตรงเวลา คือ รักษากำหนดเวลาที่นัดกัน
- สิ่งที่นักเรียน/ นักศึกษาควรระวังคือ การทำอะไรให้ถูกเวลา คือ ต้องคิดไตร่ตรองเสมอ ว่า เวลาใดจึงจะสมควรประกอบการนั้น ๆ อย่างที่เรียกกันว่า เป็นผู้รู้จักกาลเทศะ

6. ปริสัณญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คนดีต้องพยายามรู้จักชุมชน รู้ว่าอยู่ ในชุมชนหรือสังคมใดจะต้องพูดอย่างไร ทำกิจอย่างใด จึงจะเป็นที่นิยมของเขา เข้ากับเขาได้

7. ปุคคลัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล คุณคนเป็น การรู้จักเลือกนั้น จำเป็นในเรื่องทุกเรื่อง ชื่อของก็ต้องเลือก ทำงานก็ต้องเลือก จะซื้อบ้านหรือที่ดินก็ต้องเลือก

การเข้าศึกษาก็ต้องเลือกโรงเรียน เลือกวินัยลัย มหาวิทยาลัย การรู้จักเลือกคน สำคัญแก่ชีวิตของคนทุกคนเป็นอย่างยิ่ง ทุกคนจะต้องเลือกคบเพื่อน เลือกคนรัก เลือกคนแต่งงานด้วย แม้แต่จะทำงานกับใคร ถ้ามีโอกาสเลือกก็ควรเลือก

พรหมวิหารธรรม 4

พรหมวิหารธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือ ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ คุณธรรมที่จัดเป็นจรรยาบรรณของผู้ใหญ่ อันเป็นธรรมที่เป็นตัวกำหนดพื้นฐาน ความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ซึ่งจำเป็นจะต้องมี พรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ

1. เมตตา คือ ความรู้สึกที่ปรารถนาดี หวังดีต่อผู้อื่น สัตว์อื่น เป็นความรู้สึกที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความลำเอียง ความเกลียดชัง หรือคิดทำร้าย คิดทำลาย แต่เป็นความรู้สึกที่มุ่งไม่ตรีมุ่งความสุขความเจริญแก่ทุกคนสม่ำเสมอ มิใช่มุ่งสิ่งที่ดีตนชอบหรือที่เขาชอบเป็นสำคัญ

2. กรุณา คือ ความรู้สึกสงสาร มีความหวั่นใจจนทนไม่ได้ที่จะวางเฉย เมื่อพบผู้ที่ได้รับความลำบาก เป็นความรู้สึกที่เห็นใจ พลอยลำบากใจวิตกกังวลไปด้วยความรู้สึกที่ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติม

3. มุทิตา คือ ความรู้สึกชื่นชมยินดี พลอยดีใจไปกับเขาด้วย เมื่อผู้อื่นได้ดี ได้รับผลสำเร็จทางใดทางหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่ปราศจากความอิจฉาริษยา แต่เป็นความรู้สึกที่มีน้ำใจตอบ ไม่หวงแหน

4. อุเบกขา คือ ความรู้สึกที่เป็นกลาง มีความยุติธรรม ไม่เอนเอียงเข้าข้าง เป็นความรู้สึกที่ปราศจากความคิดสมน้ำหน้าหรือคิดซ้ำเติมเมื่อเห็นคนที่เกลียดชังประสบความวิบัติ และปราศจากความเดือดร้อนคืนชน

สังกหัตถุธรรม

สังกหัตถุธรรม คือ ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์กัน เป็นธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกัน เป็นธรรมที่จะเชื่อมโยงบุคคลในสังคมไว้ไม่ให้แตกแยกกัน ประดุจเพลาารถเพลากวียนยึดล้อไว้ให้หมุนไปได้ ฉะนั้น ธรรมข้อนี้เป็นหลักสังเคราะห์อย่างประเสริฐ เป็นธรรมขั้นปฏิบัติการต่อเนื่องจากพรหมวิหารธรรม ธรรมข้อนี้จึงเท่ากับเป็นเครื่องรองรับพรหมวิหารธรรมนั่นเอง ซึ่งมีความหมายในเชิงปฏิบัติ คือ

1. ทาน คือ การให้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยสิ่งของ เสียสละประโยชน์ สงเคราะห์อนุเคราะห์กันตามกำลัง ไม่ตระหนี่ทรพย์ ไม่หวงแหนทรพย์เพื่อตนฝ่ายเดียว

2. ปิยวาจา คือ พุคจาไพเราะ พุคแต่ด้วยคำที่เป็นประโยชน์ คำสุภาพ คำสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรี เกิดความรักนับถือกัน เว้นกล่าวคำเท็จ คำทำลายประโยชน์ของผู้อื่น และหมุ่คณะ รวมถึงกล่าวคำแนะนำชักเตือนให้สติ ให้ความรู้ให้กำลังใจกัน หรือ แนะนำทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้

3. อัตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยกำลังกาย บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ ไม่นิ่งเฉยดูค้ายในกิจการสังคมสงเคราะห์ หรือในกิจการของกันและกัน

4. สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ วางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีสุขร่วมสุข มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความเสมอภาคในทุกคน รวมทั้งวางตัวเหมาะสมแก่ฐานะแก่ภาวะ แก่เหตุการณ์และสถานที่ บุคคล

กุศลกรรมบถ 10

กุศลกรรมบถ หมายถึง ทางทำกรรมที่ดี หรือแนวทางทำความดี วิธีสร้างความดี เป็นการชี้ให้เห็นว่า การทำความดีหรือการสร้างความดีให้แก่คนนั้น ควรจะดำเนินการไปในทางใด โดยวิธีใด และอย่างไร มีการทำทางกาย วาจา และใจ

เจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในการแสดงกุศลกรรมบถนั้น พอประมวลได้คือ

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ เพื่อต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ใช้วิธีเบียดเบียนหรือทำลายผู้ใดยกว่า

2. เว้นจากการลักทรัพย์ เพื่อต้องการให้มนุษย์ทำมาหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ถูกต้อง หลีกเลียงการทำมาหากินที่เบียดเบียนผู้อื่น ก่อทุกข์ให้ผู้อื่น ต้องการให้สร้างตัวด้วยสติปัญญาด้วยความสามารถในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความภูมิใจในทรัพย์ที่ได้มานั้น และเพื่อให้มนุษย์ไม่ก่อเวรภัยให้แก่กันและกัน เพราะเรื่องทำมาหากิน

3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม เพื่อให้มนุษย์มีความเคารพในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในเรื่องคู่ครอง ไม่ให้ดูอำนาจแห่งความกำหนัดยินดีในเรื่องเพศ เพื่อให้มนุษย์รักษาเชื้อสายของมนุษย์ด้วยกันไว้ มิให้ต่ำต้อย ให้รู้จักควบคุมอารมณ์ปรารถนาในเรื่องเพศได้ เป็นการป้องกันความผิดและอาชญากรรมทางเพศ

4. เว้นจากการพูดเท็จ เพื่อต้องการให้มนุษย์มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน เป็นคนตรงไปตรงมา ไม่เป็นคนมีมายาหน้าไหว้หลังหลอก ไม่ทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่นด้วยวาจา เพื่อต้องการให้มนุษย์รู้จักใช้วาจาจริงเป็นเครื่องสมานประโยชน์ต่อกันและกัน มีความกล้าที่จะเผชิญความจริงในเมื่อรู้เห็นเช่นไร หรือทำถูกทำผิดอะไรมา

5. เว้นจากการพูดต่อเสียด เพื่อต้องการให้มนุษย์มีความละเอียดใจ ไม่ประจบสอพลอ เพื่อผลประโยชน์ เป็นคนมุ่งความสามัคคีความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ไม่คิดจะทำลายหมู่คณะ ให้แตกแยกกัน และต้องการให้หมู่คณะอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข สม่ำเสมอ ประโยชน์แก่กันและกัน

6. เว้นจากการพูดคำหยาบ เพื่อต้องการให้มนุษย์เป็นคนสุภาพ มีวาจาอ่อนหวาน พูดจาเพราะหู น่าฟัง ไม่เป็นคนหยาบกระด้าง เพราะคำพูดเป็นการยกระดับบุคคลว่าเป็นคนชั้นดี รู้จักใช้คำพูดถูกกาลเทศะ ไม่พูดจาคำทอ ประชดประชัน หรือกระแทกแตกดันผู้อื่นให้เขาเจ็บใจ ระคายเคือง

7. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เพื่อต้องการให้มนุษย์เป็นคนระวังปากระวังคำ มีสติสัมปชัญญะในการพูด มีความรับผิดชอบด้วยคำที่ตนพูดออกมา และเพื่อต้องการให้มนุษย์รู้จักใช้คำพูดที่เป็นประโยชน์ ไม่ผลาญเวลาให้สูญเปล่าด้วยการพูดที่ไร้สาระ หาประโยชน์มิได้ให้รู้จักกาลเทศะในการพูด

8. ไม่โลภอยากได้ของเขา เพื่อต้องการให้มนุษย์ยินดีพอใจเฉพาะทรัพย์สมบัติ ซึ่งเป็นของตัวเองโดยถูกต้อง ไม่คั่นรันทะเยอทะยานเพื่อให้ได้ซึ่งทรัพย์โดยไม่ถูกต้อง

9. ไม่พยายามปกป้องร้ายเขา เพื่อต้องการให้มนุษย์เป็นคนหนักแน่น รู้จักระงับใจ ระงับอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ รู้จักปล่อยวางความคิดอาฆาต จองเวรกันและกัน รู้จักแสวงหาความสุขทางใจ ไม่ต้องเคียดแค้นคั่นรณ

10. เห็นชอบตามคลองธรรม เพื่อต้องการให้มนุษย์มีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญา พิจารณาให้ถ่องแท้ ไม่เป็นคนงมงาย เชื่อง่าย มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เข้าถึงสภาวะต่าง ๆ ด้วยปัญญา รู้จักฝึชชอบชั่วดีด้วยตนเอง เป็นการให้อิสระในทางความคิด ให้รู้จักคิดถูกคิดเป็น เช่น เห็นว่าบาปมี บุญมี บุญคุณของบิดามารดามีจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ที่มา: เสาร์ ศรียะมาตร, แบบเรียนพระพุทธศาสนา 2, หน้า 21-34

1.2 ปฐกษัตริย์ความรักชาติและความกล้าหาญ

1.2.1 ชื่อกลยุทธ์ รักชาติยิ่งชีพ

1.2.2 จุดประสงค์

1.2.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.2.2.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีจิตสำนึกในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกราชของชาติ

1.2.2.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จักการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ

1.2.2.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความกล้าที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง

1.2.3 เนื้อหา

1.2.3.1 ประวัติศาสตร์สงคราม

1.2.3.2 อุดมการณ์ความรักชาติ

1.2.3.3 ความมั่นคงของชาติ

1.2.4 กิจกรรม

1.2.4.1 วิทยากรบรรยายประกอบการใช้สื่อและใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1.2.4.2 วิทยากรจัดให้มีการอภิปรายผลร่วมกันและสรุปให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบหลังจบกิจกรรม

1.2.5 สื่อ

1.2.5.1 เอกสารประกอบการบรรยาย

1.2.5.2 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

1.2.5.3 เครื่องขยายเสียง

1.2.5.4 สื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2.6 การวัดและประเมินผล

1.2.6.1 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยผู้เข้ารับการอบรม

1.2.6.2 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยวิทยากร

1.2.6.3 ใช้การสังเกตจากวิทยากร

แบบประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมตามองค์ประกอบ 1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
(วิทยากร เป็นผู้กรอก)

1. ให้วิทยากรแต่ละท่านกรอกความเห็นหลังการสังเกตพฤติกรรมทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
2. ความมีระเบียบ วินัย					
3. มีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย					
4. มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม					
5. มีความสามัคคี					
6. การปรับตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
7. เกิดความรักชาติ และภาคภูมิใจในการเป็นชาติไทย และยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
8. กล้าแสดงความคิดเห็นและการกล้าแสดงออก					
9. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาตามจุดประสงค์					
10. เชื้อฟังและให้ความร่วมมือกับวิทยากร					

2. ข้อเสนอแนะของวิทยากร

2.1.....

.....

2.2 .....

.....

2.3 .....

.....

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมตามองค์ประกอบ 1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

(ผู้เข้ารับการอบรม เป็นผู้กรอก)

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละท่านกรอกความเห็นทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา					
2. ความเหมาะสมของเวลา					
3. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจหลักการในเนื้อหา					
4. ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรักชาติ และ ภาคภูมิใจในการเป็นชาติไทย และยึดมั่นใน สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
5. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น					
6. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาหลักการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
7. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของวิทยากร					
8. ความเหมาะสมในการใช้สื่อ และอุปกรณ์					
9. ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้					
10. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนี้					

2. ข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรม

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

.....

2.3 .....

.....

ใบความรู้ประกอบกิจกรรม ตามองค์ประกอบ 1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ประวัติศาสตร์สงคราม

การสงครามของอาณาจักรสุโขทัยกับชาติอื่น ๆ

การสงครามในยุคสุโขทัยก็เช่นเดียวกับในยุคอาณาจักรเชียงแสน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสงครามช่วงชิงอำนาจระหว่างคนไทยด้วยกัน ส่วนสงครามกับชาติอื่นก็เป็นสงครามแย่งชิงดินแดนในการแผ่อำนาจและขยายอาณาจักร เมื่อพิจารณาถึงอาณาจักรสุโขทัยด้านตะวันตก ซึ่งได้เมืองฉอด ตะนาวศรี ทวาย เมะตะมะ ตองอู หงสาวดี ถึงสมุทรห้ำ (อ่าวเบงกอล) ก็เป็นการแน่นอนว่ากรุงสุโขทัยต้องทำสงครามกับมอญและพม่าจนได้เมืองต่าง ๆ ไว้ในอาณาจักร

ราว พ.ศ. 1838 พ่อขุนรามคำแหงได้ยกกองทัพลงไปรบกับประเทศเขมรเข้าพระนครหลวง (นครธม) กองทัพเขมรพ่ายแพ้อย่างยับเยิน พากันอพยพหลบหนีลงไปตามทางใต้ สงครามครั้งนี้ไทยได้นครราชสีมาและเมืองพิมาย (เดิมอยู่ในอำนาจเขมร) มาขึ้นตรงต่อกรุงสุโขทัย ต่อมาได้ประเทศจามปา (ของเขมร) และได้ดินแดนเลียบชายทะเลไปถึงปากแม่น้ำโขง ต่อมาอีกประมาณ 9 ปี ราว พ.ศ. 1847 ท้าสุโขทัยได้เกณฑ์ทัพเขมรลงไปทำสงครามกับกัมพูชาซึ่งเป็นที่ใหญ่ในเกาะชวา (มลายู) แล้วแผ่อำนาจมายึดเมืองอแจ (อาเจ) ของไทยในเกาะสุมาตรา ทัพไทยและเขมรยกไปทางเรือและเข้าตีเกาะชวาค้างกล่าว แต่ขณะนั้นไทยเป็นมิตรกับจีน จีนจึงมาช่วยเกลี้ยกล่อมให้ประนีประนอมกัน

สงครามสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระศรีสุริโยทัย ขาดคอช้าง พ.ศ. 2090

1. สาเหตุ

- กรุงศรีอยุธยาเกิดจลาจล เนื่องจากท้าวศรีสุดาจันทร์เป็นชู้กับขุนวรรวงษาธิราช ขุนนาง พร้อมใจกันประหารชีวิตคนทั้งสองเสียแล้วยกพระเทียรราชอนุชาพระไชยราชาขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า พระมหาจักรพรรดิ การจลาจลครั้งนี้รู้ไปถึงพม่า พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้จึงยกทัพมาเพื่อฉวยโอกาสตีกรุงศรีอยุธยาและเพื่อแก้แค้นที่ต้องแพ้ไป คราวศึกเมืองเชียงกรานด้วย

2. กำลังและการวางกำลัง

ก. กำลังไม่ปรากฏ แบ่งเป็น 4 กองทัพ ตั้งค่ายล้อมทางด้านเหนือกรุงศรีอยุธยา บริเวณทุ่งลุมพลี เพียงด้านเดียวและวางกำลังดังนี้

กองทัพพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้	ตั้งที่ บ.กุ่มดอง
กองทัพพุนเรงนอง	ตั้งที่ เพนียด
กองทัพพระเจ้าแปร	ตั้งที่ บ.ใหม่มะขามหย่อง
กองทัพพระยาพลิม	ตั้งที่ ทุ่งประเทศ

จ. ไทย กำลังไม่ปรากฏ พระมหาจักรพรรดิ พร้อมด้วยพระศรีสุริโยทัยอัครมเหสี พระรามศวร และพระมหินทร์ ราชโอรส ยกออกไปลองกำลังข้าศึก นอกจากนั้นไทยส่งข่าวไปให้พระมหาธรรมราชาราชบุตรเขยของพระมหาจักรพรรดิที่เมืองพิษณุโลก ขอกำลังหัวเมืองเหนือมาช่วยด้วย

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์

ก. ตอนที่ 1 ปะทะกับทัพพม่าพระเจ้าแปร

- พระมหาจักรพรรดิ ชนช้างสู้พระเจ้าแปรไม่ได้ พระศรีสุริโยทัยเข้าช่วยพระเจ้าแปรฟันสิ้นพระชนม์บนหลังช้าง ราชโอรสทั้ง 2 เข้ากันพระศพออกมาได้ทั้งพม่าและไทย ต่างก็ยกทัพกลับ

ข. ตอนที่ 2 ไทยไล่ติดตาม

พม่าได้ข่าวว่าทัพทางเมืองเหนือของไทย ยกมาตีกระหนาบก็ถอยทัพไป กองทัพพระมหาธรรมราชากับพระรามศวรไล่ติดตาม จนเกือบจะถึงกำแพงเพชร พม่าจึงทำอุบายหลอกลวงทัพไว้ 2 ข้างทางปล่อยให้ทัพไทยไล่ถล่มเข้าไปแล้วล้อมจับได้ทั้งพระมหาธรรมราชาและพระรามศวร ไทยต้องขอไถ่เอาตัวคืนมาแลกกับช้าง 1 เชือก

4. ผลของการรบ

- พม่าไม่สามารถตีกรุงศรีอยุธยาได้
- พม่าต้องเสียกำลังไปมาก ในขณะที่ถอยทัพ
- ไทยเสียพระศรีสุริโยทัยที่สวนหลวงสมสวรรค์
- ไทยต้องเสียช้าง 2 เชือก เพื่อแลกตัวแม่ทัพคืนมา
- พม่าและไทยต่างก็รู้ฝีมือซึ่งกันและกัน
- พม่ารู้รู้ทางที่จะมาตีไทยครั้งต่อไป
- ไทยรู้รู้ทางที่จะป้องกันรักษากรุงศรีอยุธยาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

5. บทเรียนจากการรบ

1. กำลังสำคัญของไทยนอกจากในกรุงศรีอยุธยาแล้วกำลังหัวเมืองฝ่ายเหนือนับว่าเป็นกำลังหนุนที่สำคัญอย่างยิ่ง สามารถใช้ดำเนินการกลยุทธ์หรือแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม ถ้าไทยเสียกำลังส่วนนี้ไป มักจะแพ้พ่าย
2. การไล่ติดตามข้าศึกด้วยความประมาทนั้น อาจถูกข้าศึกซ้อนกลถึงพ่ายแพ้ได้ การไล่ติดตามเป็นสิ่งที่ควรกระทำ แต่จะต้องไม่ประมาท
3. การที่พม่าจับแม่ทัพสำคัญของไทยได้ 2 คน แล้วยอมแลกแต่เพียงช้าง 2 เชือกนั้น มีเล่ห์เหลี่ยมที่ควรพิจารณา พม่านั้นจะต้องการให้ไทยได้เห็นคุณธรรมหรือความมีใจนักเลง

ของคน เป็นการชนะทางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวแม่ทัพไทยที่ถูกจับไปได้นั้นเป็นอย่างดี
อย่างน้อยก็ต้องนึกถึงบุญคุณที่พม่าไม่ฆ่าเสีย

เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรก พ.ศ. 2111 – 2112

1. สาเหตุ

เมื่อพม่าชนะไทยแล้วก็แผ่อำนาจเขตต์เมืองเชียงใหม่ ซึ่งพยายามจะแข็งเมืองได้แล้วเลย
ไปตีเมืองเวียงจันทน์ได้ และกวาดครอบครัว รวมทั้งแม่ทัพเจ้าไชยเชษฐาไปด้วย พระเจ้าไชย
เชษฐา จึงทูลขอราชธิดาพระมหาจักรพรรดิ ชื่อพระเทพกษัตรี พระมหาจักรพรรดิยินยอมยกให้
เพื่อหวังจะได้กำลังเมืองเวียงจันทน์ช่วยในยามสงคราม แต่พระมหาธรรมราชาไม่เห็นด้วย แจ้ง
เรื่องให้พม่าดักชิงตัวพระเทพกษัตรีไปเสีย พระมหาจักรพรรดิเสียพระทัย สละราชสมบัติออก
ผนวชพระมหินทรราชโอรสขึ้นครองราชย์

แล้วทำกลยุทธ์นัดแนะให้กองทัพพระเจ้าไชยเชษฐามาตีเมืองพิษณุโลก โดยส่งกำลังใน
กรุงออกไปเป็นไส้ศึก ผลสุดท้ายพระมหาธรรมราชาทราบ จึงขาดทางไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา และ
ไปขึ้นกับพม่าอย่างเปิดเผยและรวมกันกับบุเรงนองยกมาตีกรุงศรีอยุธยา

2. กำลังและการวางกำลัง

ก. พม่า กำลังพลประมาณ 500,000 จัดเป็น 7 กองทัพ

1. ท้าพระเจ้าหงสาวดี บุเรงนอง
2. ท้าพระมหาอุปราชานันทบุเรง
3. ท้าพระเจ้าแปร
4. ท้าพระเจ้าตองอู
5. ท้าพระเจ้าอังวะ
6. ท้าพระเจ้าเมืองสาเวตี สมทบกับทัพเมืองใหม่ เชียงตุง
7. ท้าพระมหาธรรมราชา (ไทย) วางกำลังล้อมกรุงศรีอยุธยามาทั้ง 4 ด้าน

ข. ไทย กำลังเท่าที่รวบรวมได้ในหัวเมืองราชธานีทั้งหมดตั้งมั่นรักษา

พระนครศรีอยุธยาตามแผนเดิม

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์

- พม่า เข้าทางด่านแม่ละเมา แล้วเดินทัพลงมาโดยสะดวกเข้าล้อมกรุงทั้ง 4 ด้าน
แต่มุ่งหมายตีหักเฉพาะทางด้านตะวันออกซึ่งคูเมืองแคบและเป็นด่านที่อ่อนแอที่สุด
ขณะเดียวกันใช้กำลังทางเรือตัดลำน้ำทางตอนใต้ไม่ให้ไทยติดต่อกับหัวเมืองทางใต้และ
ประเทศใต้

- ไทย ต่อสู้ป้องกันเมืองอย่างเข้มแข็ง แต่เผชิญพระมหาจักรพรรดิประจักษ์สวรรคตลง เลยทำให้ประชาชนเสียกำลังใจลงเป็นอันมาก และการบัญชาการทัพของพระมหินทรีก็อ่อนแอ

- กองทัพเวียงจันทน์ ที่ยกมาช่วยก็ถูกพม่าทำอุบายปลอมพระราชสาส์นเดินทัพเข้ามาในทางที่พม่าซุ่มกองทัพไว้และถูกตีแตกกลับไป

- อย่างไรก็ตาม ไทยคงต่อสู้อย่างจนตรอก รอเวลาให้น้ำเหนือไหลหลากลงมา แต่ในที่สุดพม่าร่วมกับพระมหาธรรมราชา ก็ทำอุบายให้พระยาจักรีที่พม่าเคยจับไปเป็นตัวจนำรับอาสาเป็นไส้ศึกยุแหย่ไทยจนกำลังรักษาพระนครอ่อนแอ และเสียกรุงพม่าเมื่อ พ.ศ. 2112 หลังจากพม่าล้อมกรุงอยู่ถึง 9 เดือน

4. ผลของการรบ

- ไทยต้องเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า
- ถูกกวาดต้อนกำลังคนและทรัพย์สินสมบัติไปเป็นเชลยมากมาย
- พระมหาธรรมราชา ได้เป็นกษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองขึ้นของพม่า

ต่อไปถึง 15 ปี จึงกู้อิสรภาพได้

- ทำให้เกิดวีรบุรุษ คือ พระนเรศวรมหาราช กู้อิสรภาพ
- ต้องเสียชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์ ที่ต้องเป็นเมืองขึ้นของพม่าเป็นครั้งแรก

5. บทเรียนจากการรบ

1. แสดงให้เห็นตัวอย่างเด่นชัดว่า การตั้งรับแต่ฝ่ายเดียวไม่มีหวังชนะ
2. การพยายามจนสุดกำลังของพม่าในการเข้าตีพระนครให้ได้ เป็นการถูกหลักการดำรง

ความมุ่งหมาย

3. การแตกแยกความสามัคคีระหว่างไทยกันเอง เป็นมูลเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ไทยเสียเอกราช
4. กลยุทธ์ที่บุเรงนอง ดำเนินมาเป็นขั้น ๆ นับเป็นสงครามครั้งที่ 2-3 นั้น อำนวยผล

ให้ลบความมุ่งหมาย

5. แม้ทัพหรือกษัตริย์ที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งในการรบและซ้ำขาดการพิจารณาโดยรอบคอบยอมทำความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ

สมเด็จพระนเรศวร ประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง พ.ศ. 2127

ตอนที่ 1 การตีเมืองคังกา เมื่อ พ.ศ. 2124

1. สาเหตุ

- พม่าต้องตีเมืองคังกา เพื่อปราบให้เป็นตัวอย่างแก่ประเทศราชอื่น ๆ โดยจัดกองทัพให้เจ้านายที่รุ่นหนุ่มของพม่า และของประเทสราช (ไทย) ที่เห็นว่าเข้มแข็ง ประชันฝีมือเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสในพระมหาอุปราช ซึ่งจะรับรัชทายาทครองแผ่นดินต่อไป

2. กำลังและการวางกำลัง

ก. จัดเป็น 3 กองทัพ

1. ท้าพระมหาอุปราช	ราชโอรส
2. ท้าพระสังกทัต	เมืองตองอู
3. ท้าพระนเรศวร	เมืองไทย

ข. ไทยใหญ่

ทัพเจ้าฟ้าเมืองคัง ห้อมกันเมืองคัง

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์

- กองทัพฝ่ายพม่า พลัดกันเข้าตีทัพละวันตามลำดับ คือ พระมหาอุปราช พระสังกทัต และพระนเรศวร 2 ทัพแรก ตีไม่สำเร็จเนื่องจากเมืองคังตั้งอยู่บนภูเขามิซยุมิที่ดี
- พระนเรศวร ถือโอกาส 2 วันแรก ตรวจเส้นทางปรากฏว่ามีทางลับ ทางหลังเมืองอีกทางหนึ่งแล้วรวมกำลังส่วนใหญ่เข้าตีทางด้านหลัง ก็สามารถเข้าเมืองได้

4. ผลของการรบ

- ทัพพม่า (ไทย) ชนะ สามารถปราบเมืองคังได้สำเร็จ
- พระนเรศวร มีชื่อเสียงมาก แต่เป็นที่เกลียดชังของพม่า และทำให้พม่าคิดจะกำจัดพระนเรศวรเสีย
- เป็นมูลเหตุให้ไทยกับพม่าขัดเคืองกัน และทำให้พระนเรศวรประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง

5. บทเรียนจากการรบ

พระนเรศวรรู้จักใช้ภูมิประเทศให้เป็นประโยชน์ และดำเนินกลยุทธ์ด้วยการตีโอบจนสามารถได้ชัยชนะ เข้ากับหลักการสงครามการดำเนินกลยุทธ์

ตอนที่ 2 พระนเรศวร ประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง พ.ศ. 2128

1. สาเหตุ

การที่พระนเรศวร แสดงฝีมือในการรบตีเมืองคังได้ ทำให้เป็นที่อิจฉาแก่พม่า และต้องการกำจัดเสีย เนื่องจากเกรงจะเป็นผู้นำไทยเอาใจออกห่าง

2. กำลังและการวางกำลัง

ก. พม่า มีกำลังพวกมอญในบังคับบัญชาของพระยาเกียรดี และพระยาราม กับกำลังพม่าที่รักษาเมืองหงสาวดีของพระมหาอุปราช

ข. ไทย กำลังยกกองทัพไทย ที่ขึ้นไปช่วยพม่าที่เมืองคังและกำลังพลเมืองไทยที่พระนเรศวรกวาดต้อนคืนมา กับกำลังของพวกมอญ พระยาเกียรดี พระยารามที่สวามิภักดิ์ภายหลัง

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์

พม่าทำอุบายให้ พระยาเกียรติ์ พระยาราม คู่มพวกรมอญ มาดักทำร้าย พระนเรศวรที่เมืองแครง แต่พระมอญทั้ง 2 แจ้งความลับนี้ให้พระมหาเถรคันฉ่อง ซึ่งเป็นอาจารย์พระมหาเถรคันฉ่อง เป็นผู้คุ้นเคยกับพระนเรศวร และชอบอภัยภัย จึงบอกความลับให้พระนเรศวรทรงทราบและเกลี้ยกล่อมพระยาเกียรติ์ พระยาราม เป็นพวกด้วย พระนเรศวรเห็นเป็นโอกาส จึงประกาศอิสรภาพไม่ยอมขึ้นแก่พม่าต่อไป แล้วกวาดต้อนครอบครัวไทยที่ถูกพม่ากวาดออกไปกลับคืน พระมหาอุปราชาทราบเรื่อง ให้สุรกรรมาเป็นทัพหน้า ตัวพระมหาอุปราชเป็นทัพหลวง ติดตามมาทันที่ริมฝั่งแม่น้ำสะโตง พระนเรศวรยังถูกสุรกรรมาตาย พม่าเลยไม่กล้าติดตามมาอีก

4. ผลของการรบ

- ไทยสามารถประกาศอิสรภาพ เป็นผลสำเร็จ
- ไทยกับพม่าเริ่มเป็นศัตรูต่อกัน และทำสงครามกันต่อไป
- ไทยกวาดต้อนครอบครัวไทย กลับคืนมาได้เป็นอันมาก
- พระนเรศวรทรงได้พระนามเป็นวีรบุรุษกู้ชาติไทย
- พระแสงปืนที่พระนเรศวรยังถูกสุรกรรมาตาย นับเป็นพระแสงปืนต้น สำหรับพระมหากษัตริย์ไทยต่อมา จนถึงทุกวันนี้และมีชื่อว่า พระแสงปืนต้นข้ามแม่น้ำสะโตง

5. บทเรียนจากการรบ

- พระนเรศวรถือโอกาสเหมาะในขณะที่คนทั่วไปเห็นว่าพม่าส่งคนมาดักทำร้าย เป็นฝ่ายทำลายไม่ตรีก่อนนั้น ประกาศอิสรภาพ ทำให้พวกอื่นซึ่งไม่ใช่พม่าเห็นใจไทย
- การกวาดต้อน ครอบครัวไทยมาเพิ่มกำลังพลก็เป็นการกระทำที่เหมาะสมกับโอกาสอีกประการหนึ่ง
- การรบกับสุรกรรมา โดยพระนเรศวรออกหน้ายิงกับข้าศึกเองนั้น เป็นการแสดงความเป็นผู้นำทัพที่สามารถให้พวกในกองทัพเห็น เพิ่มพูนความเชื่อมั่นในพระองค์ยิ่งขึ้น

พระนเรศวรชนช้าง พ.ศ. 2135

1. สาเหตุ การที่พระมหาอุปราช ยกมาแพ้ไทยไปอย่างยับเยิน เมื่อสงคราม ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2133 นั้น ทำให้พม่าเสียเกียรติมากทั้งเกรงว่าประเทศราชอื่น ๆ จะพากันกำเริบและหมิ่นเดชานุภาพของพระมหาอุปราช ซึ่งจะได้อำนาจราชสมบัติสืบต่อไป พม่าจึงยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาเป็นการแก้ตัวอีกครั้ง

2. กำลังและการวางกำลัง

ก. พม่า กำลังพลทั้งสิ้น 240,000 คน จัดเป็น 3 กองทัพ

1. ท้าวพระมหาอุปราช เข้ามาทางด่านเจดีย์ 3 องค์
2. ท้าวพระเจ้าแปร เข้ามาทางด่านแม่ละเมา
3. ท้าวเมืองตองอู ปัดจนหนอง เป็นแม่ทัพ เข้ามาทางด่านแม่ละเมา สมทบด้วยกองทัพพระเจ้าเชียงใหม่อีกทางหนึ่ง แต่เฉพาะที่รบกับกองทัพไทยนั้น มีกองทัพของพระมหาอุปราชเพียงทัพเดียว นอกนั้นถอยกลับไปเสียก่อน

ข. ไทย แบ่งกำลังเป็น 2 ส่วน คือ

1. กองโจร เมืองราชบุรี มีเจ้าเมืองราชบุรี เป็นนายกองทำหน้าที่ตัดเส้นทางลำเลียง ทำลายเส้นทางคมนาคมทางช้างหลังของข้าศึก
2. กองซัดดาทัพ พระยาศรีไสยณรงค์ เป็นแม่ทัพ ครั้งแรกซัดดาทัพอยู่ที่ลำน้ำท่าคอย สุพรรณบุรี ต่อมาเลื่อนไปตั้งซัดดาทัพที่ตำบลคอนระฆัง
3. กองทัพหลวง พระนเรศวรและพระเอกาทศรถเป็นแม่ทัพ กำลังพล 100,000 คน ชุมพลที่ทุ่งป่าโมกเมืองวิเศษไชยชาญแล้ว ไปตั้งค่ายที่ตำบลหนองสาหร่าย สุพรรณบุรี

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์

- พม่ายกเข้ามาทางด่านพระเจดีย์ 3 องค์ แล้วค่อยๆ เดินทัพด้วยความระมัดระวัง มาตั้งอยู่ตำบลตระพังตรุ สุพรรณบุรี แต่กองทัพม้าออกลาดตระเวนสืบข่าวกองทัพไทย

- ไทยส่งออกซัดดาทัพขึ้นไปลาดตระเวน ปะทะกับทัพหน้าของพม่าไทยด้านทานไม่ไหวแตกหนีลงมา พระนเรศวรจึงยกกองทัพหลวงออกไปตีสกัดทัพพม่า แต่เนื่องจากการให้สัญญาณไม่ทั่วถึงแม่ทัพบางคนติดตามไปไม่ทัน มีแต่พระนเรศวร พระเอกาทศรถ และทหารรักษาพระองค์ส่วนน้อยเข้าไปจนถึงกองทัพหลวงของพม่า

- พระนเรศวรเห็นจวนตัว จึงทำพระมหาอุปราชฯ ข้าง พระเอกาทศรถก็ชนช้างกับมังจาปะโร พี่เลี้ยงของพระมหาอุปราชฯ ในที่สุด พระมหาอุปราชฯ และมังจาปะโรเสียชีวิตถูกฆ่าตาย 2 คน

- กองทัพพม่าแตกหนี แต่กองทัพไทยส่วนใหญ่ไปไม่ทันจึงหมดโอกาสที่จะไล่ติดตามซ้ำเติมแก่พม่า พม่าเสียกำลังไม่มากนัก

4. ผลจากการรบ

1. ไทยมีชัยชนะเด็ดขาด แต่เนื่องจากครั้งนี้แม่ทัพใหญ่พม่าตายในที่รบ จึงทำให้พม่ากลัวเกรงไม่กล้ารุกรานไทยไปอีกนาน
2. พระนเรศวรและพระเอกาทศรถได้รับเกียรติอย่างใหญ่หลวง การที่ชนช้างชนะข้าศึก
3. พระนเรศวรทรงสร้างเจดีย์ยุทธหัตถี เป็นที่ระลึกในชัยชนะครั้งนี้ที่ตำบลคอนเจดีย์ ตระพังตรุ

4. พระนเรศวรทรงตั้งชื่อช้างพระที่นั่งว่า พระยาปราบหงสาวดี พระมาลาที่ทรงใช้ในวันนั้นว่า พระมาลาเบี่ยง และพระแสงง้าวที่ฟันพระมหาอุปราชว่า พระแสงของง้าวแสนพลพ่าย ถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์มาจนถึงทุกวันนี้

5. กองทัพไทยอีกheimสุดขีด และพร้อมที่จะเป็นฝ่ายรุกรบพม่าตอบแทนที่พม่านุกรกไทย

5. บทเรียนจากการรบ

1. การตัดสินใจเด็ดขาด รวดเร็ว คงเป็นคุณสมบัติที่เด่นชัดของแม่ทัพอยู่เสมอ เช่น พระนเรศวรแสดง 2 ตอนคือ

ก. เตรียมทัพไปตีเมืองเขมร พอได้ข่าวศึกพม่าก็เปลี่ยนแผนการชุมพลอย่างกะทันหันทันเหตุการณ์ และได้ผลตามความมุ่งหมาย

ข. ขณะที่พระองค์ดำไปอยู่ท่ามกลางข้าศึกได้ใช้จิตวิทยาและการตัดสินใจทันที ทำพระมหาอุปราชไปชนช้าง เพื่อป้องกันมิให้พม่ารุกรบพระองค์

2. การนัดหมายให้อาณัติสัญญาณ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีอาจทำให้เสียผลอย่างใหญ่หลวง ดังที่แม่ทัพนายกองส่วนมากของไทยตามพระนเรศวรไม่ทัน เพราะไม่ทราบการนัดหมายและอาณัติสัญญาณ

3. ความกล้าหาญ ไหวพริบ และความเป็นผู้นำของแม่ทัพ ย่อมทำให้กองทัพทั้งหมดได้รับชัยชนะได้ ทั้งที่ไม่ต้องทำการรบเลยเข้าด่าราโรมันที่ว่า ผูกแคะที่มีราชสีห์นำดีกว่าผูกราชสีห์ที่มีแกะนำ

4. การรบในสมัยโบราณนั้น แม่ทัพย่อมเป็นหลักสำคัญที่สุดเหนือสิ่งอื่นใด
เลียวกรุงศรีอยุธยาครั้งหลัง พ.ศ. 2310

1. สาเหตุ พม่าเห็นไทยอ่อนแอในการต่อสู้ จึงถือโอกาสยกมาตีกรุงศรีอยุธยา มุ่งหมายที่จะปล้นทรัพย์จับเชลยเป็นประการสำคัญ

2. กำลังและการวางกำลังพล

ก. พม่า แบ่งเป็น 2 กองทัพ

1. กองทัพฝ่ายเหนือ เนเมียวสีหบดี เป็นแม่ทัพ กำลังพลไม่ปรากฏ

2. กองทัพฝ่ายใต้ มังมหานรธา เป็นแม่ทัพ กำลังพลไม่ปรากฏ

ข. ไทย

รวบรวมกำลังรักษากรุงศรีอยุธยา และจัดกองทัพย่อย ๆ ออกไปปะทะกับพม่าตามตำบลต่าง ๆ หลายแห่งด้วยกัน กำลังไม่ปรากฏ

3. การรบและการดำเนินกลยุทธ์ พม่าทำการรบเป็น 4 ชั้น ตามลำดับดังนี้ ชั้นที่ 1

จัดให้กองทัพหน้า ทั้งฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ตีระตามหัวเมืองรายทางมาตามลำดับ ทางเหนือลงมาจากเชียงใหม่ ทางใต้มาจากด่านพระเจดีย์ 3 องค์ ททัพพม่าทั้ง 2 ทางนี้เข้าปล้นทรัพย์สินจับเชลยตามหัวเมืองที่ผ่านมา ค้ำบไล่อ่อนน้อม โดยดีก็ไม่ทำอันตรายเกณฑ์ให้ส่งเสบียงอาหารให้

ในชั้นที่ 1 ทางเหนือ พม่ามาได้ถึงนครสวรรค์ ทางใต้มาถึงราชบุรี แต่มีบางส่วนมาตีชิงทรัพย์สินจนถึงราชบุรี รวมเวลาที่พม่าปฏิบัติการ ประมาณ 6 เดือน

ชั้นที่ 2

แม่ทัพของพม่าทางฝ่ายเหนือ และฝ่ายใต้ ติดตามเข้ามา ทางเหนือมีกำลังพลประมาณ 20,000 คน ตีหัวเมืองรายทางได้ตามลำดับ คือ พิชัย สวรรคโลก สุโขทัย กำแพงเพชร นครสวรรค์ ชัยนาท อุทัยธานี และส่งกองย่อยลงมาปล้นทรัพย์สินจับเชลยถึงเขตเมืองวิเศษไชยชาญ จนเกิดต่อสู้กับชาวบ้านบางระจันและรบจับเกี่ยวกันอยู่นานถึง 5 เดือนเศษ จึงได้ค่ายบางระจัน ส่วนทางใต้ก็เป็นไปอย่างเนือยๆ ไม่แข็งแรงเท่าที่ควร มัวพะวงรวบรวมกำลังพลส่วนใหญ่เพื่อรักษากรุงศรีอยุธยาเพียงแห่งเดียว นอกนั้นปล่อยให้พม่าทำการทลายตามอำเภอใจ

ชั้นที่ 3

แม่ทัพพม่าฝ่ายใต้ คือ มังมหานรธา ป่วยถึงแก่กรรม เลยทำให้เนเมียว สีหบดี แม่ทัพฝ่ายเหนือมีอำนาจของการประกาศเดิเดียดเพียงอย่างเดียว แล้วเข้าตั้งล้อมกรุงศรีอยุธยาค่อยๆ รุกคืบหน้าตั้งค่ายกระชั้นกำแพงเข้าในทุกที แล้วใช้ปืนใหญ่ยิงเข้าไปในเมืองไทยส่งกองอาสาออกตีค่ายพม่า แต่เนื่องจากไม่มีแผนการรบที่ถูกต้องมาแต่แรก จึงสักแต่ว่าใครมีฝีมือก็ทำไป ประชาชนเบื่อหน่าย อดอยาก และเกิดการแย่งชิงอาหารกันขึ้นเอง จนบางพวกหนีไปอยู่กับพม่าพอให้มีอาหารกิน การสู้รบในระยะนี้เพียงแต่ไทยใช้ปืนใหญ่ยิงจากป้อมไปตามธรรมเนียมเท่านั้น นักเข้ากระสุนดินคำหมค เลยต้องออกกฎให้ขออนุญาตก่อนจึงจะยิงปืนใหญ่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องขมขื่นและขบขันกันมาก

ชั้นที่ 4

พม่าล้อมกรุงและปฏิบัติการในชั้นที่ 3 อยู่จนกระทั่งหมดฤดูน้ำ น้ำลด พม่าจึงเตรียมการเข้าตีกรุงศรีอยุธยาเข้มแข็งขึ้นอีกใช้ปืนใหญ่ ระดมยิงพร้อมกับยกพลเข้าประชิดเมืองใช้ไฟรุมรอบกำแพงเมืองในที่สุดก็เข้าเมืองได้

4. ผลการรบ

1. ไทยเสียอิสรภาพแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2

2. กรุงศรีอยุธยาต้องพินาศอย่างย่อยยับ บรรดาทรัพย์สิน ปราสาทราชวัง ตลอดจนของมีค่าอื่น ๆ ถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง ทำให้ศิลปวัตถุและหลักฐานทางตำราและอื่น ๆ ของชาติสูญหายไปเกือบหมดสิ้น

3. ไทยถูกจับเป็นเชลยประมาณ 30,000 คน ปืนใหญ่ 1,200 กระบอกปืนเล็กหลายหมื่นกระบอก

4. เกิดวีรบุรุษไทย กู้ชาติขึ้นเป็นครั้งที่ 2 คือ พระเจ้าตากสิน

5. ไทยต้องย้ายราชธานีเดิมจากกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของไทยมาถึง 417 ปี ลงมาตั้งที่กรุงธนบุรี ในสมัยต่อมา

5. บทเรียนจากการรบ

1. การทำสงครามโดยไม่มีแผนนั้น ไม่มีทางชนะได้เลย

2. การปล่อยให้ข้าศึกกระทำการเอาตามความพอใจ เป็นการตั้งปัญหาให้เราแก้เสมอไปนั้นย่อมมีแต่ทางแพ้ อย่างดีที่สุดก็เสมอตัว

3. การหาข่าวเกี่ยวกับข้าศึก และประมาณสถานการณ์ข้าศึกให้ถูกต้อง เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสงคราม

4. ความสามัคคีพร้อมกันย่อมทำให้เกิดความกล้าแข็ง เช่น ชาวบ้านบางระจัน เพียงส่วนน้อยสามารถต่อสู้ต้านทานข้าศึกได้นานถึง 5 เดือน ตรงข้ามกรุงศรีอยุธยามีคนมาก แต่ไม่มีความสามัคคี ไม่มีความรู้แม้กระทั่งการปืนใหญ่ จึงมีทางแพ้ฝ่ายเดียว

5. การรบต้องอาศัยกำลังหนุนเป็นสำคัญในอันที่จะยึดรักษาพื้นที่และขยายผลแห่งความมีชัย แม้กองรบจะได้ชัยชนะ แต่ถ้าไม่มีกำลังหนุนเพียงพอก็ไม่อาจจะกำชัยชนะไว้ได้ การรบครั้งนี้ปรากฏว่า การรบของไทยต่อสู้มีชัยชนะแก่พม่าหลายคราวแต่ไม่มีกำลังหนุนไปช่วยในที่สุดก็หมดกำลังเองหรือต้องถอนตัวกลับ

ที่มา: คู่มือ นักศึกษาวิชาทหาร, 2548, หน้า 405 – 450

อุดมการณ์ความรักชาติ

ความรักชาติ

คำว่า “ชาติ” มีความหมายตามสารานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น มีความจงรักภักดีร่วมกัน มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน อาทิ เกิดในภูมิภาคเดียวกัน เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เป็นแบบอย่างเดียวกัน หรือมีความคล้ายคลึงกันรวมตัวกันภายใต้ความถูกต้อง ขอบธรรมและในบางชาติอาจสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษหลายเชื้อชาติหรือประกอบด้วยคนที่นับถือ

ศาสนาต่างกัน พุทธภาษิตต่างกัน แต่คนเหล่านี้อยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกัน โดยมีความต้องการร่วมกัน คือ ต้องการมีเอกราชโดยสมบูรณ์ ต้องการความเสมอภาค ความยุติธรรม ต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง มีความสามัคคี มีส่วนร่วมในสังคม และมีผลประโยชน์ผูกพันแก่กันและกัน บุคคลทุกคนจะต้องมีพันธะต่อชาติของตน มีความจงรักภักดีต่อชาติเหนือกว่าความจงรักภักดีหรือความสัมพันธ์อื่น ๆ ทั้งสิ้น

จากความหมายของคำว่า ชาติ ที่กล่าวมาข้างต้น คงจะทำให้ นึกภาพออกว่า คำว่าชาตินี้มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นบนโลกมากเพียงใด โดยเฉพาะชาติไทยของเราเป็นชาติที่เก่าแก่มีสถิตพัฒนาธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองและที่สำคัญที่สุด ชาติไทยของเราดำรงเอกราชและอธิปไตยอยู่มาได้เกือบพันปี ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษไทยของเราได้เอาเลือดเนื้อร่างกาย และชีวิต เข้าโถมทับบนแผ่นดินผืนนี้ เพื่อป้องกันอิทธิพลศัตรูผู้รุกราน ด้วยกุศโลบายอันชาญฉลาดและเหมาะสมกับยุคสมัยเสมอมา จึงนับเป็นบุญของชนชาติไทยที่มีบรรพบุรุษผู้กล้าหาญ ก่อปรไปด้วยความเสียสละ เพื่อปกป้องรักษาแผ่นดินถิ่นเกิดของชาวไทยอยู่สืบทอดกันมา ดังนั้นเราคนไทยในยุคปัจจุบันจึงสมควรเอาเยี่ยงอย่าง ด้วยการสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ เป็นสำคัญ และเพื่อให้ได้เข้าใจกระจ่างชัดในเรื่องขอความรักชาติ จึงขอแนะนำกฎธรรมของท่านราชปัญญานันทมุนี แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ในเรื่อง “รักประเทศชาติ” มาเล่าสู่กันฟัง ดังต่อไปนี้

“ความรักชาติ คือ ความรักความปรารถนาในคนทุกคนในชาติของเราอยู่เย็นเป็นสุข ความหมายของความรักชาติอีกอย่างหนึ่งก็คือ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำงานอะไรก็ทำเพื่อส่วนรวม ไม่ทำเพื่อส่วนตัว ไม่คิดถึงตัวเป็นใหญ่ ไม่คิดว่าทำอะไรแล้วตัวจะมีอะไร ตัวจะได้อะไรจากการกระทำนั้น ๆ เป็นการกระทำที่มีแต่ความโลภ มีแต่ความอยากได้ ไม่มีความเสียสละ งานที่ทุจริตเสียหายการคอร์รัปชันกินสินบาทคาดสินบนเกิดขึ้นเพราะคนไม่รักชาติ แท้จริง แต่รักตัวเองมากกว่า ทำอะไร ๆ ก็เพื่อตัวเอง ไม่ได้ทำเพื่อชาติเพื่อประเทศ เราจึงควรเปลี่ยนแนวคิดเสียใหม่ว่าตัวเรานั้นมันเล็กน้อย ชาติใหญ่กว่า เราจะทำอะไรก็ต้องนึกถึงชาติของเรา ประเทศของเรา โดยเฉพาะเวลานี้เราต้องการคนรักชาติ รักประเทศอย่างแท้จริง เสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง พึงทำงานนั้นด้วยใจบริสุทธิ์ ยุติธรรม สม่่าเสมอ อย่าทำอะไรด้วยความลำเอียงเพราะรัก เพราะชัง เพราะกลัว เพราะหลง อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว อย่าเอาตำแหน่งหน้าที่ไปหาผลประโยชน์เข้าข้างตัว อย่าเอาความรู้ความสามารถไปหาผลประโยชน์เฉพาะตัว พระพุทธเจ้าท่านทรงให้โอวาทไว้ว่า “อิตตัตถะปัญญา อสุจี มะนุสสา” หมายความว่า บุคคลใดใช้สติปัญญาความสามารถเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว เป็นคนสกปรก เป็นคนใช้ไม่ได้ เราอย่าอยู่อย่างคนสกปรก ให้อยู่อย่างคนสะอาด ปราศจากสิ่งชั่วร้าย จึงจะเป็นการถูกต้องตาม

หลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนา จึงจะเรียกว่าเรารักษาดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ใครที่รักเพื่อท้องเพื่อกระเป๋าของตัวเองก็เลิกรับแบบนั้น เลิกกอบโกย เริ่มเสียสละเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขส่วนรวม ขอให้หลักปรัชญาประจำจิตใจไว้สักหน่อยว่า คนเราเกิดมา ตัวเปล่า มือเปล่า ตายไปก็มือเปล่าไม่ได้เอาอะไรไป เราจะโลกโมโหสิ้นอะไรหนักหนา เราควรจะเกิดมาเพื่อเสริม เพื่อเติม เพื่อแต่งให้ชาติของเราเจริญก้าวหน้าต่อไปดีกว่าจะอยู่ด้วยความมั่งคั่งมียากได้ จะเป็นประวัติศาสตร์ ในทางร้ายที่จารึกไว้ให้กับบ้านเมืองของเราเสียเปล่า ดินนอนตอนเช้า ควรจะอธิษฐานใจว่า วันนี้ข้าพเจ้าควรจะมีชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ส่วนรวมเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่มนุษย์ทั้งหลาย ขอให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาตั้งอยู่ใจข้าพเจ้า ขอให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้ามีใจซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความเข้มแข็ง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ให้ตั้งใจอย่างนั้น ก็เรียกว่าเรามีพื้นฐานแห่งความรักชาติ รักบ้านเมือง อะไร ๆ ก็ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น คนที่มีความรักความถูกต้องก็เรียกว่า เป็นคนเจริญ มีคุณธรรม มีวัฒนธรรม มีอะไรดีงามทั้งนั้น ประเทศชาติบ้านเมืองของเราต้องการคนดีมีคุณธรรมประจำใจ ท่านเป็นคนหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่า เป็นไทย เป็นคนหนึ่ง ซึ่งเรียกตนเองว่าเป็นพุทธบริษัท เป็นคนหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่าเป็นมนุษย์ เมื่อเราเป็นอย่างนี้จะเป็นคนดีสักแต่สมมติให้ ต้องเป็นกันด้วยน้ำใจ เป็นกันด้วยคุณธรรม ความงาม ความดี ขอให้เราตั้งใจที่จะมีความรักเพื่อนมนุษย์ มีความรักพระพุทธศาสนา รักษาดี รักประเทศ รักหน้าที่การงาน รักครอบครัว ให้อยู่ด้วยกันด้วยความรักอย่าค้อยความเมตตา ปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายทุกวันทุกเวลา อย่าอยู่ด้วยความเหี้ยมโหด ร้าย อย่าอยู่ด้วยความโกรธ ความเกลียด ความพยาบาท ความริษยาอาฆาตจองเวรกับใคร ๆ เพราะการเป็นอยู่เช่นนั้น เป็นการอยู่ที่ไม่ชอบไม่ควร เป็นการอยู่ที่สร้างปัญหา ความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งแก่ตน ทั้งแก่บุคคลอื่น เป็นการทำลายตน ทำลายผู้อื่น เราไม่ได้เกิดมาเพื่อการทำลายกัน แต่เราเกิดมาเพื่อช่วยเหลือกัน สร้างสรรค์กันให้มีความสุข ความเจริญสมปรารถนา”

จากปาฐกถาธรรมของท่านราชปัญญานันทมุนี วัดชลประทานราชรังสฤษฎ์ คงทำให้ท่านทราบแล้วว่า การปฏิบัติตนด้วยความรักชาตินั้นเป็นอย่างไร และคงทำให้ท่านเข้าใจแล้วว่า ความรักชาติ มีความสำคัญต่อมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน เป็นสังคม เป็นชาติ มากเพียงไหน แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นอริยบุคคล หรือพระบรมศาสดาในศาสนาอื่นใดก็ยังสรรเสริญบุคคลผู้มีความรักชาติ ขอมสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม คือ ประเทศชาติบ้านเมือง เห็นว่าบ้านเมืองมีความสำคัญกว่าตน ดังนั้น ขออัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเตือนสติเราชาวไทยในเรื่องของความรักชาติดังต่อไปนี้

ยามเย็นเดินนั่งน้อม
รำลึกถึงเทศน
เป็นรัฐมณฑล
ควรถนอมแน่นตั้ง

กมล
อยู่ยัง
ไทยอยู่ สราญธา
อยู่เพียง อวสาน

วิถีทางที่จะดำรงเอกราชของชาติ

ปัญหาของชาติบ้านเมือง ประชาชนทุกคนจำเป็นจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชาติบ้านเมืองของเรานั้น ย่อมจะส่งผลกระทบต่อตัวเราทุกคนในชาติ โดยที่เราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธได้ ดังนั้น ความอยู่รอดปลอดภัยของบ้านเมือง ความผาสุก ความสงบสุข จะพึงเกิดขึ้นในสังคมของชาติเราได้ ก็อยู่ที่เราทุกคนในชาติจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันทั้งสิ้น ไม่ใช่เราจะโยนความรับผิดชอบนั้น ๆ ไปให้คนใดคนหนึ่งหรือจะโยนความรับผิดชอบนั้น ไปให้กับรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จริงอยู่ภาระหน้าที่ต่าง ๆ นั้น เราจะแบ่งแยกกันไว้ตามสภาพความเป็นจริงว่า ใครมีหน้าที่ทำอะไร รับผิดชอบส่วนไหนอย่างไร แต่ถ้าจะพูดถึงความปลอดภัย ความมั่นคงของชาติบ้านเมืองแล้ว เราจะต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของคนไทยทุกคน เพราะถ้าชาติล่มจมลงแล้ว คนไทยทุกคนก็อยู่ไม่ได้ หรือจะอยู่ก็จะอยู่อย่างเช่นปัจจุบันนี้ไม่ได้อย่างแน่นอน ถ้าท่านผู้ใดยังไม่ซาบซึ้งแก่ใจก็ขอให้มองดูชาติเพื่อนบ้านของเราเป็นตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าชาติบ้านเมืองเขาล่มจม ประชาชนในชาติของเขาต้องประสบชะตากรรมอย่างโหดร้ายทารุณอย่างไร คิดว่าคงไม่ต้องนำมากล่าวซ้ำอีก

ในปัจจุบันชาติไทยยังคงดำรงความเป็นเอกราช อธิปไตย ประชาชนคนไทยยังอยู่เป็นสุข มีความเสรี อยู่ได้ดังที่เราเห็น ๆ กันอยู่นั้น เกิดได้เพราะอะไร เพราะถ้าเราต้องการให้เป็นอิสระอยู่ตลอดไปได้นั้น เราควรจะทำอย่างไร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เราคนไทยควรคำนึง การดำรงความเป็นชาติอยู่ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยความรักชาติ ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติ และการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ ซึ่งอาจจะกล่าวโดยย่อ ๆ ได้ว่า

ประการแรก ความรักชาติ นั้น ทุกคนก็มีความรักชาติ รักเผ่าพันธุ์กันทุกคน แต่ความรักชาติด้วยการกล่าวขานแต่ปากนั้น จะไม่เป็นผลให้เกิดต่อชาติและคนในสังคมชาติเลย แต่จะต้องทำตนให้เหมาะสมกับคำว่า “ รักชาติ ” คนในชาตินั้นมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ กัน แต่ผลจากการปฏิบัติงานของแต่ละคนให้บรรลุตามแนวทางที่ตั้งไว้นั้นมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ กัน แต่ผลจากการปฏิบัติงานของแต่ละคนให้บรรลุผลตามแนวทางที่ตั้งไว้นั้นอย่างสมบูรณ์แล้ว นั้นแหละ คือความรักชาติ เพราะผลการกระทำของแต่ละคนที่เกิดขึ้นนั้น จะส่งผลให้ชาติได้รับทางอ้อมดังเช่น พ่อค้านักธุรกิจ มีหน้าที่ในการค้าขายสิ่งของต่าง ๆ ผลประโยชน์ในเมืองแรกคือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการนั้น ย่อมตกอยู่กับตัวผู้ประกอบการเอง แต่รายได้ส่วนหนึ่งหรือ

ผลประโยชน์จากกิจการนั้น ย่อมส่งผลให้แก่ชาติได้อย่างแน่นอนหรือข้าราชการซึ่งเป็นกลไกสำคัญของรัฐโดยตรง แต่ถ้าประชาชนทุกคนตั้งตนอยู่ในขอบข่ายของกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัดหรือปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐอย่างดีแล้ว ก็เท่ากับท่านได้เอื้ออำนวยผลประโยชน์นั้นให้แก่ชาติบ้านเมืองเช่นกัน

ประการที่สอง ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของชาติ ในสังคมของมนุษย์เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนที่อยู่ในแต่ละกลุ่ม แต่ละเหล่า ประเพณี ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานให้มนุษย์เรามีความรู้สึกยึดเหนี่ยวสัมพันธ์กันมีความสมัครสมานสามัคคีกัน แต่มนุษย์เราจะมีความสามัคคีกันได้ก็จะต้องมีระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญและตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบหรือกดขี่ข่มเหงกัน นอกจากนี้จะมีธรรมเนียมประเพณีเหมือนกัน มีกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ แล้ว ถ้าหากทุกคนในชาติมีอุดมการณ์ เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติเหมือนกันแล้ว ประเทศชาติและสังคมก็จะมีชีวิตเจริญก้าวหน้า มั่นคง มีความเข้มแข็ง

ประการสุดท้าย คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ หมายถึงว่า เราทุกคนได้ตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกันว่าจะทำอะไร จะให้ชาติของเราได้รับผลประโยชน์ ได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ก็โดยการที่ทุก ๆ คนในชาติร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มความสามารถผลักดันให้ชาติบ้านเมืองมีความความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งงานของชาตินั้น เป็นเรื่องที่ทุก ๆ คนในชาติจะต้องเสียสละอย่างมากมายและถึงเห็นว่าผลประโยชน์ของชาตินั้น เป็นผลประโยชน์ที่สูงสุดยอดเหนือประโยชน์ใด ๆ ทั้งหมด

ชาติใด ภาษาใดก็ตาม ถ้าได้มุ่งมาดปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะช่วยกันผลักดันให้ชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้า เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาชาติประเทศแล้ว คนในชาตินั้นจะต้องเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร และเป็นไปด้วยความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประเทศชาติ แล้วชาตินั้นย่อมจะมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นชาติที่มีเกียรติภูมิเป็นที่ยกย่องนับถือและเป็นที่เกรงขามต่อชนชาติอื่น ๆ แม้แต่ผู้ที่หวังประทุษร้ายก็ไม่อาจเข้ามาย่ำยีได้ ชาติไทยเราก็เช่นกัน การที่เราอยู่มาได้อย่างชาติเอกราชเช่นนี้ ก็เพราะบรรพบุรุษของเราได้ประพฤติปฏิบัติมาดังได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง ในปัจจุบันนี้ปัญหาของชาติบ้านเมืองของเรายังมีอีกมาก ที่เราทุกคนในชาติจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันเข้ามาแก้ไขเพื่อที่เรากันไทยจะได้อยู่กันอย่างมีความสุข และอยู่อย่างชาติที่มีเอกราชสมบูรณ์ภูมิใจ เช่นที่เรามีมาแล้วในอดีตนั่นเอง

ที่มา: คู่มือนักศึกษาวิชาทหาร, 2548, หน้า 481-487

ความมั่นคงของชาติ

รักชาติ ต้องรัก สามัคคี

ปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองนั้น มีมากมาย บางเหตุการณ์เกิดขึ้นจากการกระทำของพวกเราตนเอง บางเหตุการณ์เกิดจากเหตุภายนอก ซึ่งเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นปัญหาที่ทำให้บ้านเมืองของเรา ตลอดจนพวกเราทุกคนในชาติต้องได้รับผลกระทบไปด้วยไม่มากนักน้อย แต่พอมีสถานะที่เกิดขึ้นถ้าเรารู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ก็จะสามารถแก้ไขได้อย่างง่ายดาย แต่บางสาเหตุแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เรากลับช่วยกันทำให้เป็นเรื่องใหญ่โต จนกลายเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยก และขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ก็จะเป็นเสมือนน้ำผึ้งเพียงหยดเดียวคั่งนิทานสอนเด็กที่เราท่านทราบกันดีอยู่แล้ว หลายคนคงจะจำกันได้ว่า เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นวันที่มีพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนของบรรดาเหล่าทหารมหาดเล็กราชวัลลภและทหารรักษาพระองค์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทความตอนหนึ่งว่า “ความจงรักภักดีต่อชาตินั้น คือ ความสำนึก ตระหนักในคุณของแผ่นดินอันเป็นที่เกิดอาศัย ซึ่งทำให้นักกลเกิดความรักภักดีต่อชาติในชาติกำเนิด และมุ่งมั่นที่จะธำรงรักษาประเทศชาติไว้ให้เป็นอิสระมั่นคง” และความอีกตอนหนึ่งมีว่า “ถ้าคุณที่สุดจะต้องอบรมรักษาความคิดจิตใจของตนให้มั่นคงอยู่ในเหตุผลในความสุจริต ยุติธรรม และความสามัคคีหนักแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น จะเห็นได้ว่า พระองค์ได้ให้ข้อคิดเป็นคติเตือนใจพวกเราทุกคน ให้ระลึกถึงบุญคุณของประเทศชาติและความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองอันเป็นที่เกิดของเรากันไทยทุกคน และให้เราทุกคนกระทำการใด ๆ ด้วยเหตุผล ด้วยความสุจริตใจ และสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ความสามัคคีในชาติ เพราะถ้าหากเราคนไทยด้วยกันขาดความสามัคคีและแตกแยกกันแล้วประเทศชาติของเราจะดำรงความเป็นเอกราชเป็นอิสระเสรีอยู่ได้อย่างไร ตามที่ได้กล่าวมาในตอนต้นว่า บางสาเหตุที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรานั้น เป็นเพียงเหตุผลเล็กน้อยเท่านั้น แต่บางคนกลับคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโต นำมาพูดจากถ้าวานกันอย่างไม่รู้จบรู้สิ้น จนทำให้นักคิดทั่วไปมีความคิดว่า เกิดการขัดแย้งระหว่างกลุ่มโน้นกลุ่มนี้ หรือแม้แต่สื่อมวลชนบางฉบับ ก็ยังนำไปวิเคราะห์วิจารณ์จนเลยเถิด ทำให้ประชาชนยังเกิดความหวาดวิตกกังวล ซึ่งไม่ใช่เรื่องดีสำหรับบ้านเมืองเรา ถ้าหากจะพิจารณาถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ยกนำมากล่าวในตอนต้นที่ว่า “รักษาความคิดจิตใจของตน ให้มั่นอยู่ในเหตุผลในความสุจริตยุติธรรม” ก็น่าที่ทุก ๆ ฝ่ายควรจะได้ใคร่ครวญอย่างหนักหนาว่า ใครก็ตามที่กำลังทำอะไรอยู่นั้นทำด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง และมีความสุจริตใจหรือไม่ เพราะถ้าหากทำด้วยความสุจริตใจแล้ว ทำด้วยความยุติธรรมแล้ว ก็เชื่อแน่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะบังเกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ต่อสังคมส่วนรวม บังเกิดต่อชาติบ้านเมือง อันเป็นการตอบแทนบุญคุณต่อประเทศชาติที่ท่านและครอบครัวได้อาศัยอยู่อย่าง

เป็นสุข แต่ถ้าผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้บังเกิดความวุ่นวาย บังเกิดความขัดแย้งกันในหมู่คนในชาติแล้ว ก็น่าจะได้ชื่อว่าเป็นคนเนรคุณต่อชาติเป็นผู้คิดทำลายชาติอย่างแน่นอน หากเราท่านทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินอันอบอุ่นและร่มเย็นภายใต้พระบารมีปกเกล้ามาหลายชั่วอายุคนแล้ว จะต้องมาถูกขู่เหย้าให้เกิดความแตกแยกบ่อนทำลายความมั่นคงของพวกเราโดยการกระทำของบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดก็ตาม ที่จะสร้างสถานการณ์อันเลวร้ายให้เกิดแก่พวกเราประชาชนคนไทยทุกคนจะยอมเสียหรือ ฉะนั้นในกรณีที่อาจจะมีกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนกล่าวอ้างว่าจะทำการทุกอย่างเพื่อประชาชนดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อหลายปีก่อนนั้นเป็นตัวอย่าง ที่กลุ่มชนผู้ไม่หวังดีได้นำเอาประชาชนไปกล่าวอ้างว่า จะทำเพื่อประชาชน จะทำเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติของประชาชน แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการกล่าวอ้างเพื่อปิดบังซ่อนเร้นเจตนาอันเลวร้ายของตนเท่านั้นเอง

เราก็ควรจะยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า การดำเนินงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรค ไม่มากก็น้อย ยิ่งงานใหญ่ ๆ ระดับบริหารราชการแผ่นดินแล้ว อุปสรรคก็ย่อมมีมากเป็นธรรมดา การขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคลในชาติ ย่อมมีได้เสมอในระบอบประชาธิปไตย แต่มติของคนส่วนใหญ่เป็นข้อยุติความขัดแย้ง จะต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายบ้านเมืองจึงจะสงบสุขได้ การดำเนินงานบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลนั้น มีปัญหาให้ต้องแก้ไขและสะสางมากมายจำเป็นต้องใช้ระยะเวลา และต้องจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนหลัง บางครั้งก็อาจจะไม่ทันอกทันใจประชาชนบางกลุ่ม บางพวกที่ได้รับผลประโยชน์ในแต่ละด้านแตกต่างกันไป แต่การแก้ปัญหาของชาติบ้านเมืองที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การใช้ระบอบประชาธิปไตยปกครองประเทศ และแก้ไขปัญหามันเมืองไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองที่มีความเหมาะสมที่สุดกับคนไทยเราในขณะนี้ระบอบการปกครองอื่นที่ผู้ไม่หวังดีหยิบยกขึ้นมากล่าวอ้างสรรพคุณนั้นเป็นลึงโลก ซึ่งเป็นไปไม่ได้เพราะขัดกับธรรมชาติของมนุษย์ ขอให้จำไว้ให้มั่นว่า ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คนไทยย่อมพินฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ของชาติไปได้เสมอ ตรงกันข้ามกับการแตกความสามัคคีย่อมนำประเทศไปสู่ความวิบัติ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ชาติไทยเคยปรากฏให้เห็นเป็นบทเรียนล้ำค่าให้ลูกหลานไทยได้จดจำเพื่อไม่ให้ประวัติศาสตร์แห่งการสูญเสียเอกราชของชาติซ้ำรอยอีก เป็นที่ประจักษ์ว่าไม่มีใครจะรักคนไทย เท่ากับคนไทยด้วยกัน คนชาติอื่นนั้นหรือ เขาก็หวังผลประโยชน์เพื่อเผ่าพงศ์พันธุ์และประเทศชาติของเขาเป็นสำคัญ ไม่มีเหตุผลอันใดเลยที่ชนต่างชาติจะเอื้ออำนวยประโยชน์สุขให้กับพวกเรา ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ต่างภาษา ต่างสายเลือดกันโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น การโฆษณาชวนเชื่อของชาวต่างชาติที่อ้างว่าจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ในชาติของเราให้ดีขึ้น โดยการนำลัทธิอนุรักษนิยมกรอเข้ามาแก้ปัญหามาของชาติไทยนั้นเป็นสิ่งที่ฟังไม่ขึ้น และอีกประการหนึ่งท่านจะต้องไม่ลืมว่า “อิตาเลีย อิตโนนาโด” ซึ่งแปลว่า คน

นั่นแหละ เป็นที่พึงของคน ก็หมายถึง เราต้องพึ่งตัวของเราเองให้ได้ พุทธภาษิตบทนี้อาจจะหมายรวมถึงการพัฒนาชาติบ้านเมืองของเราเอง ช่วยกันแก้ไขปัญหากันเองในหมู่คนไทย โดยไม่คำนึงถึงที่จะให้คนชาติอื่นมาเป็นเจ้าเข้าเจ้าของ คอยชี้แนะให้คนไทยคอยปฏิบัติตาม เราทั้งหลายต้องหยิ่งในศักดิ์ศรีของความเป็นไทยของเราเถียงที่บรรพบุรุษได้เคยกระทำมา และสิ่งที่เราทั้งหลายจะต้องตระหนักให้มั่นก็คือเราจะต้องรักชาติ รักสามัคคี ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “บ้านเมืองของเรา เป็นปึกแผ่นมั่นคงมีอิสรภาพและความร่มเย็นเป็นปึกติสุขมาช้านาน เพราะเรามีความยึดมั่นในชาติ และต่างสำนึกตระหนักว่าคนไทยทุกคนจำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจ บำเพ็ญกรณียกิจต่าง ๆ ตามหน้าที่ให้สอดคล้องและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ใครขอให้ทุกฝ่ายรักษาความดีของเรา ทั้งนี้ให้มั่นคง รักษาความสามัคคีพร้อมเพรียงกันไว้ ในสรรพกิจการงานทั้งปวง

ที่มา: คู่มือนักศึกษาวิชาทหาร, 2548, หน้า 489-494

1.3 สร้างทีมเพื่อสร้างงาน

1.3.1 ชื่อกลยุทธ์ สร้างทีมเพื่อสร้างงาน

1.3.2 จุดประสงค์

1.3.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบหลักการทำงานเป็นทีม

1.3.2.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะในการทำงานเป็นทีม

1.3.2.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดความตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม

1.3.3 เนื้อหา

1.3.3.1 ลักษณะของการทำงานเป็นทีม

1.3.3.2 ประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม

1.3.3.3 แนวทางการสร้างทีมงาน

1.3.3.4 องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมซึ่งจะเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมบทบาทและหน้าที่ กฎระเบียบตลอดจนการควบคุมให้สามารถปฏิบัติงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพรู้จักการตัดสินใจร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่

1.3.3.5 แนวทางการพิจารณาองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม

1.3.4 กิจกรรม

1.3.4.1 วิทยากรบรรยายประกอบการใช้สื่อในเรื่องของหลักการทำงานเป็นทีมประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม แนวทางการสร้างทีมงาน และองค์ประกอบของการสร้างทีมงาน

1.3.4.2 วิธีการสอน แบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

1.3.4.2.1 การสอนเชิงบรรยาย

1.3.4.2.2 การสอนทักษะชีวิต

1.3.4.3 กำหนดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมนำไปปฏิบัติ 3 กิจกรรม ดังนี้
กิจกรรมที่ 1

เลือกทีมงานจากผู้เรียนจำนวน 5 คน ออกมาปฏิบัติทีมงาน

โดยมีเงื่อนไข - ไม่ให้สื่อสารพูดคุยกัน

- ไม่บอกเป้าหมายของงานที่จะปฏิบัติ

- ไม่ให้แก้ไขก้าวทำงานของคนอื่น ลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการ

ช่วยเหลือกัน

แล้ววิทยากรแจกไม้จิ้มฟัน คนละ 5 อัน สั่งการให้แต่ละคนวางไม้จิ้มฟันทีละ 1 อัน ตามลำดับจากคนที่ 1 ถึง คนที่ 5 แล้วตั้งต้นวางอันที่ 2 ตามลำดับจนหมดจำนวน 5 อัน ขณะทีมงานปฏิบัติ ให้วางบนเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เพื่อผู้เรียนคนอื่น ๆ จะได้เห็นวิธีการทำงานโดยตลอด จากนั้นวิทยากรถามผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนถึงความรู้สึกในการทำงาน ในลักษณะนี้ โดยให้ผู้เรียนบันทึกข้อดี ข้อเสียไว้

กิจกรรมที่ 2

ให้ทีมงานจำนวน 5 คนทำงานเป็นทีมคล้ายกับกิจกรรมที่ 1 ทุกประการ แต่ให้กิจกรรมนี้ วิทยากรกำหนดเป้าหมายให้ทำ เช่น ระบุให้ทีมสร้างรูปเรือบ หรือสร้างบ้านทรงไทยหรืออื่น ๆ ยังคงห้ามสื่อสารและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แล้วให้สมาชิกในทีมอภิปรายผล ซึ่งในกิจกรรมที่ 2 สมาชิกจะอธิบายความรู้สึกของตนว่าขณะทำงานจะดีขึ้นกว่ากิจกรรมที่ 1 เพราะรู้เป้าหมาย แต่ยังมีความรู้สึกอัดอัดทำงานไม่คล่องแคล่ว ตรงที่ไม่ได้วางแผนร่วมกัน ไม่มีโอกาสสื่อสารกัน หรือมิได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3

วิทยากรจะมอบวัสดุอุปกรณ์ (แผ่นพลาสติกใสและวัสดุการปฏิบัติทีมงานชุดสร้างสรรค์) ให้ผู้เรียนชุดละ 5 คน เพื่อนำไปปฏิบัติทีมงาน ตามลำดับขององค์ประกอบการทำงานเป็นทีม โดยให้อิสระแก่ทีมที่จะคิด สร้างภาพอะไรขึ้นมา ตามความเห็นของ การวางแผนแล้วทุกคนช่วยกัน ทำโดยกำหนดเวลาให้ 30 นาที โดยให้จัดหาผู้นำเสนอ และผู้ช่วย ผู้นำเสนอ ทีมละ 2 คน มานำเสนอ ผลงานหน้าชั้นเรียน ทีมละ 3 นาที แนวทางการนำเสนอให้พูดถึงแรงบันดาลใจที่ทำภาพนี้ บอกถึงความร่วมมือร่วมใจ บรรยากาศในระหว่างทำงาน อุปสรรคที่เกิดขึ้นหรืออื่น ๆ เป็นต้น

1.3.5 สื่อ

1.3.5.1 เอกสารประกอบการบรรยาย

1.3.5.2 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

1.3.5.3 เครื่องขยายเสียง

1.3.5.4 สื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3.6 การวัดและประเมินผล

1.3.6.1 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยผู้เข้ารับการอบรม

1.3.6.2 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยวิทยากร

1.3.6.3 ใช้แบบประเมินผลโดยการสังเกตจากวิทยากร

แบบประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมตามองค์ประกอบ 1.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

(วิทยากร เป็นผู้กรอก)

1. ให้วิทยากรแต่ละท่านกรอกความเห็นหลังการสังเกตพฤติกรรมทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
2. ความมีระเบียบ วินัย					
3. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย					
4. มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม					
5. มีความสามัคคี					
6. การปรับตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
7. การทำงานเป็นทีม					
8. กล้าแสดงความคิดเห็นและการกล้าแสดงออก					
9. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาตามจุดประสงค์					
10. เชื้อฟังและให้ความร่วมมือกับวิทยากร					

2. ข้อเสนอแนะของวิทยากร

2.1.....

.....

2.2 .....

.....

2.3 .....

.....

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมตามองค์ประกอบ 1.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

(ผู้เข้ารับการอบรม เป็นผู้กรอก)

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละท่านกรอกความเห็นทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม	มาก ที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา					
2. ความเหมาะสมของเวลา					
3. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจหลักการในเนื้อหา					
4. ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะในการทำงานเป็น ทีม					
5. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในเนื้อหาเพิ่ม มากขึ้น					
6. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาหลักการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
7. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของวิทยากร					
8. ความเหมาะสมในการใช้สื่อ และอุปกรณ์					
9. ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้					
10. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนี้					

2. ข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรม

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

.....

2.3 .....

.....

.....

การสร้างทีมในการทำงาน

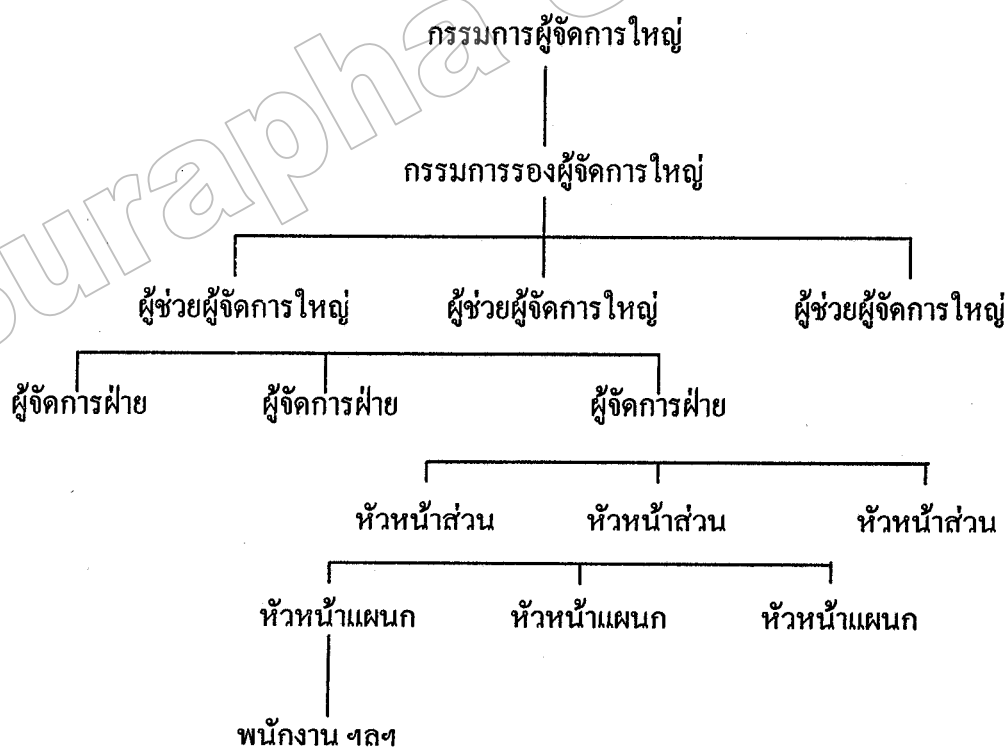
1. ลักษณะของการทำงานแบบเป็นทีม (Team Building)

การทำงานแบบเป็นทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีการประสานงาน (ตามจังหวะ และเวลา อันเหมาะสม) มีความร่วมมือร่วมใจกันสูงในการทำงาน ทุกคนสามัคคีกัน ไม่ขัดแย้งกัน ทุกคนมีความพอใจในงาน และมีความพอใจในเพื่อนร่วมงาน

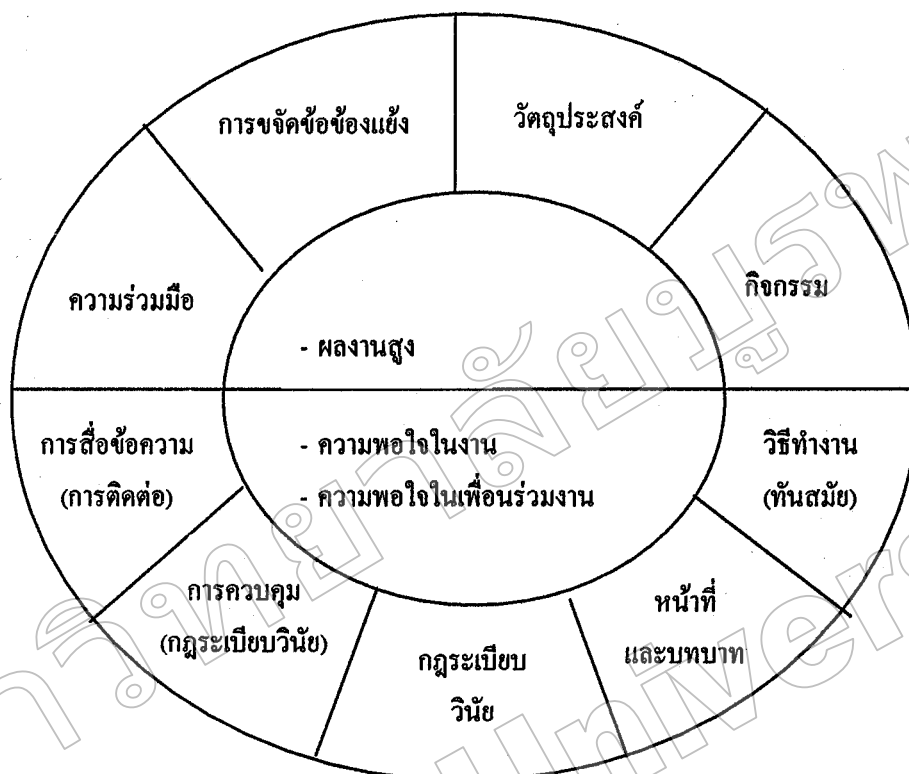
2. ประโยชน์ ของการทำงานเป็นทีม

1. ผลงานของทีมย่อมได้ผลสูงกว่าการทำงานเดี่ยว
2. ผลสำเร็จของการทำงานจากการทำงานเป็นทีม เป็นผลงานของส่วนรวม มิใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง ทำให้ทุกคนในทีมมีความภูมิใจ มีขวัญและกำลังใจที่จะทำงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
3. หน่วยงานใดที่มีการทำงานเป็นทีม กล่าวคือ มีการประสานงานกันดี มีความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงาน เข้าใจดีต่อกัน ทำให้ความรู้สึกของคนทำงานในหน่วยงานนั้น ย่อมดีกว่าหน่วยงานที่ต่างคนต่างทำงานกันไป

แนวทางการสร้างทีมงาน

องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม

1. วัตถุประสงค์

1.1 ความหมาย

วัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่ปรารถนาให้เกิดขึ้น วัตถุประสงค์อาจจะเป็นของคนเดียว หรือของกลุ่ม หรือของหน่วยงานก็ได้

1.2 ความสำคัญในการกำหนดจุดประสงค์ของหน่วยงานมีความสำคัญดังนี้

- * ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
- * ใช้เป็นเครื่องมือในการรวมพลังใจในการทำงาน

1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์

- * โดยปกติทุกหน่วยงานจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่าต้องการให้หน่วยงานนั้นทำอะไร และผลงานจะต้องสำเร็จออกมาในลักษณะใด
- * หากหน่วยงานใดไม่มีการกำหนดจุดประสงค์ดังกล่าวข้างต้นให้ชัดเจน จึงมีความจำเป็นต้องรีบกำหนดขึ้น
- * วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นมานั้นจะต้องเป็นที่เข้าใจกันทั้งในถ้อยคำและการตีความหมาย

1.4 คุณลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ดี

- * เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร
- * เข้าใจได้ง่าย
- * สามารถปฏิบัติได้
- * ไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับหรือนโยบายอื่น ๆ
- * สามารถสนองตอบความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของสมาชิกที่ปฏิบัติงานนั้น ๆ ได้
- * สามารถปรับปรุงให้เข้ากับภาวะการณ์ได้

2. วิธีทำงาน

2.1 ความหมาย

วิธีทำงาน หมายถึง การที่จะดำเนินการให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น จะต้องทำอย่างไร ที่ไหน เวลาใด

2.2 ความสำคัญ

ในการทำงานใด ๆ นั้น จะต้องมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม อันจะยังผลให้งานนั้น บรรลุผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดทั้งเงินและเวลาตลอดจนวัสดุต่าง ๆ

2.3 การกำหนดวิธีการทำงาน

- * จะต้องกำหนดว่าในแต่ละกิจกรรมนั้นจะมีวิธีในการปฏิบัติอย่างไร
- * จะต้องใช้เครื่องมือและวัสดุอะไร
- * จะต้องทำที่ไหน เวลาใด
- * จะต้องประสานกับกิจกรรมอื่นอย่างไร

2.4 ลักษณะและวิธีการทำงานที่ดี

- * ต้องประหยัดเวลา คน และวัสดุ
- * ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ได้

3. การกำหนดบทบาทและหน้าที่

3.1 ความหมาย บุคคลทุกคนย่อมจะต้องมีตำแหน่ง และทุกตำแหน่งจะต้องมีหน้าที่และบทบาทกำหนดไว้ด้วยว่าจะต้องกระทำการกิจกรรมหรืองานอะไรบ้าง

3.2 ความสำคัญ

- * บุคคลทุกตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชา จะต้องทราบหน้าที่และบทบาทของตนอย่างแน่ชัด จึงจะสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและด้วยความมั่นใจ
- * บุคคลใดก็ตามที่ไม่ทราบบทบาท จะปฏิบัติหน้าที่อย่างบกพร่อง ปฏิบัติเกินขอบเขตของหน้าที่และบทบาท หรือแสดงบทบาทก้าวล้ำบทบาทของบุคคลอื่น

3.3 การกำหนดบทบาทและหน้าที่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- * หน้าที่และบทบาทที่กำหนดเป็นกฎระเบียบที่ชัดเจน
- * หน้าที่และบทบาทที่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม

4. การควบคุมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความประพฤติ

4.1 ความหมาย

การควบคุมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความประพฤติ หมายถึง การดำเนินการส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตาม กฎระเบียบและมาตรฐานความประพฤติที่กำหนดไว้ การลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืน

4.2 ความสำคัญ

หากไม่มีการลงโทษผู้ฝ่าฝืน กฎ ระเบียบ และมาตรฐานความประพฤติแล้ว กฎ ระเบียบและมาตรฐานความประพฤติจะไร้ความหมายบุคคลจะเริ่มไม่เห็นความสำคัญการปฏิบัติงานจะเริ่มระส่ำระสาย หากความเป็นระเบียบและประสิทธิภาพไม่ได้

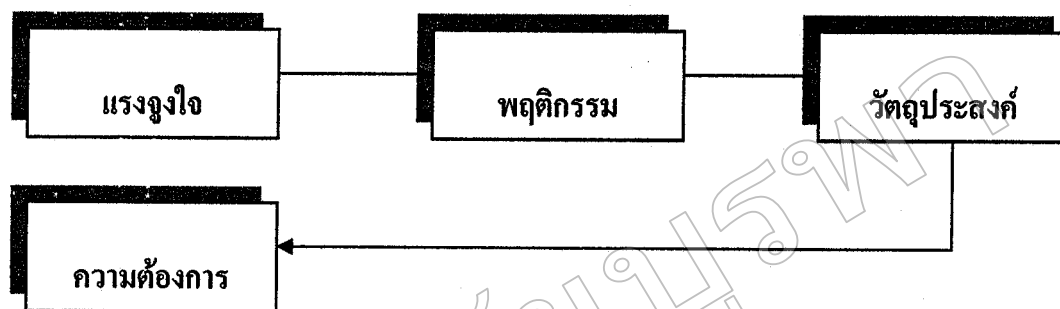
4.3 การควบคุม

- * การควบคุมจะกระทำได้ 2 ทางคือ
  1. การส่งเสริมให้คนปฏิบัติ
  2. การลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืน
- * การควบคุมจะต้องกระทำโดยเสมอหน้าทั่วกัน

5. ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

5.1 ความหมายของความเข้าใจซึ่งกันและกัน หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งพยายามทำความเข้าใจในพฤติกรรม ทักษะ และความต้องการของบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการให้อภัยกัน รู้จักผ่อนผันผ่อนยาวในการปฏิบัติต่อกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี

5.2 พฤติกรรมของบุคคล เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ แรงจูงใจ และความต้องการ

5.3 สิ่งที่ต้องเรียนรู้กับบุคคลอื่น

- * ความต้องการ (ทางกายและทางจิตใจ)
- * ความรู้ความสามารถ
- * ความคาดหวัง
- * ความสนใจ/ ความถนัด
- * ความชอบ/ ไม่ชอบ
- * จุดเด่น/ จุดด้อย

5.4 สิ่งที่ต้องเรียนรู้กับบุคคลอื่น

- * คนเรามีความแตกต่างกัน
- * คนเรายังมีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ
- * คนเรามีความสนใจในตนเอง
- * คนเราไม่ค่อยอยากฟังเรื่องของคนอื่นพูด ในเรื่องของตัวเองไม่เห็นด้วย
- * คนเรามีนิสัยอยากรู้ อยากเห็น
- * คนเรามีอิสระ ไม่ชอบการควบคุมที่ใกล้ชิดจนเกินไป

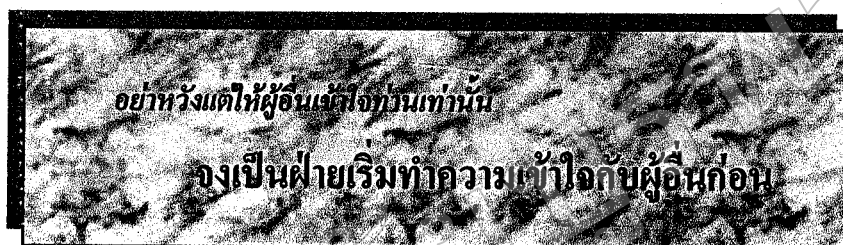
5.5 ทักษะที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

- * คนเท่านั้นที่ถูกต้องเสมอ
- * ผลประโยชน์ของคนย่อมอยู่เหนือส่วนรวม
- * การแข่งขัน/ ชิงดีชิงเด่น/ เอาแพ้เอาชนะ
- * อย่าไว้ใจทางอย่าวางใจคน จะจนใจเอง

5.6 เราจะทำความเข้าใจบุคคลอื่นได้อย่างไร

- * ศึกษาภูมิหลังในการดำเนินชีวิตของเขา

- * สังเกตท่าที การพูด การแสดงออก เมื่อมาทำงานร่วมกัน
- * เข้าใจสภาวะแวดล้อมที่ถูกรอบ ๆ ตัวเขาในขณะนั้นเพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบ ต่อพฤติกรรมในการทำงานมาก

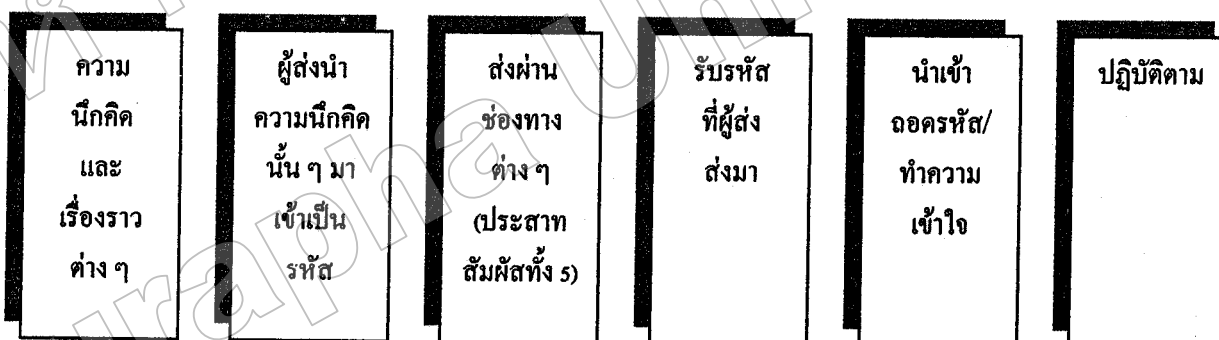

6. การติดต่อกันภายในกลุ่ม

6.1 ความหมาย

การติดต่อ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งพยายามส่งผ่านความรู้สึกนึกคิดและเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังบุคคลอื่น เพื่อให้ผู้นั้นเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามที่ผู้ส่งต้องการ

6.2 กระบวนการติดต่อระหว่างบุคคล

6.3 ความสำคัญของการติดต่อ

- * ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน
- * เป็นบ่อเกิดของการปฏิบัติ
- * เป็นการป้องกันข้อผิดพลาด

6.4 วิธีการติดต่อที่ดี

ก. ในฐานะผู้ส่ง

- * ผู้ส่งจะต้องเรียบเรียงข้อความให้รัดกุมและสมบูรณ์
- * ผู้ส่งจะต้องเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม (พูดและเขียน ฯลฯ)
- * ผู้ส่งจะต้องคำนึงถึงประสบการณ์และภูมิหลังของผู้รับ

- * ผู้ส่งจะต้องตรวจสอบความเข้าใจของผู้รับ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้รับเข้าใจตรงกับที่ผู้ส่งสารต้องการ

ข. ในฐานะผู้รับ

- * จะต้องตั้งใจรับข้อความโดยปราศจากอคติ
- * จะต้องไม่พยายามสอดแทรกความรู้สึนึกคิดของตนเข้าไปในขณะที่กำลังรับข้อความ
- * จะต้องอดทนฟังแม้เรื่องที่เราไม่เห็นด้วย

ค. การติดต่อกับกลุ่มบุคคล

- * ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับข้อความอย่างทั่วถึง
- * ถ้ามีผู้รับหลายคน จะต้องแน่ใจว่าแต่ละคนได้รับข้อความเท่า ๆ กัน
- * พยายามให้เป็นการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างกันในระดับการบังคับบัญชา

❖ แนวการพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม

1. การทำให้พนักงานทราบวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

- * ในสภาพที่เป็นอยู่พนักงานทราบวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของหน่วยงานมากน้อยเพียงไร
- * มีวัตถุประสงค์อะไรบ้างที่ต้องการให้พนักงานทราบและตระหนักถึง
- * มีวิธีการปฏิบัติอย่างไรให้พนักงานทั้งหลายได้ทราบวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

2. การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม

- * ในสภาพที่เป็นอยู่หน่วยงานที่ท่านทำ ได้มีการส่งเสริมและควบคุมให้พนักงานปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติงานและวินัยมากน้อยเพียงใด
- * หน่วยงานท่านมีวิธีการส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างไร

3. การกำหนดวิธีปฏิบัติ

- * ในสภาพที่เป็นอยู่วิธีปฏิบัติงานต่าง ๆ ของหน่วยงานเป็นอย่างไร
- * โดยทั่วไปหน่วยงานจะทราบได้อย่างไรว่า วิธีปฏิบัติงานของกิจกรรมใดเหมาะสม
- * มีวิธีการปฏิบัติของกิจกรรมใดบ้างที่แก้ไข และแก้ไขได้อย่างไร

4. การกำหนดตำแหน่งหน้าที่

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ พนักงานในหน่วยงาน (ท่าน) ทราบหน้าที่ของเขอย่างชัดเจนเพียงใด มีความรับผิดชอบหรือไม่
- * มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร ที่จะทำให้พนักงานทราบหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน

- * มีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้พนักงานมีความรับผิดชอบ

5. การทำให้พนักงานทราบระเบียบวินัย

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ พนักงานทราบระเบียบปฏิบัติงานและทราบวินัยของพนักงานเพียงใดอย่างไร
- * มีวิธีปฏิบัติอย่างไร พนักงานจึงจะทราบและตระหนักถึงระเบียบปฏิบัติงานและวินัย
- * หน่วยงานท่านควรกำหนดระเบียบวินัยเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง
- * หน่วยงานท่านควรเปลี่ยนแปลงแก้ไข ระเบียบวินัยเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง

6. การส่งเสริม การควบคุม ให้พนักงานปฏิบัติงานตามระเบียบวินัย

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ หน่วยงานได้มีการส่งเสริมและควบคุมให้พนักงานปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติงานและวินัยมากน้อยเพียงใด
- * หน่วยงานท่านมีวิธีการส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างไร

7. การสร้างสัมพันธภาพในหน่วยงานท่าน

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ สัมพันธภาพในหน่วยงานท่านเป็นอย่างไร และส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างไร
- * มีวิธีการสร้างสัมพันธภาพในระยะสั้นและระยะยาวในหน่วยงานท่านได้อย่างไร

8. ระบบการสื่อสารความหรือการติดต่อภายในหน่วยงาน

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ ระบบการสื่อสารความในหน่วยงานมีลักษณะอย่างไร
- * มีอุปสรรค และการติดต่อที่ไม่ประสบผลสำเร็จอะไรบ้าง
- * มีวิธีการปรับปรุง แก้ไข ระบบส่งข้อความและการติดต่อในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

9. ความร่วมมือของพนักงานในหน่วยงาน

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ พนักงานในหน่วยงานท่านได้ให้ความร่วมมือในลักษณะใดบ้าง
- * ปัญหาและอุปสรรคในการขอความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีอะไรบ้าง

10. การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งภายในหน่วยงาน

- * ในสภาพที่เป็นอยู่ พนักงานในหน่วยงานมีความขัดแย้งกันมากน้อยเพียงใดหรือไม่
- * ปัญหาและอุปสรรคความขัดแย้งมีอะไรบ้าง

1.4 การเข้าฐานทดสอบกำลังใจ

1.4.1 ชื่อกลยุทธ์ ถูกผู้ขาย

1.4.2 จุดประสงค์

1.4.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสทดสอบกำลังใจตนเอง

1.4.2.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เสริมสร้างสมรรถภาพทางด้านร่างกายและ

จิตใจ

1.4.2.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเกิดความ

ปลอดภัย

1.4.2.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความอดทน มีวินัย รู้จักเสียสละประ โยชน์

ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

1.4.3 เนื้อหา

การทดสอบกำลังใจเป็นการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าฐาน เพื่อทดสอบกำลังใจ และฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการตัดสินใจที่ถูกต้องบนพื้นฐานของความปลอดภัย โดยผ่านฐานการฝึก 10 สถานี ได้แก่

1.4.3.1 สถานีที่ 1 คานทรงตัว

1.4.3.2 สถานีที่ 2 ลอดอุโมงค์

1.4.3.3 สถานีที่ 3 คานต่างระดับ

1.4.3.4 สถานีที่ 4 สะพานเชือก 3 เส้น

1.4.3.5 สถานีที่ 5 ไต่หน้าผา

1.4.3.6 สถานีที่ 6 เสียงสวรรค์

1.4.3.7 สถานีที่ 7 บันไดลิง

1.4.3.8 สถานีที่ 8 สายเดี่ยว

1.4.3.9 สถานีที่ 9 สะพานเชือก 2 เส้น

1.4.3.10 สถานีที่ 10 ล้อกำแพง

1.4.4 กิจกรรม

วิทยากรบรรยายให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการเข้ารับการฝึกตามสถานีต่าง ๆ และแนะนำเครื่องช่วยฝึกตลอดจนวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยเน้นให้เกิดทักษะตามวัตถุประสงค์และเกิดความปลอดภัยแก่ผู้เข้ารับการฝึกทุกคน หลังจากนั้น จะให้ผู้เข้ารับการฝึกได้ฝึกตามสถานีต่าง ๆ จนครบทั้ง 10 สถานี โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถานีที่ 1 คานทรงตัว

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกมีทักษะการทรงตัวที่ดีและมีสมาธิ
อุปกรณ์

1. ท่อปูนหรือไม้ ขนาดกว้าง 7-8 นิ้ว ยาว 8 เมตร
2. เสาวขนาดกว้าง 7-8 นิ้ว ยาว 30 เซนติเมตร จำนวน 4 ต้น

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกเคลื่อนที่ด้วยการวิ่งหรือเดินบนคานโดยการวางเท้าขวางกับคานทรงตัว

สถานีที่ 2 ลอดอุโมงค์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกเกิดทักษะในการเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่จำกัดและใช้สายตาตรวจการพื้นที่ด้านหน้า นอกจากนั้น ยังทำให้ผู้เข้ารับการฝึกรู้จักปรับสายตาในที่มืด

อุปกรณ์ ท่อน้ำขนาดกว้าง 1-1.5 เมตร จำนวน 12 ท่อ

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกทำตัวให้ต่ำลงหรือหมอบแล้วเคลื่อนด้วยการคลานคืบ เมื่อเคลื่อนที่พ้นจากท่อแล้วจึงวิ่งต่อไป

สถานีที่ 3 คานต่างระดับ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึก มีทักษะ ในการเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่ที่มีความสูงแตกต่างกันสามารถปฏิบัติได้ด้วยความปลอดภัย

อุปกรณ์

1. ท่อปูนขนาดกว้าง 6 นิ้ว ยาว 2 เมตร จำนวน 6 ท่อ
2. เสาวปูน จำนวน 12 ต้น ใช้ทำเสาคานที่มีความสูงต้นแรก 50

เซนติเมตร และปรับความสูงแต่ละขั้น ๆ ละ 25 เซนติเมตร

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึก เดินหรือวิ่งไปบนคานเมื่อลงจากคานให้กระโดดลงในลักษณะเท้าชิด

สถานีที่ 4 สะพานเชือก 3 เส้น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักวิธีการสร้างและเดินบนสะพานเชือก ผ่านพื้นที่ที่คิดขวาง เช่น ถ้ำน้ำ ช่องเขา

อุปกรณ์ เชือก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว และ 3/4 นิ้ว

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกเดินข้ามสะพานครั้งละ ไม่เกิน 5 คน โดยวางเท้าให้ขวางกับเชือก มือทั้ง 2 ข้าง จับเชือกเส้นบนทั้ง 2 เส้น

สถานีที่ 5 ไต่หน้าผา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึก รู้จักวิธีไต่ลงจากหน้าผาได้อย่างถูกต้อง

เป็นการฝึกการตัดสินใจและความกล้าหาญ

อุปกรณ์

1. เชือกสำหรับไต่หน้าผา ยาวประมาณ 110 ฟุต (เชือกเส้นหลัก)
2. เชือกสำหรับทำอานรอนนั่ง ยาวประมาณ 4 เมตร (ขนาด 3/4 นิ้ว)
3. ถุงมือหนัง
4. สแน๊ปปีง์

วิธีการปฏิบัติ

1. ผูกเชือกอานรอนนั่งให้กับผู้ที่จะทำการทดสอบ
2. ใช้สแน๊ปปีง์เกี่ยวเชือกอานรอนนั่งด้านหน้าสำหรับผู้ที่จะลงด้วยวิธีการเอาหลังลง
3. นำเชือกเส้นหลักเกี่ยวสแน๊ปปีง์ให้ผู้เล่นใช้มือซ้ายประคองเชือกด้านบน มือขวาดันเชือกไว้ด้านหลัง เมื่อจะเบรคกดเชือกไว้ที่สะโพก

สถานีที่ 6 เสี่ยงสวรรค์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกรู้จักวิธีการไต่เชือกเส้นเดียว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพกล้ามเนื้อแขนและขา

อุปกรณ์

1. ระฆัง
2. เชือก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกใช้แขนทั้ง 2 ข้าง ดึงตัวขึ้นและใช้เท้าเกี่ยวเชือกไว้เพื่อเป็นการยึดไม่ให้ตัวเลื่อนลง เมื่อเคลื่อนที่ถึงด้านบนสุดให้ผู้เข้ารับการฝึกถ่วงกระดิ่งแล้วไต่ลง

สถานีที่ 7 บันไดลิง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกรู้จักการทรงตัวและเพิ่มพูนสมรรถนะทางด้านร่างกายและจิตใจ

อุปกรณ์

1. เชือก ขนาด 1 นิ้ว
2. ไม้ท่อน ยาวท่อนละ 50 เซนติเมตร

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกไต่บันได ครึ่งละ 5 คน

สถานีที่ 8 สายเดี่ยว

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีทักษะในการข้ามสิ่งกีดขวางต่าง ๆ โดยเลือกใช้การเคลื่อนที่ที่เหมาะสม

อุปกรณ์

1. ถวดสลิง
2. รอก
3. เชือกวีงรอก ยาว 10 เมตร
4. ยางรถจักรยานยนต์

วิธีการปฏิบัติ

1. ให้ผู้ที่ทำการทดสอบนั่งหรือยืนในยางรถจักรยานยนต์ที่ผูกกับรอก
2. เมื่อพร้อม ครูฝึกจึงปล่อยให้รอกวีง
3. เมื่อรอกหยุดวีง ให้ผู้รับจับเชือกวีงรอกแล้วดึงกลับจุดเริ่มต้น

สถานที่ 9 สะพานเชือก 2 เส้น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักวิธีการสร้างและเดินบนสะพานเชือก 2 เส้น ผ่านพื้นที่กีดขวาง เช่น ลำน้ำ ช่องเขา

อุปกรณ์ เชือก 2 เส้น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกเดินข้ามสะพานครั้งละ ไม่เกิน 5 คน โดยวางเท้าให้ขวางกับเชือก มือทั้ง 2 ข้าง จับเชือกเส้น บนทั้ง 2 เส้น

สถานที่ 10 ล้อกำแพง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถข้ามเครื่องกีดขวางที่มีลักษณะการเป็นกำแพงได้

อุปกรณ์ ยางรถจักรยานยนต์และเชือกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว

วิธีการปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ขึ้นครั้งละ 3 คน และเมื่อข้ามไปอีกฝั่งหนึ่งแล้ว ให้หันหลังลง

1.4.5 ล้อ

1.4.5.1 เครื่องขยายเสียง

1.4.5.2 ล้ออื่น ๆ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบกำลังใจ

1.4.6 การวัดและประเมินผล

1.4.6.1 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยผู้เข้ารับการอบรม

1.4.6.2 ใช้แบบวัดและประเมิน ที่กรอกข้อความโดยวิทยากร

1.4.6.3 ใช้การสังเกตจากวิทยากร

แบบประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมตามองค์ประกอบ 1.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
(วิทยากร เป็นผู้กรอก)

1. ให้วิทยากรแต่ละท่านกรอกความเห็นหลังการสังเกตพฤติกรรมทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
2. ความมีระเบียบ วินัย					
3. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย					
4. มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม					
5. มีความสามัคคี					
6. การปรับตัวของผู้เข้ารับการอบรม					
7. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในหลักการของการทดสอบกำลังใจ					
8. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำแนวทางของการทดสอบกำลังใจไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยและมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง					
9. เชื่อฟังและให้ความร่วมมือกับวิทยากร					

2. ข้อเสนอแนะของวิทยากร

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

2.3 .....

.....

.....

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมตามองค์ประกอบ 1.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

(ผู้เข้ารับการอบรม เป็นผู้กรอก)

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละท่านกรอกความเห็นทุกข้อของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม	มาก ที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองใน การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น					
2. มีความอดทน และ อดกลั้นในการทำกิจกรรม ร่วมกับผู้อื่น					
3. การมีความเสียสละให้กับหมู่คณะ					
4. ความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ					
5. มีความเชื่อมั่นใน วิทยากรที่เข้าร่วม กิจกรรมครั้งนี้					
6. ความเหมาะสมของเวลา					
7. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจวิธีการทดสอบกำลังใจ					
8. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของวิทยากร					
9. ความเหมาะสมในการใช้สื่อ และอุปกรณ์					
10. ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้					
11. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนี้					

2. ข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรม

2.1.....

.....

.....

2.2 .....

.....

.....

2.3 .....

.....

1.5 กิจกรรมนันทนาการ

1.5.1 ชื่อกลยุทธ์ เพลงคือสื่อ

1.5.2 จุดประสงค์

1.5.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดความผ่อนคลายและความเพลิดเพลิน

1.5.2.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออก

1.5.2.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความสามัคคี

1.5.2.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ

1.5.3 เนื้อหา

เป็นกิจกรรมร้องเพลง ประกอบด้วย

1.5.3.1 เพลงไม่ว่า

1.5.3.2 เพลงน้ำลง

1.5.3.3 เพลงถูกดก

1.5.4 กิจกรรม

วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมร้องเพลงประกอบกิจกรรมพร้อมเพรียงกัน แต่จะเว้นคำร้องให้แต่ละคนต่อเติมเอง ตามที่แต่ละคนจะคิดได้โดยไม่ซ้ำกัน และจะต้องสอดคล้องกับทำนองที่กำหนดด้วย เป็นการฝึกปฏิภาณไหวพริบและเกิดความสนุกสนาน

1.5.5 สื่อ

1.5.5.1 เนื้อเพลง

1.5.5.2 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

1.5.5.3 เครื่องขยายเสียง

1.5.5.4 กลองไฟฟ้าให้จังหวะ

1.5.6 การวัดและประเมินผล

วิทยากรสังเกตจากความพร้อมเพรียง และการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม